

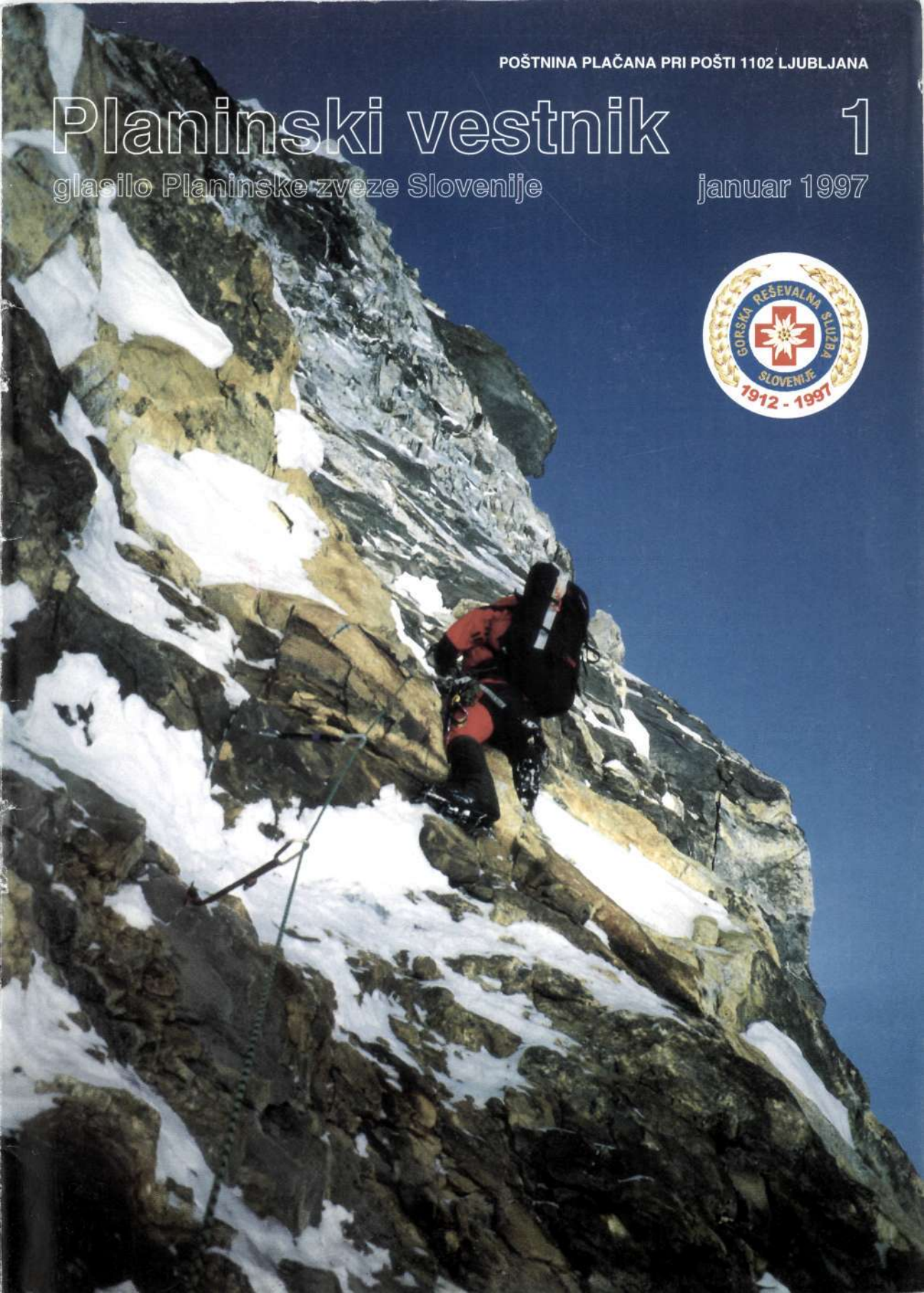
POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

1

glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1997

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

januar 1997

1

letnik XCVII izhaja od leta 1895

vsebina

	Priznanja za najboljše gornike	1
Marjan Raztresen	Demokratska izmenjava mnenj	3
Marjan Raztresen	Zlati cepin za slovenska plezalca	4
	Le kako so lahko tako dobri?	6
Dušan Vodeb	TK Skuta — sodobnik TK Skala	7
Viki Grošelj	Ves svet je ležal pod mojimi čevlji	9
Franček Vogeltnik	Iztreznitev od nepremišljenosti	10
Pavle Šegula	Knjige s polic med bralce	12
France Malešič	Barčica po Beli plava	14
Janez Mencinger	Moja hoja na Triglav	17
Slavc Rožič	Plezanje za dušo in telo	20
Vinko Hrovatič	Daj, prijatelj, tu prisedi	21
Aleš Karl Nosan	Izziv dežele fjordov	23
Marko Paternu	Vožnja z gorskimi kolesi leta 2001	24
Tomislav Jagačić	Jesenska srečanja v Halozah	27
Peter Vovk	Kočevska zemljica	28
Vlado Habjan	Prečenje fužinskih vrhov	31
Dario Cortese	Skozi nočno Sjavn'co	33
Rado Radešček	Preko Janč do Velike Štange	35
	Odmevi	36
	Društvene novice	41

Slika na naslovni strani: **Plezanje na Ama Dablam**

Foto: Tomaž Humar

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogeltnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-sifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1997 znaša 2500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1997, posamezna številka stane 250 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometu davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

SVEČANE LISTINE, SPOMINSKE PLAKETE IN DIPLOME ZA LETO 1996

PRIZNANJA ZA NAJBOLJŠE GORNIKE

V poročni dvorani Valvasorjevega gradu Bogenšperk pri Šmartnem nedaleč od Litije in geometričnega središča Slovenije so v soboto, 7. decembra lani, na slovesnosti proglasili najprijetnejša planinska domovanja v Sloveniji v letu 1996 in nekaterim najzaslužnejšim slovenskim planincem in planinskim organizacijam podelili najvišja planinska priznanja.

Po slovenski planinski himni »Oj, Triglav, moj dom«, ki jo je — tako kot potem še veliko pesmi — zapel kvartet Spev, je slovesnost začel predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar**, ki je v priložnostnem razmeroma dolgem govoru povedal:

GOVOR PREDSEDNIKA PZS

»Hitro spreminjanje življenjskih pogojev na predelih ob vznožju Alp in v drugih evropskih gorah je dokončno zvalo turista v ta svet. Da bi bila pot do cilja čim krajša in lažja, smo v visokogorskem svetu zgradili ceste, žičnice in vse več turističnih naselij. Turizem je postal ena od najmočnejših gospodarskih dejavnosti. Pravijo, da Alpe letno obišče okrog 100 milijonov turistov. Prek množičnih medijev dobivamo sliko o gori kot o kraljestvu svobode, kjer odkrijemo resničnost preprostega, človeškega in naravnega življenja, ki je daleč od otopellega in surovega potrošniškega sveta. Vendar pa je ta idealistična predstava prinesla s seboj tudi take nevšečnosti, da smo v planinskih organizacijah korenito spremenili usmeritve. Če so vse planinske organizacije v Evropi na začetku svojega obstoja želele pripeljati čimveč ljudi v gore, pa se danes vse ukvarjajo z negativnimi vplivi, ki jih je prinesel moderen način življenja. Vsi želimo množičnosti navdihniti tudi kvaliteto.

Proces vračanja k izvornim koreninam in idejam planinstva se je v Planinski zvezi Slovenije začel pred leti, ko smo pričeli spoznavati, da dolinskega standarda ne bomo mogli pripeljati v gore. Sprva nehoti, potem pa vedno bolj podprti in opogumljeni z novimi spoznanji smo se lotili reševanja negativnih vplivov, ki jih prinaša množični obisk gora. To nas je tesno povežalo tudi z ostalimi evropskimi planinskimi organizacijami in ustanovami, ki se profesionalno ukvarjajo s temi vprašanji. Lani smo bili deležni strokovne pomoči komisije Evropske unije, Planinska zveza Slovenije je skupaj z nemško, avstrijsko, švicarsko, francosko in italijansko ustanovila delovno skupnost planinskih zvez alpskih dežel, vabljeni smo na različne konference in simpozije v Evropi. Tužci ob poznavanju lepote naših gorá spoštujejo in cenijo tudi slovensko planinsko organizacijo, ker je ohranila skrb za ohranjanje okolja kot stalnico svojega delovanja.

Prav nič evropski pa nismo v zadnjem času v skrbi, ki jo namenjajo politične stranke civilnemu življenju, zlasti pa društvom. Mnoge politične stranke kažejo odkrite namere, da svoj vpliv in moč razširijo tudi na društva. Priča smo temu, da vabijo vodilne društvene funkcio-

Najstarejši dobitnik svečane listine za leto 1996 je bil Janez Brojar, podelil pa mu jo je predsednik PZS Andrej Brvar

narje v strankarske vrste, da strankarsko aktivni ljudje dobivajo naloge za delo v društvih. Politične stranke so pričele ustanavljati društva. Pri tem je nekaj povsem jasno: politična stranka ustanovi društvo iz strankarskih interesov. Če bo dejansko prišlo do politizacije društvene sfere, potem bo to dodatno razdeljevalo Slovence. Ne smemo pa pozabiti, da so v slovenski zgodovini kulturna, gasilska in športna društva praviloma združevala, stranke pa delile ljudi.

Odrptost planinske organizacije je predstavljala tudi atraktivnost te organizacije za sproščanje ustvarjalnega naboja vseh ljudi vseh starostnih kategorij. Če so v njej lahko izživel svoje interese in želje, povezane z gorami, potem so se tudi množično vključevali vanjo. In v zlatih časih smo se ponašali, da nas je bilo več kot sto tisoč, da je bila polovica vseh članov mladih. In društveni aktivisti so zgradili organizacijo, ki je po velikosti danes šesta do sedma na svetu, če pa bi upoštevali zastopanost med prebivalstvom, smo še višje. Navsezadnje se še vedno lahko pohvalimo, da je dobrih štiri odstotkov prebivalcev članov planinskih organizacij in da po raziskavah javnega mnenja 20 odstotkov odraslih občasno zaide v gore. To pa so številke, ob katerih smo deležni priznanj tudi gorniško razvitih držav. O množičnosti slovenskega 1

Iz Zasavja je svečano listino prejel Drago Kozole, ki je lani praznoval 70. rojstni dan

planinstva je še kako umestno govoriti prav tu sredi zasavskih hribov, saj tukaj 15 planinskih društev združuje okrog 5 odstotkov prebivalcev in s tem uvrščajo to območje na tretje mesto po razširjenosti planinstva v Sloveniji. Iz te razširjenosti izvira zraščenoost organizacije s slovensko dušo in zavoljo tega uživamo planinci med ljudmi velik moralni ugled.

Vsak konec leta je čas za ustvarjalni premislek o učinkovitosti našega početja, čas za štetje tolarjev in strganih društvenih malhah. Planinska zveza Slovenije izkoristi ta čas tudi za podelitev najvišjih in najbolj cenjenih in častnih priznanj. Ni veliko organizacij, ki bi se lahko pohvalile, da v njej delujejo nekateri več kot pol stoletja. To je običajno daljša doba, kot jo prebijemo na delovnem mestu ali pa z življenjskim partnerjem. Samo ljubezen do življenja je pri njih daljša od ljubezni do gorá. Mi imamo v svojih vrstah take grče in na to smo upravičeno ponosni. Vemo, da so planinski organizaciji vedno dajali pečat ljudje, ki so razvijali planinsko misel in idejo, širili obzorja, premikali zakoreninjene meje možnega, tvegali v svojih odločitvah in dejanjih. Ker so znali preliti duhá, energijo in voljo v dejanja, ki so krepila in širila organizacijo, so pustili v njej trajne, neizbrisne sledi svoje biti. Danes se bomo nekaterim oddolžili z vročitvijo svečane listine, plakete ali priznanja najbolj prijetnega planinskega domovanja. Že tako globoke sledi, ki jih, dragi nagrajenci, puščate v planinski organizaciji, se bodo s tem še poglobile. In to je tudi smisel in cilj naših priznanj. Vzemite, da se del

hvaležnosti organizacije do dela, ki ste ga opravili, skrivata v vročenem priznanju.«

NAJPRIJETNEJŠA PLANINSKA DOMOVANJA

Eden od vrhuncev tega dopoldneva na Bogenšperku je bila proglasitev najprijetnejših slovenskih planinskih postojank v letu 1996; tako kot že šest let doslej so zanje tudi to pot glasovali bralci največjega slovenskega dnevnika Delo, glasovanje pa sta skupaj organizirala Delo in Planinska zveza Slovenije; proglasili so najprijetnejša planinska domovanja, planinske kočje, v katerih so se gorniki najbolj počutili, kjer so čutili največ prijaznosti in domačnosti. Priznanja so prejeli tako oskrbniki kot društva.

Med visokogorskimi planinskimi postojankami so bralci Dela, ki so hkrati člani PZS, za leto 1996 proglasili kot najprijetnejšo planinsko postojanko Kočo na Golici, ki jo upravlja PD Jesenice in kjer sta bila lani oskrbnika **Tonka Zadnikar** in **Štefan Bukovec**. Na drugo mesto v tej kategoriji se je uvrstila Koča na planini pri Jezeru, ki jo upravlja PD Integral iz Ljubljane in kjer je bila oskrbnica **Ida Dežman**, na tretje pa Pogačnikov dom na Kriških podih, ki ga upravlja PD Radovljica in kjer je bil lani oskrbnik **Simon Eržen**.

Med sredogorskimi planinskimi postojankami je bil lani po mnenju bralcev Dela najprijetnejši Poštarski dom na Vršiču, ki ga upravlja PD PTT Ljubljana in v katerem so bili oskrbniki **Neda** in **Janko Branc** ter **Štefka Škraba**. Na drugo mesto v tej kategoriji se je uvrstila Koča na planini Razor, ki jo upravlja PD Tolmin in v kateri je bil oskrbnik **Vlado Šorli**, na tretje pa Erjavčeva kočja na Vršiču, ki jo upravlja PD Jesenice in ki sta jo oskrbovala **Zlata Bernard** in **Dušan Vidmar**.

Kot je zatem poudarila povezovalka sporeda, »bi bila planinska dejavnost v vsej svoji zgodovini veliko siromašnejša brez pomoči, ki ne terjá plačila, pa naj gre za denarne prispevke, podarjene materialne dobrine ali preprosto za skupno zavzetost za uresničevanje gorniških načrtov«.

Kvartet Spev pogosto polepša planinska slavja

Podelitev priznanja za najprijetnejše planinsko domovanje za leto 1996 PD Jesenice in oskrbnici Koče na Golici

Tako je Planinska zveza Slovenije na tem področju na tej slovesnosti na gradu Bogenšperk podelila listino o donatorstvu Ljubljanskim mlekararnam in Pivovarni Union ter posebno pisno zahvalo **Niku Žibretu** iz Ministrstva za šolstvo in šport Republike Slovenije.

SPOMINSKE PLAKETE JUBILANTOM

Rogisti so namesto fanfar uvedli napoved o podelitvi spominskih plaket Planinske zveze Slovenije, do pred nedavnim najvišjega priznanja krovne organizacije

slovenskih planincev, ki jih PZS podeljuje le enkrat posameznikom za njihovo uspešno delovanje in izjemne dosežke na planinskem področju ob njihovih navadno okroglih življenjskih jubilejih. Kot je bilo rečeno na slovesnosti in kot predpisuje poseben pravilnik, »se spominska plaketa podeljuje le posameznikom, ki so za svoje dosežke in delo že prejeli zlati častni znak Planinske zveze Slovenije«. Poleg tega je napisano, da »se spominska plaketa podeljuje planinskim društvom ter organizacijam ob njihovih jubilejih za najmanj 40-letno delovanje«.

Za leto 1996 so to visoko planinsko priznanje ob svoji 70-letnici prejeli **Ivan Klenovšek** (PD Hrastnik), **Jože Tušar** (PD Dol), **Karel Dretnik** (PD Mežica), **Franc Komerički** (PD Vrelec), **Igor Kloar** (PD Kranj), **Karolina Miklič** (PD Jesenice), **Branko Ban** (PD Dovje Mojstrana), **Jože Miklavčič** (PD Cerkno) in **Adi Vrečer** (PD Celje) ter PD Mežica ob svoji 70-letnici. Ob svoji 80-letnici življenja sta spominsko plaketo prejela **Maks Dimnik** (PD Jesenice) in **Ivan Čuček** (PD Ruše).

DESET SVEČANIH LISTIN

Tretji, najvišji vrhunec tega decembrskega slavlja na gradu Bogenšperk je bila podelitev najvišjih priznanj Planinske zveze Slovenije, svečanih listin, ki so jih prejeli posamezniki in eno planinsko društvo za izreden prispevek k razvoju planinske dejavnosti in za življenjsko delo.

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije je konec leta 1996 na predlog predlagateljev iz planinskih društev in meddruštvenih odborov sklenil, da to priznanje prejmejo:

- **Janez Brojan** starejši iz PD Dovje Mojstrana za življenjsko delo v planinski organizaciji;
- **Vojo Čeligoj** iz PD Snežnik v Ilirski Bistrici za delo z mladimi in izreden prispevek planinstvu;

namesto komentarja

DEMOKRATIČNE IZMENJAVE MNENJ

V prelomnih časih se pogosto dogajajo nenavadne reči, kakršne se v normalnih razmerah ne bi. V prelomnih časih se tudi nekateri ljudje pokažejo v drugačni luči, kot smo jih poznali dotlej, in nekateri dogodki dobijo v prelomnih časih drugačne razsežnosti, kot bi jih v letih poprejšnjega življenja, kakršnega smo se navadili v prepričanju, da so dolgoletne izkušnje odbrusile skoraj vse slabo.

Stari, dobri Planinski vestnik, ki so ga kar številni iz starejših generacij slovenskih gornikov večkrat reševali, da ni nehal izhajati in zaradi tega celo imeli precejšnje težave, ko so drugi hoteli denar za njegovo izhajanje preliti v drugačne oblike planinskega udeleževanja, je živa priča za take trditve. Ko natančno

prebiramo prav strani iz prelomnih časov, vidimo, kako so se pogosto lomila kopja in kresala mnenja, na koncu koncev pa je skoraj vedno zmagala zdrava pamet napredka. Med planinci, ki so svoje misli izrazili tudi v pisni obliki, uredniki pa so bili skoraj v vseh obdobjih takega kova, da so te zapise slejkoprej objavili, so bili vedno tudi taki, ki so sicer mislili bistveno drugače kot večina, vendar daljnosežno in v skladu z najbolj zdravimi svetovnimi nazori.

Po kar dolgem obdobju, ko vsaj v slovenskem planinstvu velikih javnih polemik o velikih dogajanjih v gorništvu ni bilo, se marsikdo sprašuje, kaj se pravzaprav zdaj dogaja na tem področju. Nekateri so nad planinskimi polemikami, ki niso prepri, celo tako razočarani, da odpovedo Planinski vestnik, dokler ne bo spet glasilo organizacije, v kateri je vsaj na njegovih straneh vse v redu.

V resnici sploh ne gre za prepire, ampak za izražanje različnih mnenj o zadevah, ki zadevajo organizacijo in njene člane. Ali v demokraciji smemo komu dovoliti, da pove svoje, in drugemu ne?

Marjan Raztresen

Za posebne zasluge je svečano listino prejel **Vojko Čeligoj** iz Ilirske Bistrice

Foto: Marjan Raztresen

- **Stanko Dolenc** iz PD PTT Ljubljana za izreden prispevek v društvu;
- **Mirko Fetih** iz Akademskega PD v Ljubljani za življenjsko delo v planinski organizaciji;
- **Ciril Hudovernik** iz PD Kranj za izreden prispevek v društvu;
- **Drago Kozole** iz PD Dol pri Hrastniku za izreden prispevek v društvu in planinski organizaciji;
- **Pavle Šegula** iz PD PTT Ljubljana za življenjsko delo v planinski organizaciji;
- **Janez Šilar** iz PD Jesenice za življenjsko delo na področju alpinistične in društvene dejavnosti;
- **PD Tolmin** za izreden prispevek k društveni dejavnosti v Posočju ob 100-letnici.

Upravni odbor PZS je sklenil, da bi moral to priznanje prejeti tudi **Franc Telcer** iz PD Prevalje za izreden prispevek k društveni dejavnosti na Koroškem, vendar je ta po telefonu sporočil v PZS, da se temu priznanju odpoveduje, vzroka za takšno svojo odločitev pa ni navedel.

Nekateri od prejemnikov svečane listine za leto 1996 so to leto praznovali tudi okrogle življenjske jubileje: Stanko Dolenc in Drago Kozole sta bila stara 70 let, Janez Šilar in Mirko Fetih 80 let in Janez Brojan 90 let. Na praznovanje so organizatorji povabili tudi lanskoletne »okrogle« jubilate, ki so že prejšnja leta prejeli spominsko plaketo. Tako so bili na Bogenšperku lanskoletni 70-letniki **Sandi Blažina, Vida Heric in Marjan Oblak**, ki se je v imenu jubilarantov zahvalil za visoka priznanja.

Gostom slovesnosti sta na koncu spregovorila še **Ivan Godec** in litjski župan **Miro Kaplja**. Medtem ko je slednji predvsem pozdravil svoje goste iz vse Slovenije, »vrh in cvet slovenskega planinstva, ki se je prvič zbral tukaj«, kot je dejal, pomembne planince, ki so prišli na znameniti grad, njega dni znan kot slovenski Parnas, je prvi povedal nekaj zanimivosti o mogočni zgradbi, ki je bila njega dni last avtorja slavne Slave vojvodine Kranjske.

Čisto zadnje dejanje te slovesnosti je bilo za bogato obloženo mizo v grajski viteški dvorani, kjer so se stari planinski znanci pogovorili o marsičem, kar zadeva — kaj pa drugega kot — planinstvo.

PRESTIŽNO ALPINISTIČNO NAGRADO STA DOBILA TOMAŽ HUMAR IN VANJA FURLAN

ZLATI CEPIN ZA SLOVENSKA PLEZALCA

MARJAN RAZTRESEN

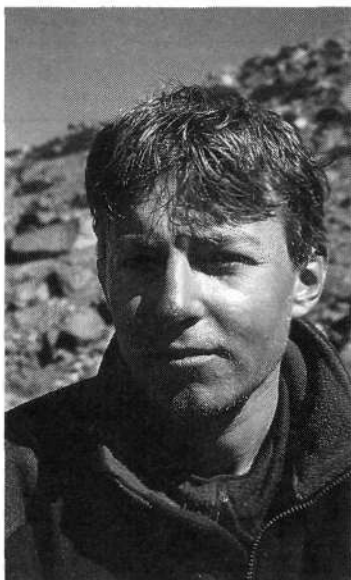
Zlati cepin, prestižno svetovno nagrado za vrhunske dosežke leta v alpinizmu, ki jo od leta 1991 podeljuje francosko združenje gornikov GHM in revija Montagnes Magazine, sta za leto 1996 dobila kamniški alpinist **Tomaž Humar** in njegov pokojni prijatelj iz Novega mesta **Vanja Furlan**. Tako je 7. decembra zvečer v Autransu, olimpijski vasi pri Grenobleu, odločila komisija, ki je imela na voljo osem nominirancev, zlati cepin pa je podelila slovenskima alpinistoma, ki sta od lanskega 30. aprila do 4. maja na alpski način po prvenstveni smeri priplezala na vrh 6828 metrov visokega himalajskega lepota Ama Dablama (in se tri dni kasneje vrnila v bazni tabor).

NAGRAJENI IN NOMINIRANI SLOVENC

Kako visoko cenijo najboljši poznavalci svetovnih alpinističnih dogajanj Furlanov in Humarjev lanskoletni podvig na Ama Dablamo, pove med drugim podatek, da se je za zlati cepin lani potegovalo osem izrednih alpinističnih navez in posameznikov, med njimi predvsem Poljak **Krzystof Wielicki**, peti človek na svetu, ki je lani 4 končal svojo serijo vzponov na vrhove vseh 14

osemtisočakov, kolikor jih je na našem planetu, ko je priplezal še na Nanga Parbat in K-2. V konkurenci je bila tudi ruska naveza **V. Kohanov, P. Kuznecov** in **G. Semikolenov**, ki je na alpski način s severne, tibetanske strani po navdse zahtevni smeri priplezala na vrh Mount Everesta, ter še pet francoskih, italijanskih, švicarskih in mešanih angleško-francoskih navez, ki so dosegle vrhunske uspehe predvsem na Grenlandiji in v Patagoniji. Med nominiranci je bil tudi Francoz **Jean Christophe Lafaille**, ki je lani v enem zamahu sam priplezal na vrhova dveh osemtisočakov, na Gašerbrum 1 in 2. Med vsemi nominiranci je bil menda najbolj razočaran Poljak Wielicki, ki mu je bil zlati cepin bojda nekako že obljubljen, saj je na koncu koncev doslej stalo na vrhovih vseh 14 osemtisočakov le pet Zemljanov.

Slovenska alpinista **Marko Prezelj** in **Andrej Štremfelj** sta bila sicer prva, ki sta leta 1991, ko so začeli podeljevati to največjo svetovno nagrado za alpinistične dosežke, dobila zlati cepin, in sicer za plezanje v južnem stebri himalajskega osemtisočaka Kangčendzenge, to leto pa je bil med nominiranci tudi pokojni slovenski alpinist **Slavko Svetičič** iz Idrije. Leto dni pozneje sta zlati cepin dobila Švicarja **Michael Piola** in **Vincent Sprunghi** za izjemno težavno smer v stebrih Paine v

Tomaž Humar

Vanja Furlan

Patagoniji, med nominiranci pa sta bila tudi Štremfelj in Prezelj, ki sta to leto kot prva Zemljana priplezala na vrh 7132 metrov visokega Menlungtseja v Himalaji.

Leta 1993 je to prestižno nagrado dobila skupina mladih francoskih plezalcev do 20 let starosti za izjemne plezalne dosežke v Pamirju, leta 1994 Anglež **Andy Parkin** in Francoz **Francois Marsigny** za novo smer v Patagoniji, predlanskim pa Avstrijec **Andreas Orgler** za svoje triletno vzpone na Alaski.

RAZOČARANA POLJAK IN FRANCOZ

»Na podelitev v Autrans me je povabil predsednik Francoskega združenja gornikov **Jean Claude Marmie**,« nam je po vrnitvi iz Francije pripovedoval

Tomaž Humar. »Vsak od nominirancev je svojo smer številnim poslušalcem in članom žirije predstavil z osmimi diapozitivi in kratkim komentarjem, meni so dovolili, da sem pokazal 15 diasov, in Poljaku, da je govoril v poljščini precej dalj časa kot drugi. Malone vsi smo bili prepričani, da je letošnji zlati cepin rezerviran bodisi za Wielickega, bodisi za Francoza Lafaila, tako da je dvorana kar onemela, ko so odprli ovojnico in prebrali moje in Vanjevo ime, potem pa odločitev pozdravila z gromkim plaskanjem.«

Humar bo imel zaradi te nagrade odslej bistveno manj denarnih težav, ko se bo odpravljaval na nove alpinistične podvige, kajti pri sponzorjih tako visoka nagrada pomeni, da bo njihov denar dobro naložen.

Pozimi na Saint Elias

Vrh Saint Elias (5489 metrov) na Alaski stoji v istoimenski gorski verigi, relativno najvišjem pogorju na svetu, ki se dviga tik nad morsko obalo. Od vrha do morske gladine je le 20 kilometrov.

Od konca osemdesetih let so se nanj brez uspeha poskušale povzpeti tri ali štiri zimske odprave. Glavni vzrok, da niso dosegle cilja, je bilo nevihtno vreme. Februarja lani je imela majhna ameriška odprava več sreče. **Joe Reichert, Gardner Heaton** in **Dave Briggs** so v izjemno dobrih vremenskih pogojih vendarte osvojili vrh. Dne 13. februarja jih je majhno letalo skupaj z opremo za 45 dni bivanja odložilo na ledeniku Tyndall (2300 m). Vzpenjati so se začeli po ledeniku in jugozahodnem grebenu po harvardski smeri iz leta 1946. Smer zahteva skoraj neprestano, a razmeroma nezahtevno plezanje po ledu in snegu. Potrebovali so 16 dni, da so premagali 3000 metrov višinske razlike, od tega jim je le dva dni nagajalo neurje. Postavili so šest taborov, zadnjega v snežni votlini na višini 4750 metrov. Naslednji dan, 29. februarja 1996, so se ob 8.30 zjutraj lotili naskoka na vršno piramido. Ob 1.45 popoldne so stali na vrhu gore Saint Elias. Vreme na vrhu je bilo enkratno: jasno in mirno, s temperaturo 0°. Pred očmi alpinistov se je ponujala fantastična panorama 500 kilometrov naokrog od gore Fariweather do Blackburna.

Zimski vzpon na Saint Elias je uspel šele sto let potem, ko je abruzzzijski vojvoda poleti 1897 prvi stopil na njegov vrh. Zimski vzpon je resnično velik uspeh, ki bo zapisan v alpinistični zgodovini, in nedvomno najbolj pomemben dosežek zimske sezone 1995/96.

Józef Nyka

Umril je Fritz Zintl

Znani nemški alpinist **Fritz Zintl** je umrl 20. aprila 1996 zaradi višinske bolezni, ki je vodil odpravo na Čo Oju. Bil je gorski vodnik od leta 1963, izreden plezalec in ljubitelj Alp, ki je osvojil skoraj vse štirtisočake v tem pogorju.

Med njegovimi turami najdemo slovite stene Civette, Piz Badile, Dru (Bonatti), Grandes Jorasses (Walkerjev steber). V sedemdesetih letih so ga kot znanega poznavalca gora vabili na Himalajo. Leta 1975 je opravil drugi vzpon na Jalung Kang (8505 m) po novi smeri in leta 1977 drugi vzpon na Lotse (8501 m). Tri leta pozneje je kot prvi Evropejec in drugi človek na svetu stopil na vrh gore Siša Pangma (8027 m). Osvojil je tudi vrhove Manasluja (8163 m), Puhta Hiuncčulija (7246 m) in drugih visokih gora.

Fritz Zintl ni bil le izreden alpinist, ampak v vseh pogledih izreden človek. Bil je zelo ugleden športni strokovnjak, docent na Münchenski Tehniški univerzi. Ukvarjal se je predvsem s razvojem treninga, zlasti v alpinizmu in drsanju. Od leta 1967 do 1976 je bil član uprave Nemške planinske zveze, odgovoren za trening. Pred kratkim je pri DAV skrbel za športno plezanje in tekmovalništvo. Napisal je celo vrsto pomembnih knjig in člankov. Bil je glavni ustvarjalec znamenitega načrta treninga (Alpin Lehrplan) pri DAV. Njegovi priručniki Plezanje v stenah in na ledu in Plezanje v gorah, pri katerih mu je pomagal tudi **Günter Sturm**, ter Hoja po gorah, ki je v celoti njegovo delo, so danes nepogrešljivi. Nazadnje je pripravil knjigo Plezanje na velikih višinah. Ironija usode je hotela, da je želel poučiti druge, kako se je treba spopasti z nevarnostmi, ki prežijo na višini 8000 metrov, pri sebi pa je prezrl znake višinske bolezni, ki se ga je lotila v baznem taboru na Čo Oju. Umril je star 63 let.

Józef Nyka

LE KAKO SO LAHKO TAKO DOBRI?

»Januarja 1995 sem sedel v baznem taboru, ki je izhodišče za vzpone po vzhodni strani v skupini Torres de Paine v Patagoniji. **Marko Prezelj** in **Andrej Štremfelj** sta v Torre Norte pravkar zaključila prvenstveno, 800 metrov dolgo direktno smer Rojen pod potujočo zvezdo. Že leta berem o fenomenalnih slovenskih vzponih. Sedaj sem skupaj z dvema od njihovih najboljših in imam priložnost zvedeti, v čem je skrivnost njihovih uspehov.«

Tako začenja **Chris Breemer** pod naslovom *Vojna in vrhovi osem strani dolg zapis o slovenskem alpinizmu v lanski avgustovski številki ameriškega dvomesečnika Rock & Ice*. V podnaslovu, ki mu je čez vso stran za podlago fotografija **Frančka Kneza**, ko se spušča v snežnem viharju s Fitz Roya, pa se vprašuje: »Opravili so mnoge od najtežjih vzponov na svetu in solirajo smeri z oceno 5.13. Le kako so lahko tako dobri?«

SLABI POGOJI SO DOBER TRENING

Članek je opremljen z desetimi fotografijami, ena (Ajdovska deklica) je že na peti strani revije, kjer uredništvo opozarja na najbolj pomembne članke. Na drugih so zimski Jalovec iz Tamarja, jugovzhodna stena Menlungtseja, raz Sfinge s Česnom in Božičevo, jugozahodni raz južnega vrha Kangčendzenge, Andrej Štremfelj v bivaku v smeri Rojen pod potujočo zvezdo, Marko Prezelj na južnem vrhu Kanča, zahodna stena Bagiratija III ter **Tomo Česen** med soliranjem smeri Ženska za nagrado v Bohinjski Beli.

Ena stran je kronologija od 1975. do 1995. leta z opombo, da gre za prvenstvene vzpone. Povsod so navedeni plezalci, ponekod tudi stavek ali dva o značilnostih;

Plezanje na vrh Antarktike

Na najvišjo goro Antarktike, na 5140 metrov visoki Mount Vinson, na vrhu katere doslej še ni stal noben Slovenec, so lanskega 30. decembra odšli alpinisti **Stane Klemenc**, **Viki Grošelj** in **Rafko Vodišek**. Če jim bo uspel vzpon na to goro, bo slovenski alpinizem bogatejši še za eno serijo, za vzpone na najvišje vrhove vseh celin, potem ko slovenski plezalci že imajo »v žepu« vseh 14 osemtisočakov našega planeta. Klemencu bi v tem primeru v kompletu najvišjih vrhov vseh celin manjkala le Mount Everest, Grošlju pa le še najvišja gora Avstralije in Oceanije Carstenz Pyramide. Ta gora manjka v tej seriji tudi hrvaškemu alpinistu **Stipetu Božiču**, ki je s slovensko trojico in kolegom **Joškom Burničem** zdaj na Antarktiki.

M. R.

začne se z Makalujem in konča z zahodno steno Gašerbruma IV in pogrešanim **Slavkom Svetičičem**.

Članek se začena s slovenskim deležem v Patagoniji in precej podrobnim opisom vzpona v južni steni Cerro Torreja (**Jeglič, Karo**), pogosto omenjenim kot najtežjim v Patagoniji. Ko avtor razmišlja o majhnosti Slovenije in maloštevilnosti Slovencev, o nenaklonjeni zgodovini in vojnah ter vsemu navkljub ohranjeni identiteti, ne pozabi omeniti, da je ena od gorá nacionalni simbol, da je bil naš prvi film gorniški in da ima največji časnik redno alpinistično rubriko. Ob opisu značilnosti Julijcev odkriva enega od možnih razlogov za naše uspehe v mnogo višjih in tudi sicer drugačnih gorstvih. Tu navaja misel **Pavleta Kozjeka**: »Slabi pogoji (skala) so dober trening, ki te pripravi na zanesljive rešitve problemov drugod — bolje kot granit.«

V tem pregledu Breemer seveda ni izpustil Frančka Kneza, ki je že v sedemdesetih bistveno vplival na celo generacijo plezalcev. Omenjen je njegov vzpon v Eigerju 1976. leta v za tiste čase neverjetnih šestih urah (in, če me spomin ne vara, celo v precej slabih razmerah; op. R. K.). Potem avtor bralca popelje v Himalajo, od Makaluja do Bagiratija III in Česnovega Lotseja, vzpona za naslednje tisočletje. V zvezi s tem sta zanimivi mnenji dveh prominentnih alpinistov: »Zmeraj sem mu verjel. Izbral je pravilno smer.« (Štremfelj), in: »Če kdo ne verjame, naj poizkusi isto, potem pa komentira.« (Knez).

LJUDJE SO TESNO POVEZANI Z GORAMI

Ko nadaljuje s slovenskimi uspehi v Himalaji, se posveti jugozahodnemu razu južnega Kanča (Prezelj, Štremfelj) in na koncu navede revijo Mountain, da gre za enega od najtežjih, izrednih vzponov v zgodovini Himalaje. Sem spada tudi opis prvenstvenega vzpona iste naveze čez jugovzhodno steno Menlungtseja.

Prav tako ne manjkajo vsi najbolj odmevni vzponi v ZDA in Evropi in tudi najboljši dosežki naših športnih plezalcev doma ne.

Chris Breemer v iskanju razlage za vse te dolgoletne uspehe ne išče odgovora le v kulturi in navadah ljudi, saj so, kot piše, tudi v majhni Švici in Avstriji ljudje tesno povezani z gorami. Zato bralca seznanja še z nekaterimi značilnostmi naše gorniške organizacije, tako pred osamosvojitvijo kakor po njej. Tudi tu pošteno zapiše, kar je zvedel ob srečanjih z našimi gorniki (avtor je lani obiskal Slovenijo). Ne manjkajo niti nekatere zamere naših alpinistov naši KOTG oziroma različne vizije.

Skratka, obširna, dobra predstavitev slovenskega alpinizma, ki je obenem že dolgo tudi sinonim za kakovost svetovnega. Kaj takšnega bi težko pričakovali od naših sosedov, ki jih pogosto zvija zavist. Sicer pa so bili Američani v tem pogledu že večkrat zelo pošteni.

R. K.

TK SKUTA — SODOBNIK TK SKALA

DUŠAN VODEB

V letu 1928, ko mi je bilo 12 let, sem prvič prišel na Triglav. Tisti dan smo se gozdovalniki vračali z vrha Triglava v dolino po poti čez Prag. Na spodnjih tratah poti, na Planjici, smo se ustavili; prišli smo do mesta, kjer je manjkal le še skok do prvih skal v mogočni severni steni. To je bilo takrat zame izjemno spoznanje, občutek spoštovanja do razsežnosti gore, do stene in do plezalcev, ki so v tej steni že plezali.

Pet let pozneje sem s prijatelji in s plezalno vrvo prvič prišel v to steno. Takrat se je pričela moja prava gorniška pot, tista najznačilnejša in v mojem življenju. Začela se je doba mojih gornjskih spoznavanj in doživetij, ki bodo podlaga temu sestavku o alpinizmu in Alpinističnemu odseku v Mariboru. Izpolnjena naj bo še nenapisana stran, ki manjka planinstvu v mojem mestu.

***

Mariborski planinci so razmeroma pozno stopili v krog slovenskih plezalcev in alpinistov. Prešlo je stoletje in več, ko smo Slovenci v osebi **Valentina Staniča** dobili prvega glasnika našega alpinizma. Ostal pa je Stanič še desetletja res samo glasnik, a ne samo Mariborčanom, ampak vsem Slovincem.

Naš gorniški prostor so vendarle obvladovali domači lovci in gonjači, prebivajoči v krajih pod Julijskimi in Kamniško-Savinjskimi Alpami. Ti so najbolj poznali prehode in brezpotja v naših gorah in so to potem izkoristili kot vodniki tujim in domačim alpinistom pri začetnem odkrivanju naših gora.

GOJENJE »VISOKO TURISTIČNEGA ŠPORTA«

Po prvi svetovni vojni je bil — kot na drugih področjih v Sloveniji — tudi v alpinizmu napravljen velik korak naprej. V stene naših gor so začeli prihajati številni mladi plezalci, največ iz Ljubljane, pa z Gorenjske in Primorske. Za večjo popularnost in organiziranost v alpinizmu je bil ustanovljen še Turistični klub Skala. Maribor z Rušami kot najbolj razvitema planinskima središčima v severovzhodni Sloveniji pa sta ozemeljsko še vedno ostala predaleč stran od gorskih središč, od vseh tistih krajev v Sloveniji, kjer se je ponujala alpinistična dejavnost.

Vendar ne za dolgo. Dve leti po ustanovitvi TK Skale je aprila 1923. leta prišlo tudi v Mariboru do prvih začetkov alpinizma. Dijaki na klasični gimnaziji v Mariboru so namreč tega leta ustanovili svoj turistični klub z imenom Skuta. V nastopnih besedah TK Skute je bilo zapisano, da bo klub v svojih vrstah poleg planinstva gojil še visoko turistični šport. Zamisel o visokem turizmu je treba vsekakor enačiti s takrat pri nas še slabo znanim pojmom in vrednotami alpinizma. Ne more pa biti naključje, da je bila ustanovitev TK Skute prav v času vedno močnejše alpinistične dejavnosti na Slo-

venskem, še zlasti po vzoru Turističnega kluba Skale, ki je takrat uspešno deloval že drugo leto. Za ime TK Skuta so se dijaki odločili po gori v Savinjskih Alpah, za katero so zapisali, da je po njihovem mnenju najlepša pri nas. Nemara so se za ime Skuta odločili po nesreči mariborskega dijaka **Janka Petriča**, ki se je smrtno ponesrečil prav na tej gori.

Tako v poletnem kot v zimskem času so člani Skute hodili na ture v bližnji gorski svet, na Plešivec, Peco, Kozjak, Pohorje. Sistematično so odkrivali in zaznamovali poti v tedaj še dokaj neznanih predelih Kozjaka.

Člani kluba so imeli redne sestanke v gimnazijski sobi. Na voljo jim jo je dal ravnatelj gimnazije **dr. Josip Tomižšek**, ki je bil v tistem času glavni urednik Planinskega vestnika in je bil prav gotovo v veliko pomoč mladim skutašem. Zbrali so knjige za lastno planinsko knjižnico, s prirejanjem izletov v gore, organizacijo sestankov in predavanj pa so pokazali, kako resno so se Skutaši zavedali svojih načrtov in zamisli.

PREDAVANJA UGLEDNIH GORNIKOV

Meseca aprila 1926 so trije člani Skute, **Štangi, Velker** in **Stupan**, kot prvi poiskali smer in pot s Krakolinika preko Kordeževe glave na Peco.

Za vključitev v visokogorski svet, do sten v naših Alpah in sploh v alpinistično dejavnost je bil v Mariboru potreben drugačen pristop kot na Gorenjskem ali v Ljubljani, kjer je bilo na tem področju vse mnogo lažje. V celotni severovzhodni Sloveniji je bilo predvsem čutili ozemeljsko oddaljenost, ki je bila še bolj vidna, ker tedaj na slovenskih cestah še ni bilo motorizacije. To je razumljivo hromilo potreben zagon, odločen tako pri posameznikih kot v celotni alpinistični dejavnosti. Res pa je tudi, da ta oddaljenost ni odvrnila zanimanja, ki je v Mariboru obstajalo. To zanimanje je bilo najbolj opazno v obsežnem programu planinskih in alpinističnih predavanj domačih in tujih predavateljev. Prvo tako predavanje je bilo januarja 1925 v risalnici klasične gimnazije in v priredbi TK Skute, predaval pa je **dr. Brunon Rotter**. Nato so naše gore v kratkih časovnih obdobjih planinsko in alpinistično predstavili predavatelj **Janko Mlakar, Jakob Aljaž** in **dr. Henrik Tuma**, za njimi **dr. C. Oblak, Ante Gnidovec, dr. P. Brežnik, Pavel Kunaver, prof. V. Petkovšek** in **dr. O. Reja**. Lepoto naših gora so v sliki in besedi predstavili tudi najvidnejši fotografi **Vlado Cizelj, Jože Kovačič, K. Koranek, Roman Vales, Cveto Švigelj** in s smučarsko alpinistično tematiko Norvežan **Hansen**, Avstrijec **Rittman**, Anglež **Finch** in Nemec **Peter Aschenbrenner**, kot krona planinske lepote pa v besedi **dr. Julius Kugy**. V sredini tridesetih let sta o alpinizmu predavala prva Mariborčana, **Oto Polak** in **Dušan Vodeb**.

V tem času je prišlo do prekretnice v zimsko-športni dejavnosti na širokem območju Maribora in Pohorja. 7

Do tedaj je v zimskem času prišel na Pohorje le kak gozdar, drvar ali lovec, vse planinske kočice pa so bile pozimi zaprte. V zimi tega leta 1926 je SPD odprlo svoje kočice tudi v zimskem času in vse kočice so bile potem dobro obiskane. Na terenih Mariborske kočice so priredili celo prvi smučarski tečaj, ki ga je vodil tedaj znani smučar in alpinist **Rudolf Badjura**. Na koncu tega tečaja so organizirali prvo smučarsko tekmo v tekih z začetkom pri Mariborski in ciljem pri Ruški koči. V tej zimi so priredili tudi prvo sankarsko tekmo na zahtevni progi od Ruške kočice navzdol v Ruše. Ta začetni razvoj smučarskega športa na Pohorju omenjam predvsem zato, ker so se iz te začetne smučarske dejavnosti v nekaj naslednjih letih razvili znani mariborski alpski smučarji — tekmovalci, ki so bili potem tudi začetniki organiziranega alpinizma v Mariboru.

PRVI ZIMSKI PRISTOP NA TRIGLAV

Razvoj v odkrivanju neznanih gorskih poti, kot so ga pokazali člani TK Skute, in intenziven razvoj smučarskega športa pa že kažeta težnje mladine izpod Pohorja k skorajšnjemu priključku v slovenski plezalski in alpinistični prostor.

Oktober leta 1926 je v Vrata prišel **Josip Gorup**, da kar sam po nenajavljeni poti pristopi na Škrlatico in od tod sestopi v Krnico. Tiste dni pa je nastopilo slabo vreme in Gorup se ni pojavil v Krnici. Reševalci so ga več dni iskali, vendar brezuspešno; za Gorupom je vse do današnjega dne izginila vsaka sled. Brez sledu je izginil tudi **Bogdan Dekleva**, uslužbenec Elektro podjetja iz Maribora, ki se je v juliju 1929 sam podal v predel Špika. Vsa poizvedovanja za njim so ostala brezuspešna. Več sreče je imela v letu 1928 **Marjeta Šoštaričeva** iz Maribora, ki se je ponesrečila v severni Triglavski steni, a so jo gorski reševalci pravočasno rešili in je ostala pri življenju.

V tem času je potem že nastopilo obdobje tridesetih let, torej tisti čas, ko se je alpinizem v Mariboru začel razvijati v večjem razmahu. Znana so nekatera imena iz teh prvih časov, ko so Mariborčani posamič ali v navezi vstopali v stene. Žal vsa imena le niso znana; nikjer niso vpisana, v mojem spominu pa jih ni.

Iz zime 1930 je znan pristop treh Mariborčanov, inž. **Dušana Cejana**, **Kamila Kronvogela** in inž. **Borisa Cijana**, na vrh Triglava; to je verjetno prvi pristop Mariborčanov v zimi na vrh Triglava.

PRVI GORNIŠKI JUNAKI

V letu 1931 zasledimo prve začetke gorniške dejavnosti planinca, alpinista in planinskega fotografa **Jožeta Kovačiča**. Ime Jožeta Kovačiča naj ostane zapisano med tistimi prvimi Mariborčani, ki so iz ljubezni do gora stopili v svet brezpotja in v ostenja naših Alp. Prišel je kot samohodec v Savinjskih in Kamniških Alpah, v Mrzli gori, Rinki, Skuti, Turski gori, Planjavi itd. Med prvimi je opravil zimski pristop iz Robanovega kota preko Jeruzale na Ojstrico. V Julijcih je plezal z **Vladom Cizljem**, **Mirkom Lorgerjem**, ženo Mileno, **Stankom Cvekom**, **Hrvojem Jurcem** in drugimi. Od leta

Mirko Logar je bil eden izmed tistih mladih Mariborčanov, ki je večino svojega prostega časa namenjal hribom in goram ter takim mislim in načrtom. Prišel je iz velike družine taborniške organizacije gozdovnikov, živel je v mestu pod Pohorjem in tu se začne njegova planinska pot v poletju in zimi. S prvimi skalami in prvimi prijemi v njih se je soočil v koroških gorah in Savinjsko-Kamniških Alpah. Večino tur je opravil kot samohodec. Užival je v stiku z gorsko naravo, s skalami, in temu je podrejal tudi svoje gornišvo.

Ko je bil leta 1937 prvi SPD Maribor ustanovljen alpinistični odsek, je postal njegov prvi načelnik in je to načelstvo obdržal ves čas obstoja odseka do začetka vojne. V alpinistični odsek je vnašal tudi svojo levičarsko nazorsko opredelitev, v tistem času tako potrebno proti fašistični nevarnosti, ki je bila na pohodu. V tem smislu je navezal stike s češkoslovaškimi alpinisti za skupen alpinistični tabor v Martuljku. Načrt pa ni mogel biti uresničen, ker je nacistična Nemčija v tem času že zasedla Češkoslovaško.

V gorah je Lorger največ hodil in plezal s Kovačičem, prav razživel pa se je v alpinističnem odseku, ko se mu je na taboru nudila prilika, da se je s tovariši vključil v navezo. Takrat je potem največ plezal v Julijcih, v Martuljskih gorah, v Krnici, na Jalovcu, Mojstrovki in drugod.

Hrvoj Jurca, dijak realne gimnazije v Mariboru, je bil do sredine tridesetih let ena izmed najbolj znanih alpinističnih osebnosti v Mariboru. Zaupal se je goram in plezanju v stenah in mu je to postala nepogrešljiva značilnost v njegovem življenju.

Bili smo njegovi vrstniki v gimnaziji in smo ves čas spremljali odločnost na njegovih hribovski poti. Spominjam se, kako je sam odšel na plezanje v Savinjske Alpe, kako je pri sestopu s Poljskih Devic v Robanov kot zdrnil na izpostavljenem mestu in padel v prepad. Poškodovan se je sam privlekel do pastirja v pastirskem stanu, se tu več dni zdrvil in nato sam prišel domov v Maribor.

Dokler za svoje plezalske poti ni dobil izhodišča pri sestri v Kranjski Gori, je največ obiskoval prav Savinjske Alpe, in sicer največ kar sam, plezal pa je tudi z Jožetom Kovačičem.

Iz Kranjske Gore so bile njegove prve plezalne poti v Krnici. Spoznal se je s **Stankom Aleksičem** in **Herbertom Drogenikom** in skupaj so plezali v bližnjih stenah Gamsovca, Razorja, Mojstrovke, v Martuljskih gorah in drugod. S Stankom Aleksičem sta kot prva prišla v prvenstveni smeri iz Škednja na Zadnji Prisojnik.

Po maturi, ki jo je uspešno opravil v letu 1934, se je vpisal v vojaško akademijo z izrecnim namenom, da vstopi v planinski polk v Škofji Loki, blizu Julijskih Alp. To pa se mu ni posrečilo in službe v Sloveniji ni dobil. Zato je prestopil k letalcem in je kot letalski častnik služboval na različnih letališčih, nazadnje v Nikšiču. Dne 30. junija 1940 se je s svojim letalom smrtno ponesrečil v Prokletijah, v skalah v višini 2400 metrov. Pomrtne ostanke so potem prepeljali na pogreb v Maribor.

To je bil **Hrvoj Jurca**, ob smrti star 25 let.

(Nadaljevanje prihodnjič)

IZPOSOJENI INTERVJU S SIROM EDMUNDOM HILLARYJEM, PRVIM ZMAGOVALCEM EVERESTA

VES SVET JE LEŽAL POD MOJIMI ČEVLJI

VIKI GROŠELJ

Sir Edmund Hillary je nedvomno najbolj znan alpinist na svetu. Konec maja leta 1953 je skupaj s šerpo **Tensingom Norgajem** kot prvi človek stopil na vrh Mount Everesta, ta dogodek pa je v svetu odmeval tako kot morda le še osvojitve Severnega in Južnega tečaja. Vendar Hillaryjeva veličina ni samo v tem. Pozneje se je proslavil predvsem kot zbiralec pomoči ljudem v nepalskih dolinah pod Everestom. Milijone dolarjev, ki jih je zbralo njegovo združenje Himalayan Trust, so porabili za gradnjo šol, bolnišnic, vodovodov in v zadnjem času tudi za ohranitev tega izjemnega naravnega okolja. Ko je bila v Katmanduju slovenska smučarska odprava na Everest, jo je prvi osvajalet Everest sprejel na častnem konzulatu Nove Zelandije v Nepal, ob tej priložnosti pa je vodji te odprave **Vikiju Grošlju** odgovoril na nekaj vprašanj. Pogovor je bil objavljen v Sobotni prilogi Dela, v nekoliko skrajšani obliki ponatiskujemo večino najzanimivejših odstavkov (Op. ur.)

***

»Ko sva s Tensingom stopila na vrh Everesta,« je dejal Sir Edmund Hillary, »naju je obšel neverjeten občutek zadovoljstva; ne toliko vznemirjenja kot res globokega zadovoljstva, ker smo končno dosegli tako želeni vrh. Občutek, da si naredil nekaj kot prvi človek na svetu, je nekaj posebnega, ta občutek pa nosiš v sebi za vse, ki so pri tem podvigu sodelovali. Zato mislim, da je vaš načrt smučanja z vrha do baze nekaj posebnega. Pri tem le ne pozabite, da ni cilj le doseči vrh, kajti odprava ni nikoli končana, dokler se vsi srečno ne vrnejo v bazo.«

— *Ali ste imeli v svoji mladosti kakega vzornika?*

»Seveda sem ga imel, celo več sem jih imel. Eden od njih, **Ernest Shackelton**, osvajalet Antarktike in eden od pionirjev, ki so poskušali priti na Južni tečaj, se mi je zdel resničen heroj. Bil je izjemen vodja in strateg. Za vsak problem je vedno našel rešitev, še posebno pa se je izkazal v najtežavnejših razmerah. Pozneje, ko sem že plezal, je bil moj idol **Eric Shipton**, ki se je med obema vojnama z britanskimi odpravami poskušal iz Tibeta povzpeti na Everest. Po drugi svetovni vojni sem bil z njim na prvih raziskovalnih možnostih vzpona z južne, nepalske strani. Ta mož ni maral velikih odprav. V svojem bistvu je bil pravi raziskovalec — premišljeval je in poskušal, kako priti čez ledenike in sedla, kjer ni bil še nihče pred njim. Imel je izreden smisel za raziskovanje.«

— *Kakšni so bili leta 1953 odnosi med člani odprave, ki so bili vsi Angleži razen vaju z Lowejem, ki sta bila Novozelanda?*

»Nobenih težav ni bilo. Sam sem bil z njimi že na dveh raziskovalnih odpravah leta 1951 in 1952. Takrat smo bili Novozelanci in Angleži še trdno povezani, na koncu koncev pa imamo tudi še zdaj močne gospodarske in kulturne stike.«

Sir Edmund Hillary, prvi zmagovalec Mount Everesta

— *Ali je bilo po vašem uspehu na gori kaj ljubosumnosti pri drugih članih odprave?*

»Rekel bi, da je bilo tega zelo malo. Vsi so bili navušeni nad uspehom, saj je bil to uspeh vseh. Pomembno je bilo, da nam je uspelo, in manj to, kdo je bil prvi. Še dva člana sta bila sposobna vzpona na vrh in tudi sam sem bil malo razočaran, ker jima je vreme onemogočilo vzpon. Naši medsebojni odnosi so bili zelo trdni, to pa je bil tudi eden od glavnih razlogov, da nam je uspelo.«

— *Ali imate še kakšne stike z drugimi člani takratne odprave?*

»Seveda. **George Lowe**, ki je bil takrat eden od najmočnejših plezalcev, je zdaj z menoj v Katmanduju. Precej pogosto se videvam tudi z vodjo takratne odprave **Johnom Huntom**.«

— *Kakšna je razlika med vašo odpravo leta 1953 in današnjimi, ki množično naskakujejo Everest tako s severne kot z južne strani?*

»Mislim, da je glavna razlika v tem, da leta 1953 nismo vedeli, ali je sploh mogoče doseči vrh Everesta. Zdravniki so nas opozarjali, da nas lahko kljub uporabi dodatnega kisika doleti kolaps. Preprosto smo morali premagati to višinsko mejo, ki je bila obenem tudi močna psihološka bariera.

Tudi naša oprema je neprimerljiva s sedanjo novo, sodobno. Imeli smo, na primer, dereze brez prednjih zob, tako da nismo mogli plezati v strmih ledu. Tako smo s cepini klesali neskončno število stopinj v strmih pobočjih. Tega danes nihče več ne dela. V odpravah na Everest je zdaj vse več komercializma. Seveda pa so tudi še zdaj odprave, ki imajo motiv preplezati novo smer na vrh, te odprave pa lahko preplezajo precej težje smeri, kot smo jih bili sposobni mi. Ob dobri telesni pripravljenosti je najpomembnejši motiv; lahko imas najboljšo opremo, kar je je na svetu, a če ni močnega motiva, podvig ne bo uspel.«

— *Kaj menite o plezanju po Zahodnem grebenu na vrh Everesta, kar je slovenskim alpinistom na jugoslovanski odpravi uspelo leta 1979, ki postaja kljub številnim poskusom ponovitev in le eni uspešni ponovitvi eden od največjih himalajskih problemov?*

»Mislim, da je to najtežji greben na Everest, čeprav so tudi druge prvenstvene smeri na goro zelo zahtevne. Poleg prvenstvenih smeri se mi zdijo pomembni poskusi, da bi na gori napravili kaj novega, kot je, na primer, vaša namera, da opravite smučarski spust z vrha. To je pravi izziv.«

— *Kaj pravzaprav mislite o smučanju čisto z vrha Everesta?*

»Leta dolgo sem spremljal razvoj ekstremnega smučanja in jasno je, da današnji ekstremni smučarji lahko presmučajo tisto, kar se je v mojih časih zdelo nemogoče. Zato vašemu **Davu Karničarju** želim, da se povzpne na vrh in varno smuča z njega.«

— *Ali mislite, da je to mogoče?*

»Mislim, da je zdaj vse mogoče,« pravi Sir Edmund Hillary med smehom.

— *Kaj veste o Sloveniji?*

»Vem, da imate veliko dobrih alpinistov, da je to dežela, ki meji na Italijo in Avstrijo. Nekaj več vem o njej,

ker imam v Novi Zelandiji znanca kapitana, ki je po rodu Slovenec.«

— *Povejte mi še kaj o drugih vaših pustolovščinah!*

»Poleg alpinizma sem se spoprijemal še z veliko izjemnimi izzivi. S posebnimi traktorji smo se pripeljali do Južnega tečaja, zbral sem nekaj milijonov dolarjev in z njimi gradil šole in bolnišnice v dolinah pod Everestom, z reaktivnimi čolni smo se vozili po reki Ganges navzgor, štiri leta sem bil novozelandski visoki komisar na veleposlaništvu v New Delhiju in še kaj bi se našlo. Toda če gledam nazaj, ni dvoma, da je bil najpomembnejši dogodek v mojem življenju tisti, ko sem stal na vrhu Everesta. Ves svet je ležal pod mojimi okornimi čevlji.«

— *Vaše priporočilo generacijam, ki prihajajo?*

»Nisem navdušen nad komercialnimi odpravami. Kar številni ljudje, ki nimajo pravega odnosa do gora, plačajo po 50.000 dolarjev in več, da jih vodniki z vrvmi nekako zvečejo na vrh Everesta. Kje je pri tem tisti pravi pionirski duh osvajanja in raziskovanja? Toda na srečo je še vedno mnogo kvalitetnih odprav, ki iščejo nove izzive. Te so zelo podobne naši odpravi iz leta 1953 in take odprave priporočam generaciji, ki prihaja.«

(Delo)

PIT SCHUBERT: VARNOST IN TVEGANJE V SKALI IN LEDU

IZTREZNITEV OD NEPREMIŠLJENOSTI

FRANČEK VOGELNIK

Na pobudo **Manfreda Sturma** in **Tonija Hiebelerja** so pri DAV 28. oktobra 1968 v Münchnu ustanovili posebno komisijo izvedencev (Sicherheitskreis), ki si je zastavila nalogo raziskovati vse, kar je povezano z varnostjo v gorah, prizadevati si za izboljšave ter o tem sproti poročati. V širšem pomenu so njene naloge:

- raziskovanje izhodišč za varnost v gorah, zlasti tudi teorije varovanja,
- raziskovanje, razjasnjevanje in statistika nesreč, predlogi za preprečevanje nesreč,
- preizkušanje zanesljivosti opreme, zlasti njene trdnosti,
- predlogi za izboljšavo opreme (zanje je industrija imela zmerom posluh),
- izboljšava in razvoj opreme (zlasti najnovejših klinov),
- raziskovanje uporabe opreme, zlasti varovalnih metod v skali in ledu,
- sodelovanje pri normiranju gorniške opreme (DIN, ÖNORM, UIAA, EN).

ODGOVORNOST ZA LASTNO ŽIVLJENJE

Na čelu te komisije je od njene ustanovitve **Pit Schubert** (rojen 1935), inženir strojništva, zaposlen v letalski in astronautski industriji, kjer vladajo najstrožje tehnične zahteve; zraven pa je vsestranski gornik, ekstremen plezalec, udeleženec štirih odprav (dvakrat vo-

dja), preplezal je tudi vse tri »zadnje probleme Alp«. Zato je bil kar poklican, da se posveti pomanjkljivi varnosti tedanje zastarele opreme ter jo ustrezno izboljša.

Ugotovitve in izsledki dolgoletnega dela izvedenske komisije DAV (sicer raztreseni po najrazličnejših strokovnih publikacijah) so, okrepljeni z opisi nesreč in priporočili, kako jih je moč v bodoče preprečiti, strnjeni v knjigi **Sicherheit und Risiko in Fels und Eis**, ki jo je ob 25-letnici njenega dela izdal DAV, založila pa znana gorniška založba Rother v Münchnu. 1995. je izšla že tretja, aktualizirana izdaja; šteje 272 strani.

Dejavnost gornikov se čedalje bolj širi, diferencira in zato se množijo tudi nevarnosti, katerim se izpostavlja; zato se morajo zavedati odgovornosti za svoje življenje in življenje drugih. Komisija za varnost pri DAV se je takoj po ustanovitvi lotila znanstvenega proučevanja nevarnosti pri hoji in plezanju v gorah, izsledki pa so bili izhodišče za razvoj primerne opreme - od obleke in obutve, čelad in nahrbtnikov do številnih tehničnih pripomočkov: derez, cepinov, klinov, vrvi, plezalnih pasov itn. Seveda je nujno potrebno vse novosti, potem ko prihajajo v prodajo, nemudoma uvrstiti v izobraževalne programe vseh planinskih organizacij. Raziskovalna dejavnost omenjene komisije je bila sicer zelo draga, vendar je pravilna množična uporaba razvite nove opreme vplivala na postopno **upadanje števila nesreč**, in sicer v absolutnem številu, čeprav število članstva DAV neprenehoma narašča in se bogati njegova dejavnost. Seveda izsledki in izboljšave ne ostanejo

omejeni na DAV, temveč z njimi seznanjajo tudi druge gorniške organizacije po svetu, združene v UIAA.

NENADNIH VREMENSKIH PREOBRATOV NI VEČ

Na kratko bomo povzeli vsebino te zelo pregledno urejene, lično opremljene in bogato ilustrirane knjige (natisnjena je na gladkem umetniškem papirju), saj zasluži, da se z njo seznanjajo sleherni obiskovalec gora.

Vsakršne nevarnosti se pravzaprav zavemo šele takrat, kadar se zgodi nesreča, kadar trpimo zaradi njenih bolj ali manj hudih posledic. To narekuje skrbno, kritično analizo vseh vzrokov, zlasti, kolikor je bila pri njej udeležena pomanjkljiva oprema. Dolžnost vsakega izkušenega gornika pa ni samo, da spremlja razvoj opreme in z njo seznanja svoje tovariše, ampak da se jo nauči tudi zanesljivo in varno uporabljati. Nabiranje izkušenj v gorah je nepogrešljivo, vendar je treba postopoma prehajati od lažjih tur k zahtevnejšim; hlastnost in prenatrženost lahko privedeta gornika v brezizhoden položaj. Poglavitni namen Schubertove knjige je vsakega gornika temeljito seznaniti z izkušnjami drugih, ki so prepozno uvideli nevarnost.

Na prvem mestu v knjigi so nevarnosti, ki jih povzročajo vremenski preobrat v gorah. (Nekoč smo mu rekli nenaden; spričo razvoja vremenoslovja lahko zdaj ta usodna oznaka odpade, saj je v etru dovolj pravočasnih opozoril v vseh svetovnih jezikih.) Kadar so se gorniki prejšnjih generacij odpravili na zahtevno turo in jih je v visokih gorah presenetilo obsežno in dolgotrajno poslabšanje vremena, je bila možnost preživetja v besnenju elementov zaradi pomanjkljive in okorne opreme minimalna. V zadnjih letih so vsaj radijske napovedi dostopne v vseh svetovnih gorovjih, v mnogih planinskih postojankah pa še televizijske z nazornim vizualnim prikazom razvoja vremena v velikem (celinskem) območju. Ob naglo bližajočem se poslabšanju z ohladitvijo v alpskih deželah še izrecno opozarjajo gornike pred visokogorskimi turami... Meteorologi načrtujejo zdaj še celo zgostitev vremenskih opazovalnic v Alpah, da bodo napovedi za posamezna manjša območja (gorske skupine) karseda zanesljive (doslej so bile dokaj splošne, pavšalne in se marsikdaj vreme »ni ravnalo po njih«). Žal so mladi gorniki zagnani optimisti, pripravljeni na velika tveganja (prečesto se ne zavedajo, da gre za skrajno tveganje) in stopijo čez mejo, od koder ni vrnitve... To poglavje je ilustrirano s številnimi dramami v gorah.

ZANESLJIVA UPORABA ZANESLJIVE OPREME

V najtesnejši zvezi z vremenskimi preobratu so nevarnosti zaradi strele. Sicer se povprečno le vsak četrti blisk usmeri proti zemlji, vendar nas to ne sme spodbuditi k preverjanju statistike. Dogajanja v nevihtnih oblakih namreč še zdaleč niso zadovoljivo raziskana, zato se nikakor ne kaže po nepotrebnem izpostavljati niti na takšnih mestih, ki naj bi bila po znanstvenih izračunih varna. Spet je navedena kopica svarilnih primerov, med drugim celo komaj verjeten, da je strela švignila iz nevihtnega oblaka kvišku proti vrhu gore.

Naslednja poglavja izčrpno obravnavajo zanesljivost opreme (npr. glede plezalnih vrvi: med uradno tovarniško preizkušnjo v idealnih okoliščinah in resnično obremenitvijo pri padcu je velika, nemalokdaj usodna razlika, ker gre često za dodatne okoliščine, ki povzročijo pretrg), kako pravilno ravnamo z njo oziroma česa si ne smemo dovoliti. Pregledno in poučno so prikazani posamezni deli (plezalne) opreme, tudi najnovejše, ki pa lahko ravno tako postane usodna kakor stara, ki jo je že načel zob časa in se zato ne kaže zanesti nanjo. Zarjaveli stari klini v stenah so uporabni kvečjemu za orientacijo, razen če ni zapuščina naveze, ki se je tamkaj zaplezala in obrnila; ne smemo jim zaupati svojega življenja. Naši gorski reševalci so požrtvovalni možje, vendar jih zato ne smemo s precenjevanjem svojih zmožnosti in slepo zaletavostjo spravljati v akcije na robu preživetja ali celo onstran njega; najprej moramo obvladati osnove varnega gibanja v gorskem svetu v razmerah, ki smo jim kos.

Če je ob koncu navrženo poglavje »Ostane nam rahlo upanje«, v katerem nam avtor poskuša argumentirano dopovedati, kako neboleča in prijetna je gornikova smrt ob nenadnem zdrsu na ledišču ali padcu v steni, naj nam to nikar ne vliva tolažbe za morebitni usodni trenutek. Rajši se oklepajmo prirojenega nagona po samohranitvi in ukrenimo vse, da se izvlečemo iz zagate ter se bogatejši za poučno izkušnjo veselimo nove ture, na katero se bomo seveda že bolj temeljito pripravili.

STRAST, KI MEJI Z ZASVOJENOSTJO

Schubertova knjiga je nedvomno tako pomembna, da bi se morali z njo temeljito seznaniti vsi naši gorniki, predvsem tisti, kateri manj radi prebirajo tovrstno publicistiko in si nabirajo v gorah samo neposredne izkušnje. Sodobno gorništvu ni pohleven konjiček, ki ga sem ter tja osedlamo ob koncu tedna; zahteva intenzivno pripravo, popolno zbratost na turi, pravi tempo... To je knjiga, ki nas iztrezni, in takšna iztreznitev je potrebna prav vsem obiskovalcem gor, tudi naključnim izletnikom. Pri DAV so učinki te splošne iztreznitve in nenehnega razvijanja boljše opreme, združenega z usposabljanjem za pravilno uporabo, že prispevali k temu, da so zajezili in celo zmanjšali število nesreč v gorah. Pri nas pa, nasprotno, število nesreč v gorah ne stagnira, marveč narašča iz leta v leto. Naša prednostna naloga je zatorej, da ukrenemo vse za njihovo zmanjšanje. Pit Schubert nas poučuje s svojim velikim strokovnim znanjem in obsežnim poznavanjem problematike ter bogatimi gorniški izkušnjami, kako bomo to storili. Seveda smo za to poklicani vsi, ne samo nekateri.

Gorništvu je strast, ki meji z zasvojenostjo. Gornik potrebuje doživetja v gorah za ohranitev in zorenje svoje identitete. Od gorá ga ne more odvrniti pomislek na nevarnosti. Naloga organizacija je, da mu z ustrezno opremo in stalnim usposabljanjem pomaga, da bo nezogibno tveganje v najrazličnejših, predvidljivih in nepredvidljivih razmerah čim manjše.

KNJIGE S POLIC MED BRALCE

PAVLE ŠEGULA

V 55. številki Alpinističnih razgledov sem prebral uvodnik urednika **Bineta Mlača**, ki zasluži, da pride pred oči širše gorniške srenje. Takole je zapisal:

*»Pojdi naprej inu beri skerbnu druge
dobre bukve, da ti postaneš vučen, moder in
brumen... bug tebi dodeli duha te modrosti,
pejdi, živi, inu jimu se dobru.«
(Iz časov prosvetljenstva)*

Kaj vse lahko naredimo mi, uredniki različnih gorniških glasil in revij, kaj pa načelniki odsekov, da bi imeli celih 365 dni v letu »dan gorniške knjige«? Glede na naš topogleden odnos do knjig pravzaprav nič.

Morda pa bi vseeno veljalo poskusiti in na neki način začeti spreminjati obstoječe stanje in ob tem pokazati malo več dobre volje.

O tej problematiki sem tudi sam kar precej časa razmišljal. Zato bom zdaj v mejah svojih uredniških pristojnosti ter preostalega prostega časa, ki ga, žal, nimam, nekaj malega, kar se da določenega, ukrenil, in upam, da bo moj zgled pritegnil še koga. Pravzaprav pobožno upam, da se bo kaj takega zares zgodilo.

Ker ima vsaka pravljica nekaj glavnih junakov, naj začnem pri »ta glavnih«, se pravi naših načelnikov in načelnicah. Vprašanje se glasi: »Kaj bi lahko oni naredili za našo gorniško knjigo vsak dan, kaj pa enkrat na leto?« — Samo še tega se manjka, mar ne?

Greh ni poskusiti. Vsaj enkrat na leto razložite svojim članom, kje se dajo kupiti ustrezne knjige, kaj jim vi priporočate in kaj sodi v obvezno alpinistično branje. Ob tem ne bi bilo slabo, da jim na prvem jesenskem sestanku ali na začetku alpinistične šole poveste, kaj naj si od tovrstne literature polagoma kupijo, kajti to, »kar smo vam rekli, vsekakor sodi na vaše tečajniške oziroma pripravniške knjižne police«.

Načelniki bi lahko tudi enkrat na leto povabili enega, dva ali celo tri avtorje knjig, ki bi predstavili svoje izdelke, odgovorili na morebitna vprašanja prisotnih itn. Če bi imeli avtorji možnost, da bi ob taki priložnosti prodali še kako knjigo, s posvetilom seveda, pa bi bilo to več kot zgoraj omenjeni nič. Moj predlog: Gospodje načelniki in gospodične načelnice, to možnost le vzemite v svoj letni programski pretres!

Poleg tega bi načelnikom namignil, da poskusijo malce svetovati oziroma svojim članom razložiti vsaj naslednje pojme: kaj je to promocijska prodaja, kaj je to prednaročilo, kaj pa je kataloška prodaja. To je, da malo pomagam, tudi možnost, da se knjiga dobi ceneje. Včasih tudi krepko ceneje, ker ni posrednikov, marž itn.

Ker že ves čas uporabljam besedico »kaj« in hkrati delovne naloge tovorim na tuj hrbet, naj vprašam še sebe:

12 *Kaj pa ti?*

Že v naslednji številki bom v posebni rubriki Mali oglasi vpeljal prodajo in (iz)menjavo gorniških knjig, vodnikov, starih in novejših revij itn.

V neki drugi rubriki, ki bo predstavljala nekakšno stalno »izložbo« knjig, bom le-to skušal napolniti s presojami, krajšimi opisi bralnih vtisov, cenami, razprodajami, objavami založnikov, sprehodi po naših in tujih antikvariatih, z novostmi na tujih trgih itn.

Za konec vabim vse, ki so tako ali drugače za mojo zamisel, da se čimprej oglasijo, da kaj kratkega in jedrnatega napišejo, da svetujejo, zlasti v primeru, če se s tem ukvarjajo poklicno, skratka, da mi pomagajo premakniti nekaj, kar se v tej naši alpski deželici ne da premakniti.

Seveda bo marsikdo takoj postavil previdno vprašanje: Koliko pa vse to stane? Nič za zdaj in za v prihodnje. Kajti pri Razgledih smo še kako zainteresirani, da se na našem malem slovenskem trgu knjig te stvari začnejo nagibati v neko drugo, bolj obetavno smer. V prid vseh nas in tudi tistih, ki niso naši, a so nam naklonjeni, saj kupujejo »naše« knjige.

*Morda se bodo letos spet zbrale vse generacije alpinistov in športnih plezalcev različnih barv in odtenkov na kakšni skromni proslavi 70-letnice prvega vzpona **Mire Marko Debelakove** po severni steni Špika. Če bi tam, se pravi na morebitnem srečanju, uredili kakšno skromno izložbo naših knjig (vem, kako bi to uredil brez problemov), glasil, revij, takole za 70 let nazaj, in če bo tam padla kakšna spodbudna beseda prisotnih članov KA, PZVA, PZS..., množico udeležencev pa popestrila prisotnost kakega malo cenejšega založnika (vsaj tisti slavnostni dan) itn., bo nemara vse drugače. Se strinjate? Kdo je za? Če ste vsi proti, pa kdaj drugič.*

***

Uvodnik je naletel na resonanco z mojo miselnostjo — Bine, hvala Ti za impulz!

Veseli me, da obstaja sorodna duša, ki na podoben način razmišlja o istih in podobnih problemih. Mislim, da podobno tudi ukrepava: kjerkoli in kadarkoli je priložnost, napiševa to ali ono v dobri veri, da bo v prid našim gorohodcem in goroplazom. K sreči nisva sama!

S pozivom gospodom načelnikom in gospodičnam načelnicam AO si zadel žeblico na glavico. Vendar pa ta poziv velja v enaki meri še komu drugemu: inštruktorjem, predavateljem in izpraševalcem, načelnikom komisij in podkomisij, odborov, organizatorjem izletov, seminarjev, šol, tečajev, vaj. Zdi se mi, da je njihov topogledni prispevek k širjenju in utrjevanju znanja nekam majhen, mnogo premajhen! In tudi Odbor za založništvo naj bi pri tem ne ostal ob strani.

Pa naj začnem od kraja!

Spadam med ljudi, ki radi pogledajo v knjige in želijo tudi o najpreprostejših stvareh zvedeti kaj več. Tak je bil tudi moj oče, ki mi je pred vojno omogočil šolanje v

gimnaziji, kjer sem se za silo naučil nemščine in francoščine, kasneje pa v lastni režiji s prijateljem še angleščine. Tako sem se kasneje o mnogočem, karkoli me je zanimalo, lahko poučil iz izvorne literature. Pomanjkanje domačih knjig me je sicer žalostilo, ni me pa onemogočalo. S planinskega področja sem požiral predvsem leposlovje in potopise, strokovna literatura me je pričela vleči šele potem, ko sem leta 1960 kot namestnik delegata RSNZ pristal v Komisiji za GRS. Ker sem dolžnost jemal resno in me je snov veselila, bi me bilo na smrt sram, če bi bil delegat, ki ničesar ne ve, ničesar ne razume. Zato sem se udeleževal tečajev, začel prebirati in celo prevajati priročnike za tovariše operativce.

Tako sem prispel do prvega razpota:

Lahko bi počel, kot je največkrat navada: nabavil nekaj knjig in o njih skrbno molčal, o pravem času, na pravem mestu pa svetil s kakšno tujo, drugim neznanu modrostjo.

Lahko bi se lotil tudi te ali one pomembnejše in dosegljive knjige, jo priporočil kolegom in prevedel, da bi znanje šlo med ljudi. Odločil sem se za slednje.

Take misli so se na katerem izmed tečajev porajale še komu, ko smo v planinskih kočah, v gneči, hrupu in neudobju vlekli na ušesa besede predavateljev in si v skrajno neustreznih razmerah poskušali zapisati kak stavek. Saj vemo, kako je, če človek ni stenograf, če beleži snov, ki je (še) ne obvlada ali sploh ne pozna.

Pogosto je bilo slišati tarnanje: »Lahko tujim planincem! Vzamejo knjigo, poiščejo, kar potrebujejo, pa je! Ja, če bi tudi mi imeli...«

Spomnili smo se učbenikov **dr. B. Breclja, Mire Marko-Debelakove in Marjana Keršiča-Belača**, ki jih že ni bilo več mogoče dobiti, in se brž domislili: »Saj jih lahko ponatisnemo, napišemo nove, ustvarimo svojo lastno literaturo! Potem bodo tudi naši ljudje na tečajih le poslušali in izpraševali. Učili in pripravili pa se bodo doma, iz slovenskih knjig!«

In spet smo bili na razpotju.

Če bi ubrali samo običajno pot, bi najprej iskali založnike, dotacije, se pričekali o honorarjih in najbrž odnehali, ko bi videli, da ni ne enega ne drugega. Potreba po literaturi bi spričo tega seveda še ne bila nič manjša.

V dvomih je bila — vsaj meni — v tolažbo in spodbudo potreba, da moram snov predelati že zavoljo samega sebe, in to temeljito. To gre najlažje, če si med učenjem delam izpiske, od teh do prevoda pa včasih ni več daleč — vsaj videti je tako.

V delovni vnemi se na honorar kar pozabi, vleče že misel, da bo delo v tej ali drugi tehniki vendar natisnjeno in da bo nekako prišlo tudi med bralce.

Opravkov je bilo kar precej: včasih zastoj, zgolj za dober občutek, včasih celo za skromne denarje. Podobno so počeli drugi. Če bi se stvari lotili samo po strogo poslovnih vidikih, bi marsičesa sploh ne napisali, prevedli, priredili, saj Slovencev že tako ni veliko, v svojstvu kupcev planinske literature pa še manj. Vsak se pač ne briga za nevarnosti in prehrano v gorah, za vprašanja pravne odgovornosti vodnikov na izletih, za priročnike planinske in alpinistične šole, za varstvo

narave, za plazove, podhladitev, omrzline in podobno, da o slovarjih, priročnikih za šolanje lavinskih psov in minerjev plazov in še čem sploh ne govorimo.

In zdaj smo pri poslednjem mejniku:

Knjiga je šele začetek, osnova. Namenjena je ljudem, če ostaja v založbi ali trgovini, je tako, kot da je ni. O tem smo veliko in pogosto razmišljali.

Vprašanje o tem je med pomenkom z Bloudkovimi nagrajenci leta 1995 na TV v oddaji Sedma steza načel tudi voditelj oddaje **Igor Bergant**. Ker je bilo v utemeljitvi za mojo nagrado omenjeno tudi planinsko publicistično delo, mi je zastavil vprašanje, ki se je glasilo nekako takole: »Kako pa kaj planinci, jim ta literatura pride prav, so je veseli, jo pridno uporabljajo?« Mikalo me je, da bi povedal prav to, kar pišem v tem sestavku. Toda bilo me je tudi sram, da je to sicer pohvaljeno delo tako slabo izkoriščeno, zato sem se odgovoru preprosto izognil.

Planinska organizacija iz nekega razloga zna vnovčiti zemljevide, koledarje, vodnike in še kaj (prodajajo se skoraj brez truda, malone sami za med, denar gre za odprave), iz drugih, manj doumljivih vzrokov (učenje je težavno, neprijetno, manj imenitno kot laziti po gorah ali celo odpravah) pa ji to mnogo manj uspeva pri vzgojni literaturi. Oglasi najbrž niso vse, potrebni bi bili še drugi prijemi in reklama.

Priložnosti za to je dovolj: šole, tečaji, seminarji, tabori, izleti, ki se vrstijo leto za letom, so imenitna priložnost za ponudbo v živo. Žal pa tečajniki in udeleženci ob teh priložnostih praviloma ne zvedo niti tega, da si za zane-marljivo majhne denarje lahko nabavijo priročnike za večino tem, ki jih zanimajo, niti tega, kje jih lahko nabavijo. Videti je, kot da jim njihovi vzgojitelji in predavatelji, načelniki in načelnice tega nekako ne znajo povedati. Kot da se čitva sramujejo.

Malce čudno bi bilo, če bi avtorji sami hodili od tečaja do tečaja in kot krošnjari ponujali svojo robo. Mar tega ne bi mogli storiti organizatorji že ob razpisu in vpisu, predavatelji pa v predavalnici ali med srečanji na kraju samem, kjer bi za svoj trud tudi nekaj malega zaslužili?

Takele avtorske tožbe so gotovo nevhvaležna stvar; ne bi jih napisal, če me k temu ne bi spodbudil uvodnik v AR in če ne bi verjel, da je vse to predvsem posledica velike zanikrosti, pomanjkanja občutka za uspeh tečaja in tudi za posel. Prepričan pa sem, da gre vsaj v enaki meri tudi za človeško majhnost in zavist. Za prepričanje tega ali onega vzgojitelja, da je vse, kar ne pride iz njegovih ust ali tiskalnika, zanič, da pa nekoč že še pride čas, ko bo na voljo njegov lastni najnaj priročnik. Drugih prav zaradi tega ne ceni in jih raje ne omeni. Čas pa teče in se obrača v prazno...

Pisci seveda želimo, da naša dela opravijo svoje poslanstvo, dosežejo svoj cilj, zato še praktičen nasvet:

Pred leto planinsko sezono, pa ko so na vrsti predavanja, šola, izpiti, tečaji, seminarji (omejitev skoraj ni!) ne pozabimo, da nas na PZS v ekonomatu pri Franju in še kje čakajo knjige! Z veseljem nam bodo postregli, izbira sploh ni majhna, seznam je dolg, cene so nizke in vsakomur dosegljive.

BARČICA PO BELI PLAVA

FRANCE MALEŠIČ

Našel sem Ladjo. Vitka se s previsnima bokoma potaplja v zeleno morje bukovja v dolini Kamniške Bele. Okrasje na kljunu je njen zavetnik pred morskimi viharji in roparji, njena glava je njena duša, ki jo oživilja. Na zatilju ima čipkasto drevo, teme ji krasi mičen čopek ruševja, pod njim pa iz snega gleda le veliko, začudeno oko. Usta ostajajo odprta od osuplosti in skorajda strahu. Dobrodušna pošast je videti vsakokrat nekoliko drugače razpoložena, vedno pa nekoliko otožna ali celo žalostna in razdvojena, kakor da ne more verjeti, da jo je kdo presenetil in v tem skritem kotičku sploh našel. Žal ji je stoletnega čakanja v samoti, negotova je, kaj ji bo prinesla človekova bližina.

In ves čas, vsa ta dolga leta je bila tako lepo pri roki, kot nekakšna čudežna dragocenost, ki v pravljici leta in stoletja čaka na primeren trenutek, ko bo ponesla glavnega srečnega iz zadrege, stiske ali celo nevarnosti.

Doslej si še nihče od nas, ki smo zahajali v Belo, ni upal izreči, da nam je ta dolina še posebno pri srcu. Morda bi pokvarili nekaj lepega, dragocenega. Kolikerkoli smo zaupno, skoraj skrivaj, pripovedovali o skrivnostni dolini, ki je v vsakem novem prihajajočem letnem času vedno lepša!

Nekje čisto v podzavesti pa se nam je mogoče zdelo, da vendarle nekaj manjka. Vse te lepote ni bilo mogoče zaobjeti z enim pogledom, obiti z nekaj koraki, kaj šele obpluti z enim samim jadranjem. Vedno smo jo gledali le od daleč, z okoliških vrhov, pogumnejši z grebena Zeleniških špic, najdržnejši iz sten Rzenika in Vežice.

Prvič prideva tjakaj leta 1991 s pokojno Marijo. V čemernem jesenskem vremenu ne dojameva v gozdu skritih nenavadnih oblik. Lepo razgledišče brez imena mi ne ostane v spominu.

Poleti 1995 greva tjakaj z Zdravko. Oblaki so temni, vendar je razgled nekoliko lepši. Še vedno ne opazim, na čem stojiva. Nekaj fotografiram in nato film celo izgubim. Tudi kraj brez imena se mi počasi odmika.

V Slovanski knjižnici iščem po sto let starih časopisih podatke o nesrečah v gorah. V Planinskem vestniku 1895 najdem članek **Miha Kosa**, v katerem je opisana Kamniška Bela. Posebej je omenjena Ladja, kraj z lepim razgledom.

Ali je to mogoče? Nenadoma mi postane jasno, kaj sem našel. Ime! Brez njega ne bi bilo ničesar.

Seveda! To ime sem že srečal. V 5. številki Kamniškega zbornika leta 1959 **Pavel Kunaver** v članku V Kamniški Bistrici nekdam med 211 imeni omenja tudi ime »Vadja« (»vada?«) — kraj pod stenami Rzenika nasproti Orličju. Čudna oblika »vada« in zraven postavljeni vprašaj sta me bila v prejšnjih časih odvrnila od tega, da bi uganil ali ugotovil, kaj to ime pomeni in

14 kje se nahaja.

Ladja v Kamniški Beli

Še enkrat pogledam tudi Krajevna imena v Grintovcih, ki jih je v Planinskem vestniku (Gore in ljudje 1947) objavil **Vlasto Kopač**. Tako! Tudi tam se med številnimi imeni iz Bele čisto razločno nahaja »wadja«. Dokazov je torej več kot dovolj.

In potem najdbo omenim **Heleni Plahutovi**. Ne da mi miru, dokler v nedeljsko sončnem zimskem jutru onadva z Ivom in midva z Zdravko ne odidemo v Belo. Njun terier Sami se naleže našega razigranega razpoloženja, skaklja, poskakuje in se vrti okrog nas in nam dopoveduje, da je danes poseben dan tudi zanj.

Ladja se nam pokaže v opojnem soncu. Vzneseni razigranosti ni ne konca ne kraja. **Julius Kugy** bi ob takšnem doživetju spet vzkliknil: Nismo vedeli, ali smo še od tega sveta.

Naslednjič je snega manj in Ladja nima več velikega, začudenega očesa. V popoldanskem soncu se izkaže, da je visoka deset metrov in so njen vzhodni, severni in zahodni bok krepko previsni. V svetlih barvah popoldanskega zimskega sonca zažari v posebnem sijaju in me nosi naprej v neznane kraje in nazaj v davni. Pred njo se razprostirajo obzorja neznanih svetov in dogodki minulih časov.

Tisočletja je že zasidrana v Beli. Okrog nje je bilo morje ledu in ob njo se je po medvedje čohal ledenik, ki se je plazil proti ustju Bele in tamkaj združil z ledenim plazilcem iz Konca. Ko je ledeno morje izginilo, je pod njo nastalo morje dreves. Obdala se je s pisanim okrasjem in čakala.

Dobro je poznala osem kamniških srčnih mož, ki so 25. avgusta 1499 pričali, da so Neša, Rosenik, Ledeniški Dešak, Korošica, Ojstrica, Studenska Planjava, V Sedli na Brani, Za Branjo na rebri in Na Calcih kamniška pašna območja, in poskrbeli, da so bila imena prvič zapisana.

Slišala je, kako je leta 1793 prvi gorski vodnik **Spruk** s tovarišem učil mladega grofa **Franca Hohenwarta**, kako naj hodi nad vrtoglavim prepadom Predaslja.

Pod njo se je v Beli skrival flehtar **Brtuc** in po kroparsko pogrujoč povpraševal drvarje: Al' bo trreba, al' ne bo trreba? Drvarji so ga včasih tudi potegnili in jim zato enkrat ni več verjel. Nenadoma so ga obkolili orožniki. Spoznal je, da »bo trreba« in je ušel. Na najožjem delu doline, kjer se križata pot in struga Bele, še vedno čaka nanj Brtucova griča.

Do nje so prihajali klici pastirjev in blejanje ovac s planine Zelenice tik pod grebenom Zeleniških špic, Kamendola in odmevi z drugih starodavnih planin.

Videla je **Valentina Slatnarja-Bosa** in njegove lovce, kako so prvi prihajali na vrhove Zeleniških špic in zadnji vrh poimenovali Najvišji rob, predzadnjega pa Največji špic, da med njima ne bi nastala zamera in bi se vedelo, kje je kaj. Kar verjeti ni mogla, ko so tik nad njo, desno izpod Rzenika proti Cerkvi in Varvanju, lovci lazili po nevarnem Grdem grabnu, vrednem svojega imena.

In kako je bila ponosna, ko sta v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja pastirici **Podpečnikova Reza** in **Kotnikova Mica** lazili s košema čez Konja, ki je bil tedaj še brez poti in železja. Nabirali sta mah in prešerno vriskali. Na stari planini na Vežici so jima takrat lučki pastirji klicali: Le juckej, kranjska Micka, saj dolgo tako ne boš več!

Videla je, da se je za dekleti vse srečno končalo. Prav ti dve drzni pastirici je leta 1895 srečal tudi prvi kamniški planinski navdušenec, učitelj **Miha Kos**, ki mu je **Ivan Luznar**, mestni lovec in gozdar, odlični poznavalec gora in prvi znani gorski reševalec v bistrškem koncu, razkazal Kamniško Belo in ga peljal čez Konja. Kos je turo opisal v Planinskem vestniku in posebej omenil Ladjo.

Že prej so jo poznali lovci in drvarji. Sicer pa je bila komaj obljudena. Kos je poskrbel, da je mlado kamniško planinsko društvo označilo pot na Presedljaj in jo nadelalo in zavarovalo čez Konja. Vendar je bilo planincem mogoče popotovati le po markirani poti. Lovska jahalna pot je bila do Kopajnega pota za navadne potnike prepovedana. In tako je Ladja ostala ob strani.

Škoda je, da jo je zgrešil sijajni fotograf **Bogomil Brinšek**, ki se je povzpел na nekatere vrhove Zeleniških špic in nato z drenovci leta 1911 opravil velikopotezno prečenje celotnega grebena. Takrat je stožčasti vrh nad opuščeno planino Zelenico dobil ime po **Valentinu Staniču**. Drenovci bi tudi Ladji brez dvoma zapeli zasluženo slavo. Tako pa je še naprej samevala.

V dolino so začeli prihajati alpinisti in vnel se je pravi boj za Rzenik. Bilo je celo tako hudo, da je bilo rečeno: Stoj, nikamor pod Rzenik! Sicer se bode streljalo!

In vendar so nadebudni **Bine Benkovič**, **Pavle Kemperle** in **Janez Presl** v nogavicah preplezali prvo smer. Sledila je spotika, zgražanje in dolgoletni prepir,

Vzhodni bok ladje

ob tem pa so oboji nasprotniki v Rzeniku preplezali tudi novi sijajni smeri. Prepir se ni nikoli povsem polegel, ostala je le izjava obojih: Sicer je bil lump, ampak plezal je pa res dobro!

Morda pa sta se poznala z **Ivanom Roblekom-Petrom**, nesrečnim kurirjem iz partizanske bolnišnice v Beli, ki ga je 1944. zadela nemška krogla med kopanjem v tolmunih v Klinu na oni strani Kamniškega Dedca.

Senca Rzenika leži nad Belo, je leta 1957 očaran zapisal **Marko Dular**, ko je z **Ljubom Juvanom** preplezal osrednji steber v steni. Za Dularjem so ostale le njegove besede in spomin na takrat neverjetni vzpon v steni svojeglave gore, ki jemlje veselje do pogumnih del.

Nekaj let nato sta **Metod Humar** in **Dolfe Čebulj** po tedanji navadi za vajo uprizorila slovito »nesrečo« v steni Rzenika in privabila cvet ljubljanskih reševalcev. Potem je obupani Dolfe dobil injekcijo morfija in so ga v nosilih spravljali dol. Med hrumenjem kamnitega plazu je zaman vpil: Odvežite me, nič mi ni, to je le vaja! Nekdo je le ugotovil: Poglej ga! Tako ga boli, da se mu kar meša.

Leta 1962 z očetom in sestro sestopamo s Korošice čez Šrajpeske, ne da bi poznali prehod čez Najnar štant. Še danes mi zastane dih ob spominu na tesnobne občutke, ko oče v prepadni travi zaman išče prehod, in potem na srečo, ko malo višje v mraku najdemo pot navzdol.

Potem zahajam v Belo, kadar le morem. S taborniki za prvi maj čez kopnega Konja in potem spet čezenj sam v nizkih čevljih po poledeneli poti. Popoldne v šoli še ne zaspim povsem, naslednji dan pa me pri matematiki zdrami cvek.

Leta 1964 pod vodstvom **Bojana Pollaka** taborniki preselimo prvomajski tabor od Predaslja v Belo. Pečemo polže, streljamo z zračno puško v veliko kepo snega, da je mogoče strelivo uporabiti še enkrat, tekmujemo v brcanju konzerv s planinskimi čevlji po strugi Bele, temu pravimo planinski nogomet, in sploh počnemo vse mogoče.

Sledi plezanje, alpinizem in neprestano vračanje v greben Zeleniških špic. Da bi vsemu temu prišli do dna, je življenje prekratko.

V Belo prihaja vedno več občudovalcev. Za taborniki v njej začnejo taboriti tudi mladi planinci in nato jamarji, ki pod grebenom najdejo neverjetno Kamniško jamo.

Trume različnih sprehajalcev obiskujejo Belo. Gozdna cesta postane razdrapana od hudournih vodá, stezice

Zimski kljun Ladje

se razhojene razširijo in pokažejo se številne spotakljive korenine.

Stari planinski pisatelj je zapisal: Z gorá je zbežala nekdanja romantika. Ne, nikakor ne! Še vedno je vse očarljivo, kot je bilo.

Le na Ladji ni gneče. Ime je pozabljeno in izgubljeno. Lovci tistemu kraju sedaj baje pravijo Špegarca. No, nič hudega, bo pač Ladja, ki se ji pravi tudi Špegarca, da ne bo spet kakšnega priljubljenega planinskega prepira o imenih, čeprav je res, da je bila Špegarca leta 1895, 1911 in tudi kasneje omenjena pri Kamniškem Dedcu. Pot do nje je povsem preprosta: v Belo in po lovski poti do Orglic, pred njimi po poti nazaj položno v desno, čez markirano pot in v nekaj ključih do desnega odcepa, po njem in še enkrat v desno čez rob. To je vse — čisto dovolj za prave planinske gošarje in šarivce.

Pravijo, da velja vsaka na morski obali najdena stvar po mednarodnem pomorskem pravu za naplavino in s tem postane last tistega, ki jo je našel.

Zeleniške špice z Ladje: Staničev vrh, vrh Planjave, Največji špic, Najvišji rob

In tako sem postal premožen ladjar. Pravzaprav premorem le eno samo samcato Ladjo, vendar je ta čisto nova, pravkar ponovno rojena, dragocena kot nakit, ki ga še sam komaj kdaj kradoma pogledaš in ga ne zapuša nikomur. Ampak z Ladjo je drugače kot z nakitom. Njena vrednost raste z vsakim obiskom čisto mladih hrepenečih planinskih navdušencev ali starih, končno potolaženih in pomirjenih hribovcev.

Nekoč mi je **Aleš Rotar** pripovedoval, da marsikateri pravi ali celo zapriseženi gornik z leti vzljubi morje, si zgradi barko in začne jadrati. Zdi se mu, da mu morje odgovarja na več vprašanj in mu obljublja po nepotešenem hrepenenju v gorah spokojen mir. Kaj neki je tisto, kar nam ne da miru in nas žene, da bi našli nekaj nenavadnega in lepega? Ali je odgovor morda skrit v obljubi **Joža Vršnika Robanovega**: Videl boš, kar drugi ne vidijo, slišal boš, kar drugi ne slišijo, čutil boš, kar drugi ne čutijo, iskal boš, kar ni bilo nikoli izgubljeno, lovil boš, kar ni nikomur ušlo?

Ali pa ima prav **Janez Golob**, ki je leta 1969, ko se **Uroš Tršan** in **Brane Pretnar** nista vrnila iz Travnika, razmišljal: Morda pa ga polomiš takrat, ko otroku pokažeš prvo rožo.

Potem se jih z gora ni vrnilo še mnogo. Janezova misel se mi je oglasila vedno znova.

Kako lepa je bila lanska zima! In kako grenka. Januarja smo zaman iskali **Jasno Brataničevo** in **Staneta Belaka-Šraufa**. Kaj vse sta bila že doživela in kakšne nevarnosti sta bila preživela! **France Zupan** je potem dejal, da je Šrauf verjetno porabil vso zalogo svojih številnih sreč. Kaj vse bi nam želel in moral povedati! In ko so ju našli — kot da bi se poslovil s Hamletom: Drugo vse je molk. Kdo neki bo zdaj govoril, pa tudi klel s takšnim navdušenjem kot on?

Nato smo med reševanjem v Brani izgubili stanovitnega in vedno zanesljivega **Pubija**, s katerim se niti skregati ni bilo mogoče in kaj tako nesmiselnega nikomur ni prišlo niti na misel. Neizmerna želja, da bi pomagal in — nenadoma nič več.

In vendar. Malo kasneje se z ženo peljeva domov. Na avtu pred nama se iz nekoliko nametano nalepljenih crk pokaže napis: Ne hiti, ne skrbi in nikoli ne pozabi poduhati rožice!

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

MOJA HOJA NA TRIGLAV

JANEZ MENCINGER

V ljubljanski založbi Karantanija je v zbirki Lastovka konec lanskega leta izšlo eno od klasičnih del slovenske književnosti in gorniškega potopisja, Mencingerjeva Moja pot na Triglav. Založnik je očitno presodil, da so ljubitelji lepe slovenske besede, klenega humorja in planinske literature malone pozabili na bohinjkega pisatelja, ki bi bil lahko še dandanašnji zgled planinskega zabavnega pisanja.

Kot je med drugim zapisano v spremni besedi na koncu knjige, povzeti iz Albuma slovenskih pisateljev, ki ga je prav tako pripravila Založba Karantanija, je Moja hoja na Triglav, ki je prvič izšla leta 1897, »nekakšna zmes pripovednih, potopisnih, spominskih in esejističnih elementov. Z njim je avtor uspešno nadaljeval linijo, ki jo je začel Levstik s Popotovanjem od Litije do Čateža (1858), v njem združil vse plasti svojega ustvarjanja in svoje življenjske modrosti posredoval na umetniško prepričljiv način. Moja hoja na Triglav, ki v humornem slogu kramlja z bralcem, je tako postala klasično delo slovenske potopisne esejistike.«

Z dovoljenjem založnika objavljamo nekaj odlomkov iz te nove, za marsikoga pa že zelo stare knjige za planinsko knjižnico. Zdaj, pozimi, je nemara kar pravi čas, da bi to knjigo prvič (ali pa znova) prebrali v celoti in se skupaj z avtorjem podali na te lepe in strme poti.

***

(Op. ur.)

»Bohinj!« Čudno je to ime in nerazvozlavno jezikoslovskim piparjem.

Ustno sporočilo pravi, da se je s tem imenom ukvarjal že Valentin Vodnik, ko je župnikoval na Koprivniku v

Moja hoja na Triglav

Bohinju. V svoji planinski koči na Goreljku je legel spat, ugbajajoč postanek imena Bohinj; a ko je drugo jutro vstal ves opikan, je vzkliknil v svoji jezi: »Neznansko hude so bohinjske bolhe!« Pristavil je pa, umirivši se: »Vendar hvalim te bolhe, ker so mi ad hominem dokazale, da naj od njih izvajam ime te pokrajine.«

Pozneje so marsikateri bolj hudomušni nego dobri besednjakarji ponavljali mnenje Valentina Vodnika v Bohinju med Bohinjci za bohinjsko mizo, na kateri je stal bokal vina, in mi Bohinjci smo jih potrpežljivo poslušali po stari navadi, to je: do tedaj, da se je krčmarju plačal pošteni račun. Trdili so ti izzivači mlekokravnih Bohinjcev, da je naš kraj pravzaprav Bolhinj, ker tisti spiritus familiaris, ki se zove v pristni bohinjščini »pha«, baje že od nekdaj v Bohinju deluje tako značilno, da je dal ime vsej pokrajini. Vendar še vedno pišemo in govorimo Bohinj. Uči nas pa vsakdanja izkušnja, da mi Slovenci, ne brigajoč se za važnejše stvari, pravopis tako menjujemo kakor naše Slovenke klobuke in rokave; utegne se torej pripetiti, da vstane med nami mogočen novotar in da nam, ne boječ se bohinjskih pesti, zapove: »Pišimo odslej Bolhinj in knjige ali lista, v katerem bo stala stara beseda Bohinj, ne sme nihče brati, kaj še kupiti!«

Da mi dobrovoljni bralec izpregleda dosedanje brbljanje, preskočiva od boh do bogov. Velik skok je to, a ostala sva še v Bohinju in pri njega imenu.

Drugi, Bohinju bolj naklonjeni učenjaki, ki pa menda niso učenci Miklošičevi ali Jagičevi, trdijo, da bi bilo namesto Bohinj pisati Boginj, češ poganski bogovi, povsod drugje zaporedoma odstavljene in pregnane, so našli v tem skritem kotu slovenske zemlje poslednje pribežališče in nadedli svojemu novemu domišću iz same hvaležnosti ime Boginj: »dom bogov«.

Ta domneva mi ugaja, ker vnovič potrjuje dober okus odstavljenih poganskih bogov. Učili smo se v latinskih šolah kolikor toliko mitologije, in jako nas je mikalo, ko smo čitali, kako veselo so živeli stari grški in rimski bogovi; kako so bistro gledali na lepoto moškega in ženskega spola in takisto na lepoto zemeljskih pokrajin, ki so jih osrečevali s svojimi obiski. Torej je gotovo, da niso prezrli lepote bohinjske deželice in da jim je ta celo prav božanstveno ugajala.

***

Sedeli smo na verandi gostilne pri Bohinjskem jezeru, dva inozemca in jaz, ki sem se tudi delal tujca, da bi bolj gotovo zvedel sodbo tujcev o Bohinju. Prvi je Bohinj tako prehvalil, da sem mu malone razodel svoje hvaležno bohinjsko srce. Drugi je Bohinj tako ogrdil, da sem jel ugbitati, kako naj bi se kaznoval ta mož: ali pred političnim ali celo pred sodnim oblastvom. Oba bosta nosila hvalo in grajo po širnem svetu, a njiju sodbe ni odločil um, ampak želodec. Hvalivec si je dal prnesti okusne jagnjetine, jezerskih postrvi, steklenico burkundca in k črni kavi havansko smotko. Grajalec je pa svoj želodec in z njim okus kvaril s prazno juho, z mesom od sestradanega bika ter s tistim vinom, ki je na Dolenjskem za silo pitno, a ima na Gorenjskem zaradi umnega kletarstva po pravici ime cviček.

Drugi primer se mi je pripetil v črnem Kranju. Tam sta se sešla neki Bohinjec in sloveči Dolinec, prerano umrli župnik Simon Robič, pri kupici vina, ki ni bil cviček. Ponosno sta poudarjala veselemu omizju, kako veličastna sta Dolina in Bohinj in kako imeniten je v Bohinju slap Savice ter v Dolini Peričnik. Zdajci se obeh pripovedovalcev loti pristno slovensko krajevno domoljubje in vname se med njima prepir, je li lepši Peričnik ali Savica. Zmagoval je Robič, ker je že imel večino poslušalcev na svoji strani. V skrajni sili se Bohinjec obregne: »Ako bi bil Peričnik lepši od Savice, tedaj bi nam Prešeren ne bil zložil 'Krst pri Savici', ampak napisal bi nam bil 'Krst pri Peričniku'! Na to je Dolinec Robič zardel, molče snel svoj slamnik raz kljuko, molče segel po popotni palici in si jezo ohladil stoprav v Cerkljah pod svojo Šenturško goro.

***

Srečno sem premagal vse težave prvega pravniškega državnega izpita. Zakaj bi ne premagal i Triglava, ki je z nebotične višave tako ošabno gledal v dolino, kakor bi izzival ravno mene in sodijaka iz Primorja? Ohrabriva se, najmeva nosača ali kažipota, ki nama je bil pohvaljen, in objavlja stari gospe, da naju je trdna volja, dejati pod nogo Veliki Triglav. To je gospo toliko razburilo, da je hotela iz ust samega najetega vodnika izvedeti, kakov je pot na Triglav; drugače ne dovolj te hoje svojemu edincu. Že sem se zbal, da splava najin ukrep po vodi, če ga bo zagovarjal okorni vodnik pred visoko, nos vihajočo gospo. A moj strah je bil prazen; zakaj možev jezik ni bil sličen njegovim lesenim coklam. Z debelo roko je kazal na jasno glavo Triglava, slikovito opisoval pot, tako da smo v duhu kar plavalj po čerih, ki so nam bleščale iz daljave, in trdil je, da nas sama vsakdanja previdnost obvaruje vse nevarnosti. »Naposled pa čudoviti razgled vrh Triglava stotero poplača ves trud in strah.«

Pomirjena gospa je privolila in jaz sem vodniku s hvaležnim pogledom namežikal v priznanje, da je svojo vlogo izvrstno igral; zakaj zabičal sem mu prej, da mora robato pot na Triglav tako ugraditi, kakor da bi se hodilo v tretje nadstropje gosposke hiše.

Zdajci se oglasi gospodična in vpraša, morejo li tudi ženske priti na Triglav. Vodnik je bil malce v zadregi, ker ni imel navodila, kako naj odgovori na tako vprašanje. Ostal je dosleden in odgovoril: »Dobro poznam ves pot in ne morem najti na njem take zapreke, da bi jo moški prelezli, a ženske ne mogle. Meni se zdi, da ženske celo laglje pridejo na Triglav nego moški, ker so — pa brez zamere — bolj mačje nravi.«

***

Vodnik nas je v živahnem plezopisu dovedel na konec grebena, ki se razteza med prepadom od Malega do Velikega Triglava. Tukaj mu sežem v besedo: »Na koncu robatega, strmega grebena je treba kvišku vstati in se oprijeti gole stene Velikega Triglava; pogledati pa ne smemo na levo ali desno v prepad, da se človeku ne zvrtil v glavi. Kratko je poslednje plezanje; samo to ni prijetno, da tista strma stena ali človek, plezajoč na nji,

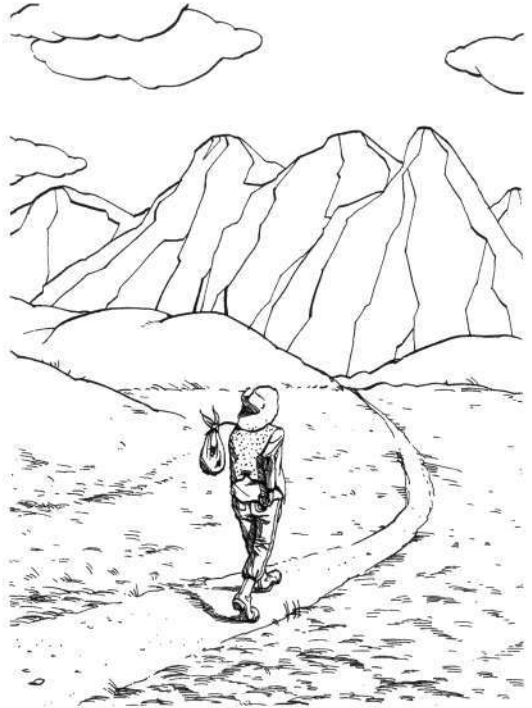
visi naravnost nad prepadom. Kako naredite, vodnik, če vas hribolazec, ko se mu tresejo roke in šibijo kolena, vpraša, stopivši pred tisto strmol, katerega kamna v steni naj se oprime, desnega ali levega? Gotovo vas je to že vprašal ta ali oni. Jaz vas nisem.«

Vodnik odgovarja, kakor da je čakal tega vprašanja: »Na to nepriliko me je opozoril moj stric, star triglavar, preden sem nanjo naletel. Čul sem že tako vprašanje na tistem nevarnem mestu in povem vam, da je to vprašanje zame hujše nego za vprašalca. Tedaj naredim, kakor bi vprašanja ne čul; naglo rečem gospodu, naj zameži, in posadim ga zopet na greben. Potlej mora gospod malo počivati; jaz pa zapazim meglico na nebu in povem, da se bliža vihar z bliskom in treskom. Tedaj obrneva hojo oprezno nazaj in ondi, kjer sva bila poprej pustila palice, razodenem popotniku, česar poprej niti slutil ni, da se mu je v glavi vrtelo, ko je videl dva kamna tam, kjer je bil samo eden. To je bila edina rešitev zanj, da sva se vrnila in da sem molčal o njegovi omotici, dokler nisva bila na varnih tleh. Drugače ne smem ravnati, če se človek opoteka prav tam, kjer plezanje zahteva popolnoma mirne glave in trdnih rok. Vrtoglavica na teh višinah je grozna reč. Dokler plezamo na Triglav, ni še toliko nevarna, ker smemo počivati, kadar nam drago, in se obrniti, kadar hočemo. Če nas prime omotica, ko plezamo raz Triglav nazaj, tedaj pa gre za življenje in smrt. Zakaj na Triglavu ne smemo nikogar pustiti, ogniti se ne moremo nobenega mesta in nazaj grede niti ni časa vselej počivati, kakor bi želeli, ker nas često podi nevihta, ki se tam gori zbere nanagloma, ko se je najmanj nadejamo.«

Gospodični se je bralo na obrazu, da jo je minila prvotna slavohepnost in da se ne bo srdila, če pride druga ženska, bodisi celo Bohinjka, pred njo na Triglav. Njen brat pa vpraša, ali se pozna človeku, da je omotičen. Vodnik nadaljuje: »Mi vodniki se tega nismo učili. Nam pokaže samo izkušnja, kdo je omotičen in do vrtoglavost človeka prime ravno nad prepadom. Bolj ko je kdo hodil na gore, manj je podvržen tej slabosti. Ta gospod iz Bohinja ni vrtoglav in po pravici je rekel, da me ni vprašal, katerega kamna naj se oprime na tisti steni. Vprašali so me drugi gospodje iz Ljubljane, iz Trsta in od drugod. Vsakega vodnika poštenje pa zahteva, da ne izdamo, kdo so bili tisti plašljivci ali slabotniki. O nikomer še nisem povedal in ne bom nikoli, da se je obrnil na Malem Triglavu ali na robatem slemu med Malim in Velikim Triglavom ali da se je tresel kakor šiba na vodi, ko sem ga vlekel in nosil nazaj, in kako ga je trapila vročina v glavi, a mrzlica v kolenih. Naša vodniška čast in zaupanje, ki si ga moramo ohraniti, zahtevata strogo molčanje... Vsakdo, kogar vodimo na Triglav, nam je prišel na najvišji vrh, bodisi da je opešal i doli na Velem polju. Ako se bojite dalje hoditi, v pol ure ste na vrhu najvišje gore na svetu kar tukaj v tej sobi; samo da si natanko zapomnite, kar vam bom še povedal!«

***

Bilo je v Bohinju avgusta leta 1860. Deček mi prinese na moj očetni dom list z vabilom, naj pridem takoj v Bis-

trico. V pol ure sem že stopil v znano gostilno v Bistrici ter segel v roke profesorjema Franju Erjavcu iz Zagreba in Matiji Kračmanovemu Valjavcu iz Varaždina. Našel sem ondi tudi nekaj znanih dijakov, izbornih pevcev. Očetoval je med njimi učitelj Grm iz Srednje vasi. Njegove šale so budile obci smeh in nos mu je piskal, drobnel in žvrgoel, kakor da smo v ptičjem raj.

Razlegli so se mogočni glasovi:

»V gorenjsko oziram se skalnato stran;
Triglava blešče se vrhovi.«

Ko se poleže ploskanje za dovršenim petjem, naprosim družbo, da stopimo na goričico v bližini: »Tam vidimo Triglava vrhove v večernem žaru in spodobi se, da se velikanu poklonimo, ponavljajoč to krasno pesem!« Skoro smo stali vrh hriba. Večerno nebo je čisto, jasno. Triglav, odet z mladim snegom, in goli vršaci okoli njega se žare v bledi rdečici. Čudoviti vrhovi se vidijo tako blizu in slikovito, da smo vsi zaželeli splavati na te nebotične višave. Pevci so zopet zapeli in jaz sem obžaloval, da nisem pevec. Kako bi v petju izrazil svoje čutenje in občudovanje, ko ga beseda ne more izreči!

Tedaj me nekdo vpraša, ali sem že bil na Triglavu. Bil sem zamaknjen v čarobni pogled in razvnet od milega petja. Jamem torej pripovedovati in z roko kazati, kod sem hodil, kje strmo plezal, kje počival in kje premagoval velike nevarnosti. Končal sem hojepis in zahvalil družbo, ki je soglasno priznala mojo srčnost in podjetnost. Prijatelj Erjavec me je celo naprosil, naj mu bom drugi dan kažipot na Triglav. Odrekel sem mu to ljubav, češ da sem se zaklel, da ne pojdem več na Triglav.

Zdajci se oglasi za nama oče Grm:

»Kažipot vam bom jaz, gospod profesor! A tudi tale vaš prijatelj pojde z nama. To mu bo jako koristilo, kadar bo zopet opisoval svojo hojo na Triglav. Prav težko mi je bilo ravnokar poslušati, kako je prestopil med Velim poljem in Malim Triglavom z doljenje poti na gorenjo prav tam, kjer se nanjo niti videti ne more.«

Da je oče Grm govoril v čiribirščini, bi ga bil razumel samo jaz, in to bi bilo prav. A nesrečni človek je govoril domačo slovenščino in razumela sta ga Erjavec in Va-

ljavec. Oba zakličeta hkrati: »Torej še nisi bil na Triglavu?« Erjavec celo pristavi ogrdo »lenoba bohinjska!«, kar sicer ni bila njegova navada.

Grm se je smejal in si mel roke, a jaz sem skesano spregovoril, obrnivši se k profesorjema:

»Res je, da nisem še lazil po strminah med Velim poljem in Malim Triglavom; a na Velikem Triglavu sem bil in nanj hodim, dokler me noge neso...«

V YOSEMITSKEM NARODNEM PARKU GLEDAJO NA ALPINIZEM PRECEJ DRUGAČE KOT PRI NAS

PLEZANJE ZA DUŠO IN TELO

SLAVC ROŽIČ

Večina ljudi si predstavlja Ameriko tako, kot nam jo želijo vsiliti holivudski mojstri: divja, nevarna velemesta, polna kriminala in nasilja, dežela hitro pripravljene hrane, debelih ljudi, gneča na cesti in v tem slogu dalje. Saj je verjetno del tega res, a midva sva to celino doživljala popolnoma drugače, veliko lepše.

WYOMING

Najin prvi plezalni postanek je bilo plezališče Weada-woo v Wyomingu. Le kako miljo s ceste med Laramie in Rowlingom se sredi borovih gozdičev vzdigujejo do sto metrov visoke stene nenavadno okroglih oblik. Indijanci so verjeli, da je to kraj, kjer na Zemljo prihajajo duhovi. Lahko bi jim celo verjel, saj je ta nenavadni kraj res zelo skrivnosten. Ko sva v poznem večeru z vrha enega od stolpov opazovala s soncem obsijano pokrajino Wyominga, se mi je za trenutek zazdelo vse skupaj skoraj neresnično. Čudovito!

Tu sva preplezala le eno smer v trdem predkambrijskem granitu, smer Neon Cowboy, ocenjeno s šesto stopnjo, Gre za popolnoma drugačen način plezanja, kot smo ga navajeni pri nas. Smeri so neopremljene in vse varovanje si moraš urediti sam. A s pomočjo ameriških iznajdb, kot so friendi in zatiči, je plezanje kljub temu kar varno.

Zadovoljna, ker sva preplezala lepo smer, sva se še istega večera odpravila naprej proti severu. Spala sva kar v avtu sredi polpuščave blizu mesta Landers. To je potem postal najin način prenočevanja: zvečer sva zapeljala na kakšen samotni kraj in prespala v avtu.

Naslednji dan sva se odpravila plezat v plezališče Wild Iris. Gre za eno izmed redkih apnenčastih plezališč v Ameriki. Leži skoraj 3000 metrov visoko blizu legendarnega South Pass Cityja. V zelo ostrem in suhem zraku sva plezala vse dan, nato pa se precej izmučena odpeljala naprej proti narodnemu parku Yellowstone. Zanimivo je, kako so sploh odkrili to plezališče. Sestra **Toda Skinnerja** je s svojim konjem zelo rada pohajkovala po tem visokogorju in je nekega dne po naključju odkrila pečine, ki so jo spominjale na Boux, plezališče v Franciji. Seveda je to povedala bratu. Tod je šel s prijatelji pogledat bolj iz vpljudnosti do sestre, a potem fantov ni bilo na spregled ves teden.

Preplezali so ogromno smeri in tako se je glas o Wild Iris razširil po plezalski srenji. Smeri, kot so Pistol Pete, Rodeo Wall, Cowboy Jimmy... so za plezalne kavboje pravi užitek.

TURISTA

Na meji med Wyomingom in Montano leži največji narodni park v ZDA. V Yellowstonskem narodnem parku je poleg množice turistov mogoče občudovati tudi precej lepih naravnih prizorov. Tu je »Stari zvezestž«, Old Faithfull, gejzir, katerega izbruh znajo točno napovedati. Včasih je treba počakati do naslednjega izbruha le petnajst minut, včasih celo uro... Vsekakor pa se spleča počakati, kajti prizor je res fantastičen. V vonju žvepla in amoniaka se visoko v zrak dviga zavesa vrele vode, okoli pa stoji stotine radovednih ljudi s fotoaparati v rokah.

Ves dan sva se vozila skozi park, po klancih gor in dol, po neskončnih gozdovih, nekaj jih je uničil požar pred tremi leti, poslikala sva še znamenite Yosemiteške slapove in se odpravila proti Montani.

Spet sva se počutila kot doma — gore, gozdovi in malo nori vozniki. Očitno tu ni tako visokih kazni kot s drugje. Srečno sva prispela na transameriško cesto in nato še dolgo v noč vozila; spredaj nama je v oči sijalo sonce, v vzratnem ogledalu sva opazovala luno. Silhueta gorá na zahodu naju je spominjala na domače Julijce, milje pa so kar bežale.

Naslednji dan sva se peljala še skozi zadnji narodni park pred vstopom v Kanado. Narava v parku Glaciar me ni tako očarala kot cesta, ki pelje skozenj. Zgradil jo je polkovnik **Logan** v začetku stoletja in je na Unescovem seznamu tehnoloških dosežkov. Peljati se po ozki Sončni cesti, vklesani v skalo visoko nad prepadi, je že kar adrenalinska vožnja. Na srečo smo vozili počasi vse do 2900 metrov visokega prelaza, kjer se cesta spusti proti ravnini, ki naju je spremljala vse do Calgarija.

BUGABOOS

Najin prvi resnejši cilj so bili Bugabooji. Gre za skupino v divjini Purcell v gorah Selkirka. Po kanadski »enki« sva se peljala do Banffa, nato pa še 120 kilometrov ob toku reke Columbia do manjšega gozdarskega naselja, kjer se odcepi 43 kilometrov makadamske ceste do

Bugsov. Za nekaj dni je bilo civilizacije konec. Le gozdovi, ledeniki in gore. Pa nenavadne živali, ki jedo gumo na avtomobilih. Zato je priporočljivo celoten avto zaviti v mrežo, ki je na voljo kar na končnem parkirišču.

S težko naloženima nahrbtnikoma sva se odpravila navzgor proti koči Kain, ki leži v osrčju stolpov Bugaboos nekaj nad 2000 metrov visoko. Spanje za eno noč stane približno tisoč dolarjev, na voljo pa je kuhanje na propanskih štedilnikih, nekaj posode in blazina za spanje. In prijazna ekipa rangerjev, ki so oskrbniki koč, meteorologi in še reševalci obenem. Bugsi so znani po zelo kvalitetnem granitu in lepih smereh. Le kratka sezona in zelo spremenljivo vreme sta slabi strani plezanja tam gori.

Vsekakor sva tam preplezala dve novi smeri, Gorsko pravljico v Eastpost Spire in West side story v McTech-Arete. Moj poskus na najvišji vrh skupine po Kainovi smeri se je v neurju in požledu končal 40 metrov pod vrhom. Nato pa je le še snežilo. Bilo je v začetku septembra, a tukaj se je že začela zima. Četrty dan sva v hladnem jutru in po zasneženi poti zapustila koč in se odpravila toplejšim krajem naproti.

YOSEMITSKA DOLINA

Prek slavnega mostu Golden Gate sva se pripeljala v Frisko, dokupila nekaj opreme za plezanje v velikih stenah Yosemitev in se takoj naslednji dan odpravila v meko plezanja, v Yosemiteško dolino.

Legenda Ahwahnee pripoveduje o Half Domu, da je nekoč v Yosemiteški dolini živel veliko ljudi-ptičev in ljudi-živali. Eden od njih je odšel k jezeru Mono in se poročil s Tesaiyac, prvotno ameriško žensko, in se skupaj z njo vrnil v Dolino. On je nosil jelenove kože, ona pa zibelko v rokah in košaro na hrbtu. Ko sta prišla do današnjega jezera Miror, sta se začela pripraviti o tem, ali pri jezeru Mono rastejo hrasti in druga drevesa ali ne. Ženska se je hotela vrniti, mož pa ne. Ni poslušal svoje žene, čeprav je rekla, da lahko tam ta drevesa zasadita, če že ne rastejo. Tesaiyac je začela jokati in bežati nazaj k jezeru Mono, mož pa se je razjezil in jo začel zasledovati. Tesaiyac je vrgla vanj košaro in nastal je Basket Dome. Še kar je bežala in vrgla v moža še zibko. Danes jo vidimo kot Royal Arches. Ker sta prinesla v Dolino jezo, sta se za kazen spremenila v kamen: mož v North Dome, ona v Half Dome. Tesaiyac je kmalu obžalovala prepir in začela jokati. Tako je nastalo jezero Miror. Še danes lahko vidite sledove solz na obrazu Tesaiyac in če pazljivo pogledate v Half Dome, lahko opazite podobnost z obliko obrazov ljudi plemena Mono Lake.

Približno pet ur vožnje je iz Frisca do Yosemiteškega narodnega parka, ki ga na leto obiše več kot štiri milijone turistov. Sedem milj dolga in miljo široka dolina je najbolj obiskana. Sicer so dolino naselili Indijanci Miwok že skoraj pred 7000 leti. Imenovali so jo Ahwahnee — Kraj zevajočih ust. Spektakularen pogled na tisočmeterske stene, na več stometrske slapove, ki padajo čeznje, divje živali ter cvetoče in dišeče livade, vse to je zadosten razlog, da so Yosemite danes meka za turiste.

Že davnega leta 1868, ko je semkaj prišel **John Muir**, naravoslovec in esejist, se je zavedal lepote in je pri svojem prijatelju, ameriškem predsedniku **Abrahamu Lincolnu**, dosegel, da je to območje postalo ozemlje velike narodne vrednosti. To je bil zasutek kasnejših narodnih parkov po vseh ZDA. Žal so ravno v Yosemiteh kljub temu napravili veliko škode, ko so trgovci z lesom posekali veliko ogromnih sekvoj.

VZPON NA RAČUN AMERIČANOV

Življenje v Dolini skoraj ne pozna časa; zbudiš se, ko vzide sonce, in ko je tema, se odpraviš spat. Ob večerih so prireditve, na katerih rangerji predstavljajo divje živali v parku, zgodovino in nepogrešljivega Johna Muira, a vsekakor tega turisti, ki sem pridejo za dan ali dva, ne morejo doživeti. Sam sem tu ostal skoraj mesec dni in sem bil na koncu že skoraj prepričan, da gre za najlepši kraj na svetu. Pa še nekaj ljudi sem spoznal, ki so mislili podobno. In večina nas je taborila v legendarnem Kampu 4 pod še bolj legendarnim Lost Arrow Spire.

Žal se je Urban že na začetku poškodoval in najine poti so se ločile. Ostal sem sam in najboljša prijateljica mi je postala oglasna deska v kampu, kjer sem iskal soplezalce za svoje podvige. Prvo smer sva splezala skupaj s Philom iz Arizone. Fant je tipičen predstavnik plezalcev free lifa v Ameriki. Vse, kar premore, je stara toyota, ki mu nudi prenočišče in možnost potovanja. Sicer je inženir, a zadnja stvar, ki bi jo trpel, je zoprn šef, ki bi se vsako jutro drl nanj. Tako potuje po ZDA, če se mu ljubi, pleza, drugače se gre kopat... In kot lojalen državljan je seveda pomagal premagati **Sadama Huseina** v Zalivski vojni.

Daj, prijatelj, tu prisedi

VINKO HROVATIČ

*Daj, prijatelj, tu prisedi,
ti na klopi prostor dam
in v prijazni mi besedi
reci, če greš v gore kam.*

*Piha tam na robu zmeraj
ob Jelenci veter še?
Se zazdi mi, kot da včeraj
v vejah bukev utihnil je.*

*Mar oblak ni več deževni
čez planino spustil se,
da bi zemlji suhi, revni,
dal za rast ji kaj vode.*

*Zdaj v goré korak ne mara
in od daleč slišim le,
da živi narava stara,
kot spomin v srcu pove.*

Tako je nanoslo, da sem prvi vzpon prek legendarnega El Capitana opravil na račun ameriških davkoplačevalcev, saj sva v steno vzela kup dehidrirane vojaške hrane kot ostanek iz Zalivske vojne. Vsekakor sva v naslednjih petih dneh preplezala smer Tangerine Trip, ki je zelo previsna, tako da sva morala spati v visečih posteljah. Poleg tega naju je zdelovala še vročina in zadnji dan nama je zmanjkalo vode. Nikomur ne privoščim take izkušnje, a kljub temu sva smer preplezala in tako se mi je mit o El Capu uresničil. Preplezati ta »največji kamen zraven ceste« po katerikoli smeri ni mačji kašelj in kakršnakoli razprava o oceni me pusti hladnega. To delamo Slovenci, ki v svoji majhnosti iščemo dlako v jajcu in se obešamo na ekstreme. Tam, na vrhu stene, sem dojel Ameriko: plezati namreč zase in spoštovati dosežke drugih, to je veličina pravih plezalnih asov. Drugo je zlagano in napihnjeno. Odrptost ameriških plezalcev me je presenetila in me prisilila razmišljati, ali smo res tako hudičevu dobri, da se mora o nas pogovarjati ves svet.

Skupaj z navezo iz Kalifornije in še eno iz Švice, ki sta preplezali East Buttress, smo sestopili in naredili mini žur pri cesti. Ob pivu smo se zbrali podobno misleči, se veselili lepega dne in naših vzponov, bili utrujeni in pivo nam je hitro stopilo v glavo. Nismo gradili novih svetov, le uživali smo ob naključnem srečanju in se pogovarjali o plezanju. Yeah, men, that's cool!

RAZGRETI GRANIT NAJU JE LEPO GREL

Že čez nekaj dni sem se spet odpravil v steno, tokrat z Gunnarjem iz Nemčije, ki je začuda vedel, kje je Slovenija, saj je njegov ded baje popravljaval orgle v neki cerkvi v Mariboru. Z Gunnarjem sva se namenila preplezati Salathe, ki je zaradi nekaj zahtevnejših raztežajev precej manj zasedena kot bližnji Nos.

Salathe sva preplezala v treh dneh in kar dobro sva se imela. Prvi dan sva zaključila že ob pol štirih na Heart Ledge, spila vsak dva piva in uživala v spektakularnem sončnem zahodu. Od sonca razgreti granit naju je grel vso noč in nič nisva pogrešala spalnih vreč, ki sva jih pustila v Kampu. Naslednji dan sva preplezala zloglasni Hollow Flake in spet kar prezgodaj končala na El Cap Spiru. Tu sva srečala tipe, ki jim je zmanjkalo vode in so po petih dneh plezanja žalostno obračali. Pustili pa so nama nekaj hrane in spet sva imela dolgo v noč fešto. Z Gunnarjem sva se pogovarjala malo po angleško, malo po nemško in za konec še malo po špansko, pač odvisno od situacije in razpoloženja. Bilo je čisto odtrgano, uživala sva v plezanju in ga dojemala čisto neobremenjeno; plezala sva pač, ker nama je bilo to všeč.

Le tretji dan sva morala malo pohiteti, saj naju je čakal Head Wall, ki sva ga morala preplezati, če sva hotela spodobno spati na kaki polici in ne obešena v kakšen klin sredi previsne stene. Kratek oktobrski dan naju je priganjal in po Salathejevi strehi naju je v ključu smeri, Headwallu, zajela tema. Ura je bila sicer šele sedem zvečer, a sva v soju čelnih svetilk vseeno kar hitro priplezala do Long Ledge, dvajset metrov dolge in slab meter široke police že skoraj pod robom stene. Spila sva še zadnji »pir« in nekako predremala noč.

Zanimivo je, kaj vse sem si želel na tem zadnjem bivaku: predvsem eno pinto sladoleda in hladen tuš. Gunnar pa je sanjal o svoji poslovilni žurki, o pivu, vinu in mesu. Vsaj o slednjem se nisva strinjala.

Naslednji dan sva komaj začela plezati, pa je bilo že konec. Na vrhu stene sem spet doživil radost po preplezani smeri in opotekajočih se korakov negotovo hodil po ravni zemlji. In bila sva žejna. Na poti navzdol po gladkih ploščah sva iskala kakšno steklenico z vodo, ki jih puščajo na izstopih tisti, ki jim voda ostaja. Po kaki uri sva kot po čudežu našla dve dvelitrski steklenici pod grmom. Čudovito hladna voda! Malce stara sicer, a popila sva vsak svoja dva litra v eni minuti. In bila po dveh minutah spet žejna. Temu se reče dehidracija!

ŽURKA PO USPEHU

A spet sva v dolini srečala plezalce, ki so bili tako veseli najinega vzpona, da sva morala z njimi popiti guinnessa — in bila sva pijana. Bog pomagaj, od enega piva!

Vse ostalo je bilo nepomembno. Gunnar je pripravil zaključno zabavo, bilo je dosti piva, vina, kruha in mesa. Govorili smo v vseh jezikih, kajti tu smo bili zbrani z vseh vetrov: Baski, Španci, Američani, Danci... Ob ognju smo vztrajali pozno v noč. Ko smo odšli spat, so na sceno stopili medvedi in namesto nas pojedli, kar nam je ostalo.

Čas v Dolini se mi je iztekal. Rad bi še kaj splezal, a za Half Dome nisem našel nikogar. Le še Nutcrakerja sem preplezal z nekim marincem iz San Diega. Kljub gneči sva bila kar hitro čez to šest raztežajev dolgo smer. Neki našminkan climber mi je sicer nekaj težil o etiki plezanja, pa se mi ni ljubilo prerehati z njim. Malo nesramno sem mu rekel, naj premakne svojo rit in pleza hitreje. Ni bil užaljen, svoje komentarje o etiki pa je vseeno prihranil zase.

Za konec svojega bivanja v Yosemiteh sem šel še peš na Half Dome — skupaj 16 milj hoje, pa še nekaj ferate do vrha. Pa je bilo vredno truda. Pogled na visoko Sierro je bil čudovit, ravno tako na El Capitan v daljavi. Pa na severno steno Half Doma, ki me je le še bolj utrdila v veri, da se moram semkaj še kdaj vrniti. Saj o tem sploh ni dvoma; saj kdor je pravi hribovec, se bo vedno vračal v Big Wall Yosemitev. Splača se, čeprav ne splezaš A5; tu je toliko smeri in sten, da nikomur ni dolgčas. Mogoče le tistim, ki radi plezajo za publiko.

Čisto na koncu svojega yosemitskega potepanja sem imel srečo videti še predavanje **Johna Middendorferja** in **Johna Barbelle**, ki pa je bilo vseeno malo drugačno, kot smo jih navajeni pri nas. Vstopnine ni bilo, a v znak spoštovanja do res dobrih plezalcev se je okoli njiju kmalu nabrala cela gora piva. Ponavadi s komentarjem »Na, John, da ne boš govoril s suhimi usti...«

Ko sem z avtobusom zapuščal park in še zadnjič videl El Cap, me je stisnilo pri srcu. Res sem vžljubil ta kraj in te odštekane plezalce. Tako močno, da sem že na poti domov razmišljal o tem, kdaj in kako se bom spet vrnil semkaj. Tako nekako kot že John Muir s svojo zvesto mulo Brownie, ki je bil vse mogoče, od pastirja in mlinarja do drvarja, samo da je lahko živel v ljubi Dolini. Nas pa čakajo stene, nove poči in kamini. Vedno novi ljudje in izzivi. Na skorajšnje svidenje, Yosemite!

NA NORVEŠKIH GORSKIH PROSTRANSTVIH VAS BODO SPREMLJALI TROLI

IZZIV DEŽELE FJORDOV

ALEŠ KARL NOSAN

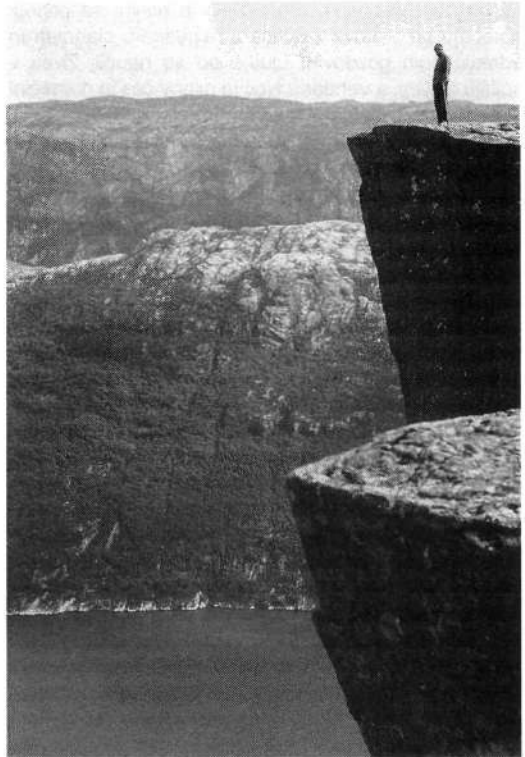
Doživela sva Norveško, ko sva sledila severni zvezdi. Deželo nepozabne narave in preprostih življenj ljudi, ki so jo poseljevali skozi stoletja. Rdeče-beli svetilnik Lindesnesa, za katerim je samo še morje proti Danski, nama je odprl njene dveri. **Miran Ogrin** je rad rekel, da se svetá spominjaš, kot se otrok svoje matere. Misli o tej zemlji in njenih ljudeh so valovale v moji glavi do konca poti.

SREČNA ZEMLJA

Misli o črnem zlatu ribiškega mesta Stavanger, njegovih starih uličnih svetilkah in gosti zimski megli z neskončnega morja; besnečem Atlantiku, bičajočem skalno zahodno obalo te dolge in ozke dežele; znameniti cesti, zvijajoči se med otoki, polotoki in zalivi; silovitem občutku ujetosti med tonami vode v 230 metrov globokem cestnem predoru Mortavika; o valovanju sončnega odseva na barvnih lesenih hišah bergenskega Bryggna; iz spanja prebujajočih se sadovnjakov v času cvetenja, morda nikjer lepšem kot v fjordu Hardanger; skrivnostnih slapovih, polnih razpenjene energije, deročih z gorskih pobočij; o okrasju v obliki zmajeve glave na nagnjenih strehah cerkvic iz podolgem preplovljenih brun; pomladnem zraku, zapolnjenem s prekipevajočim zvokom rušečih se potokov, padajočih v mrzle vode fjorda Sogne, prava med ozkimi zalivi; sončni planoti in kristalnih jezeric ter s snegom pokritimi gorami narodnega parka Jotunheim in o hladnih ledenih figurah nazobčanega jostedalskega ledenika.

Misli o visokimi stenami zaprtem in zavarovanem morju in zelenih travnikih, ki označujejo majhne kmetije, držeče se visoko nad fjordom Geiranger; grozljivo speljani cesti Trollstigen; ogromnem slapu Stig, pogosto bruhajočem čez cestni most; dolini Romsdal, kjer v mesečini bleščeča se reka teče skozi temne gozdove; izmenjavajočem se soncu in dežju v mahovno močvirni pokrajini Dovrefjell, kjer sva našla sive lišaje; o zlati dobi Norveške in kronanju kraljev pod veličastno rozeto katedrale v Trondheimu; težkem rudarskem vonju iz revnih hišic mesta Røros; peščenih travah zažganih barv Rondana v lunah padajočega listja; življenju, odvisnem od vremena in svetlobe polarnega dne ali noči; o mračnem Peer Gyntu **Ibsna** in **Griega**; izginulem in najdenem **Muchovem** Kriku; junaški preteklosti **Amundsen**a, ladje Fram in **Heyerdal**ovih Sončnih splavov; in o vetru, vodečem jadra vikinškim drakarjem po morjih Evrope in Vinlandije, vetru, ki danes nosi vlažne sape slavnih časov iz Bigdøya okoli rjavih opek mestne hiše v Oslu...

Prišla sva v zgodnjem poletju. Ko so bele kape še trdno sedele na temenih gorah, se roznate čaše cvetov niso več menile za sveži piš slanega vetra z Atlantika. Bil je pravi čas za vzpon na Pulpit Rock, ki mu Norvežani pravijo Prekeistol.

Vrh. Široka, skoraj ravna plošča. Prižnica. Najvišji klif na svetu?

Foto: Aleš Karl Nosan

Davno nekoč je ledeni velikan gnetel, stiskal in trgal gmoto ledu in kamnin. Ob barviti simfoniji severnega sonca je počasi bežal v višine. Doline, ki jih je ustvaril, je zalilo morje. Nastala je neskončna dežela fjordov. S stopničastimi bregovi se poganjajo iz globokih vodá zahodne obale.

PULPIT ROCK

Iz Stavangerja sva se ob opoldanskem zvonjenju cerkvá odpeljala proti Lauviku. Ko je trajekt za Oanes počasi mlel nakodrane valove, mi je Mojca pokazala strah in spoštovanje zbujujoč podvig narave - izstop iz prepadne Lysefjorda z najinim ciljem nekje sredi zaliva. Pomladni čas cvetenja narave v morju dramatično odseva kot nežna barvna paleta. Jeseni, preden iz beline zime zaštrlijo prazna okostja dreves, fjordi plamenijo z lučjo žarečega oglja v noči mlaja. Zalivski tok omogoča, da tudi v mrzlem času tišine življenje v njih ne zastane. Na Pulpit Rock sem videl poletje v fjordih.

Naselje Oanes dobra cesta povezuje s planinsko kočó - izhodiščem za vzpon. S poznim odhodom sva poskušala premagati neugodno vreme. Navadno se je po 23

nočnem dežju, dopoldanskih oblakih in vlagi po pol dnevu vsaj delno zjasnilo. Bova s peturne ture nazaj pred večernim poslabšanjem? Ali naju bo ujel mrak, v katerem se bova srečala z gozdnimi bitji - troli? Kuštravi, strašljivo nagubani, s kosmatimi repi in dolgimi nosovi, hitre jeze, sramežljivi in naivni se ponoči potepajo po vetrovnih dolinah, razjedenih planotah in odmaknjenih gozdovih. Ljudje so se naučili živeti v sožitju z njimi, a vendar... Noč je njihov čas in domačini verjamejo v svoje sage in legende.

Strm prvi del poti je turistično urejen. Pri močvirnem barju, kjer plitve mlake objemajo šope travnih bilk, se je začelo zares. Naslednje pol ure sva skozi sotesko poskušala najti najboljše prehode med skalnimi bloki. So ti kamni morda troli, ki jih je presenetila sončna svetloba, preden so se vrnili v svoja skrivališča?

Prispela sva na vrh pobočja nad dolino. Hvaležen sem bil pregradi oblakov, ker je dopustila, da se je na zahodu vse bolj kazalo sonce. Po odprti goli planoti sva hodila naprej, gore na obeh straneh so pokrivala razgaljene skale in osamelimi visoki borovci so se prepogibali v vetru z morja. Med blago usločenim gladkim apnencem in drobnim, ledenomodrim izvirkom, razliva-

jočim se po belem površju, so bila na gosto posejana majhna jezera.

Ko se je razsežni fjell končno zožil, sva tesno ob steni dosegla rob visoko nad morjem. Pogled je zaplaval v daljave Lysefjorda. Takoj zatem sva uzrla tudi Pulpit Rock. Je to sploh mogoče? Moral bi se zateči k starim poganskim bogovom, da bi lahko razumel sile narave. V enem samem silovitem zamahu se šeststometrski stena navpično poganja v nebo. Vrh. Široka, skoraj ravna plošča. Prižnica. Najvišji klif na svetu? Še nikoli nisem gledal tako fantastično migetajočih odtenkov zelene barve na zrcalni gladini kot ta dan v Lysefjordu. Vem, da se česa podobnega ne da videti nikdar več.

***

Čez Nemčijo, Dansko, deloma Švedsko, predvsem pa po južni Norveški sva v treh tednih poletja 1996 prevozila sedem tisoč kilometrov.

Večino hrane sva vozila s seboj, spala sva v majhnih, prijaznih hišicah za dva, ki jih imajo vsi kampi, in tako vsaj deloma ušla visokim cenam.

Če boste kdaj hodili po temačnih gozdovih in dihal sveži gorski zrak Norveške, pa si vseeno zapomnite, da ste v polnočnih urah tam zunaj sami... skupaj s troli.

PLANINSKA GROTESKA ALI KAKO VISOKO V GORE SE BOMO SMELI TAKO ALI DRUGAČE VOZITI

VOŽNJA Z GORSKIMI KOLESI LETA 2001

MARKO PATERNU

Na vprašanja novinarja **Tiborja Plašna** odgovarja državni podsekretar v Ministrstvu za elementarno doživljanje narave gospod **Lado Bergla**.

Plašen: Gospod Bergla, smo leta 2001. Kakšni so rezultati Uredbe o vožnji v naravnem okolju po dobrih petih letih, odkar je v veljavi?

Bergla: To je težko vprašanje. Osebo menim, da je uredba skoraj v celoti izpolnila pričakovanja. To je najbolj očitno tam, kjer obstaja nadzorna služba in nekoliko manj tam, kjer te službe ni, to je ob morju. Lahko se pohvalim, da smo gorsko kolesarjenje izven cest in kolovozov dobesedno izkoreninili.

Več težav glede tega imamo z ostalimi udeleženci v prometu, to je motoristi in avtomobilisti. Gre za popolnoma praktičen problem - srečujemo se namreč s težavo, kako jih ustaviti. S kolesarji je to preprosto, saj delujejo na pedala, ne na motor in zato skoraj ne morejo pobegniti. V ta namen smo razvili nekaj posebno uspešnih prijemov, kot so zaustavljanje z vleko za majico, hlačke ali lase. Omeniti moram, da ta zadnji način počasi izginja, ker vse več kršiteljev nosi čelado. V skrajnem primeru uporabimo sicer nepriljubljeno, a staro in preizkušeno metodo zaustavljanja s količkom, ki ga porinemo med špice kolesa.

Pri ostalih dveh omenjenih kategorijah udeležencev, to je motoristih in avtomobilistih, izvedba opisanih prijemov ni možna. Ta problem preučujemo in v ta namen

smo ustanovili posebno komisijo, ki bo v sodelovanju s prometnim in obrambnim ministrstvom pripravila predloge, ki bodo osnova za izdelavo študije o načinu in metodah pristopa k odpravi že navedenih kaznivih aktivnosti.

Nadalje naj navedem, da poskušamo aktivno vplivati tudi na javno mnenje. To smo zastavili zelo na široko. Izdali smo zgibanko, katere besedilo je kar v 121 jezikih, vključno z latinščino, ličnim odtisom za slepe in celo prikupnimi risbami za nepismene. Zaradi naše večne težave, kroničnega pomanjkanja denarja, je doslej izšla le zgibanka o pravih obnašanja gorskih kolesarjev in škodljivih vplivih, ki jih ti lahko povzročajo okolju. Vendar lahko zagotovim, da so zgibanke ostalih udeležencev v prometu v pripravi. V dokaz, da na tem tako občutljivem segmentu ne zaostajamo za časom, lahko navedem podatek, da se pospešeno pripravljamo na prenos vseh zgibanek na zgoščenko. Tako bo lahko uporabnik na enem mestu v dobrih treh urah poslušanja izvedel o področju ohranjanja narave vse, kar naj bi vedel.

Plašen: Kakšno je sodelovanje z nadzornimi organi, kakšno s policijo?

Bergla: Osebo menim, da je bilo treba policijo, ki je v Uredbi navedena kot eden od organov pregona, kar preveč dolgo prepričevati, da pri kaznivih dejanjih gorskih kolesarjev ne gre za tako imenovane »obrobne zadeve«. Jasno je, da je policija že prej v nujnih primerih ukrepala na podlagi obvestila. Vendar nam je

še le v zadnjem času uspelo zagotoviti reden nadzor na večini planinskih poti, tako markiranih kot onih, ki to niso. Tu nam je šlo Ministrstvo za notranje zadeve resnično na roko, saj je v ta namen angažiranih dobrih 15 000 policistov, za naslednje leto pa nam jih obljubljajo še dodatnih 5000. Tudi število inšpektorjev za varstvo okolja, ki jih je bilo sprva za celotno Slovenijo le 25, se je povečalo na 1250. Če prištejemo še vse nadzornike po gorskih parkih (tu bi lahko še posebej navedel prizadevnost onih iz Trente), lahko rečem, da situacijo obvladujemo.

Plašen: Gospod Igor Maher je pred leti v intervjuju z vašim predhodnikom, gospodom Mladenom Bergincem, ugotavljal, da le redki zmorejo napore kolesarjenja zunaj utrjenega cestišča, še posebno v predelih nad gozdno mejo, ki so najbolj oddaljeni in s kolesom težko dostopni. Se vam ne zdi, da množice policistov, inšpektorjev in nadzornikov ne pomenijo dodatne obremenitve za okolje? Vsi ti ljudje menda ne letajo peš za peščico kršiteljev?

Bergla: Naj vam povem, da ni tako. Že vse od leta 1996 beležimo vsakoletno skokovito rast take delikvence. To lahko podkrepim z naslednjimi podatki:

— v letu 1996 so organi pregona prijeli in vložili prijavo zoper 3 gorske kolesarje, udeležene pri kršitvi Uredbe;

— v letu 1997 beležimo rast tovrstnih kršitev za več kot 100 odstotkov, kar v praksi pomeni, da je bil uveden postopek zoper 7 kršiteljev, od tega so enega prijeli na nadmorski višini več kot 1600 metrov;

— v letih 1998 in 1999 iz neznanih razlogov ni bilo bistvenega porasta takih in podobnih kaznivih dejanj, žal pa beležimo ponoven skok navzgor v letu 2000, ko je število takih primerov naraslo na več kot 10, točneje 11.

Tako smo šele v letu 2001, ko sem prevzel krmilo tega — moram priznati — nadvsje težavnega resorja, ta pojav uspeli skoraj eliminirati. Veste, včasih se rad pohvalim, da si to štejem tudi kot osebno zaslug!

Če pa govoriva o vplivu nadzornih organov na okolje, je to pač nujno zlo. Resda ne hodijo peš, čeprav tudi to ni izjema, vendar vsi uporabljajo terenske avtomobile s katalizatorjem. Veste, tu ni univerzalne rešitve. Ravnamo se po tisti stari ljudski: »Bolje sprečiti nego lečiti!«

Plašen: V gore je torej možno le po cestah in kolovozih. Ali je v prihodnje možno pričakovati kakšne spremembe?

Bergla: Spremembe da, a v nasprotni smeri. Ker beležimo skokovit porast gorskih kolesarjev na cestah in kolovozih, pripravljamo na tem segmentu dodatno uredbo, s katero bomo prepovedali ustavljanje kot tudi parkiranje koles na cestah in kolovozih. Ustavljanje bo dovoljeno le na začetku in koncu cest in kolovozov, pa še to le na v ta namen predvidenih mestih. Parkiranje koles bo dovoljeno ne bližje kot 5,8 metra od kolovozov in cest, vendar le v primeru, da je podlaga asfaltna. Zavedamo se sicer, da s tem ceste in kolovozi ne bodo bistveno manj obremenjeni, vendar bomo na ta način neupadljivo rešili problem prevelike množice gorskih kolesarjev na tem prometnem segmentu in s tem povezanah okolju škodljivih vplivov. Veste, malo jih je

namreč, ki se do sedaj niso ustavljali. Pa naj več trenirajo, če bi se radi vozili!

Naš končni cilj je omejiti kolesarjenje na asfaltno cestno omrežje. Naj priznam, da osebno na gorsko kolesarjenje v visokogorju gledam precej nenaklonjeno. Gorski kolesar v gorskem svetu deluje nekako neestet-sko, podobno kot potapljač v morju, smučar na smučišču, alpinist v steni ali dirkač na dirkališču. Vse to, pa še in še bi lahko našteval, so vidni in zgovorni primeri neestetskega in agresivnega vključevanja človeka v naravno okolje, kamor ne sodi.

Popolnoma nasprotno je s planinci, ki jih v zadnjem času končno le pravilno imenujemo gorniki oziroma gorohodci. Tu bi še posebej izpostavil Trentarje, izborne hodce, ki niso nikoli, tudi v Kugyjevih časih ne, uporabljali gorskih koles. Še danes npr. raje hodijo čez Vršič peš, še posebno pozimi. Kolesu je v danem prostoru pač postavljena neka meja, ki jo je potrebno sprejeti, tudi v razmišljanju. Zakaj bi prostor poniževali s kolesi, smučmi, cepini, vrvmi in drugo tehniko, ki tja ne sodi? Poglejte, kolesarjem je na voljo 12 000 kilometrov gozdnih cest, gornikom pa le nekaj sto tisoč kilometrov markiranih in nemarkiranih poti in stez. Pravi rezultat primerjave dobimo šele, če upoštevamo, koliko kolesarjev pride na kilometer gozdne ceste in koliko gornikov na kilometer poti ali steze. To razmerje je izrazilo v škodo gornikov.

Zaradi problemov srečevanj z gorskimi kolesarji je bilo potrebno v zadnjem času nadelati in markirati kar nekaj novih poti. Pa ne le to, zaradi njih moramo marsikje obnavljati poti starejšega datuma. Tu bi lahko izpostavil vsem dobro znano mulatjero od Savice na Komno. Ker so dolgi ovinki postali za pešce nezanimivi, so se jih začeli posluževati gorski kolesarji. S tem je nastal problem erozijske narave. Ustanovili so Društvo za vzdrževanje mulatjer, ki, mimogrede, sploh ni bilo pravilno registrirano. Šli so celo tako daleč, da so v vzdrževalna dela vključili odred tabornikov! Na srečo so bila dela tako obsežna in težavna, da jim je za kolesarjenje zmanjkalo časa. Tako smo jim še pravočasno stopili na prste in nedovoljene aktivnosti ustavili. Žal medtem gorniki niso mogli uporabljati dolgih ovinkov, tudi če bi jih hoteli, in so se bili prisiljeni posluževati bližnjic.

Plašen: Kje vidite mesto sodobnemu gorskemu kolesarju?

Bergla: Na podlagi vsega povedanega je jasno, da kolesar v gore ne sodi. Te naj ostanejo brez tehnike, z elementarnim doživljanjem narave. Kolesarjem je na voljo dovolj najrazličnejših cest in kolovozov v sredogorju, tudi izredno zahtevnih. Da pa ne bi dobili občutka, da je ost našega delovanja uperjena zgolj proti gorskim kolesarjem, naj povem, da se bom v svojem mandatu zavzemal za podobne omejitve sorodnih dejavnosti. Med temi lahko izpostavim:

1. Plezanje v stenah do nadmorske višine največ 1900 metrov. Višje lahko motimo orle, sove, krokarje in drugo perjad. Do te višine je dovolj sten, tudi izredno težavnih. Ekstremisti naj se obešajo na umetnih stenah v stanovanjih ali na domačih senikih.

Globoki sledovi terenske vožnje z gorskimi kolesom ovirajo gozdarja pri njegovem vsakodnevnem delu.

2. Potapljanje vsaj kilometer od obale in na območju, kjer je dno vsaj 150 metrov globoko. Potapljač bližje obali povzroča škodljiv vpliv na redke vrste mečaric, kitov, tjuinov in ne nazadnje tudi na morski plankton. Verjetno se strinjate, da je tudi en kilometer od obale in do navedene globine dovolj morja in ni potrebe siliti bližje k obali.

3. Vzletanje z jadralnimi padali, zmaji in baloni na višini najmanj 10 000 metrov in z obveznim pristajanjem na morski gladini. Tudi tu je nesporno, da udeležencem ostaja na voljo dovolj zraka izven območja, ki ga zasedajo gore.

Plašen: Kako rešujete primere sporov med gorskimi kolesarji in prebivalci v goratih predelih?

Bergla: Dobro vprašanje! Gozdarjem priznavamo določene subvencije na račun kolesnic in drugih poškodb, ki jih na njihovih z muko zrtih vlakah in kolovozih povzročajo najbolj agresivni gorski kolesarji. Niso redki primeri, ko subvencijo odobrimo ob dokazilu, da je v traktor ali kako drugo osnovno sredstvo trčil nepreviden kolesar. Za dokazilo lahko služi kak del kolesarjeve oprave, na primer počena čelada, zvito platišče, odlomljeno krmilo, v najbolj dvomljivih primerih pa zahtevamo tudi vsaj sled krvavega madeža.

Podobne odškodnine so deležni tudi govedorejci, konjerejci, prašičerejci, ovčerejci in vsi drugi koristni in hkrati okolju prijazni rejci. Vsem tem namreč grobi

plašči gorskih koles, na silo rijoči skozi globoke v zgornjih sloj zemlje vrezane stopinje pašočih se živali, prizadevajo nepopravljivo škodo. Vse to so sicer obsežne, težke in pogosto kočljive naloge, a mi smo odločeni in usposobljeni, da jih izvedemo.

Plašen: Se strinjate z mnenjem, da gre sodobni pristop k reševanju ekoloških problemov v smeri iskanja kompromisov z vsemi udeleženci, katerih interesi se soočajo v nekem naravnem okolju in da je v največji meri prav od uspešnosti sklepanja takih kompromisov odvisen uspeh nekega ekološko zastavljenega projekta? Se vam ne zdi diktat neživiljenjskih in spornih zakonov in uredb najlažja pot do neuspeha? Zakaj se nekatere razvite in ekološko ozaveščene države vračajo od politike prepovedi k politiki dialoga?

Bergla: Ne vem, kam ciljate s takimi vprašanji, ki niso več v skladu z vašim priimkom, če mi dovolite, da se malo pošalim.

Naj takoj povem, da mi vemo, kaj delamo. Zadevo kontroliramo in jo imamo v rokah, če se slikovito izrazim. Imamo usposobljene ljudi z vsem potrebnim znanjem. Naj ne bo skrivnost, da se je nedavno skupina naših izvedencev z gorskimi kolesi povzpela na Sv. Katarino nad Ljubljano in se tam na lastne oči prepričala, da delujemo v pravi smeri. Zato ni nobene potrebe po nekakšnem dialogu, kot vi to poimenujete. Nekaj nam mora biti vsem jasno: varstvena funkcija mora biti in ostati edino merilo, vse ostale ji morajo biti podrejene. Uredbe so zato, da se jih izvaja. Komur kaj ni jasno, si lahko prebere in razloži v zgibanki ali na zgoščenki.

Plašen: Kaj menite o naslednjih očitkih, ki se pojavljajo v delu javnosti, da je namreč še vedno dovoljeno in nekaznovano delno industrijsko onesnaženje voda, da ni nadzora in kaznovanja odlaganja vseh vrst odpadkov, da se še vedno na črno gradi, tudi v narodnih parkih, da ni preprečevanja izdelave stotin novih gozdarskih kolovozov in vlak, ki služijo množični sečnji gozdov itd., itd. Zakaj se še vedno nadelujejo nove planinske poti, zakaj se do planinskih koč delajo ceste, zakaj gre še vedno sto žensk na Triglav in tisoče avtomobilov na Vrščič, zakaj je gori na Kredarici vsakoletni direktorski vrh? Ste raziskali škodljivost vpliva enega odreda planincev na erozijo uporabljene planinske poti? Koliko gorskih kolesarjev je potrebnih za enako škodo? Koliko kolesarjev se sploh podaja izven utrjenih cestišč? Kje so najbolj obremenjene cone? Ste izdelali analizo sožitja gorski kolesar - gornik? Ste preverili, po katerih planinskih poteh je vožnja sploh realno mogoča? Se lahko gorski kolesar počuti in obnaša kot gornik? Hudiča, ste se sploh kdaj usedli na kolo?

Bergla: Imam občutek, da postajate tendenciozni. To so dezinformacije in na taka vprašanja ne mislim odgovarjati.

Plašen: Bom vprašal drugače: povejte mi, zakaj nadzornik ni oglobil mojega znanca, ki je nedavno kolesaril po eni od tistih redkih poti visoko v gorah, ki so prevozne? Menda se je raje stran obrnil. Mogoče zato, ker sta oba prišla tja gor z lastnimi močmi in se po več urah napomega vzpona počutila kot gorska tovariša, ne pa nasprotnika?

Bergla: Primera ne poznam, bom preveril. Ni nobenega razloga, da kazen ne bi bila izterjana. Še vedno sem trdno prepričan, da gorski kolesar sodi na utrjeno, po možnosti asfaltno cestišče, to je v okolje, ki tega kolesarja sprejme. Estetsko se še najbolj vklaplja v okolje avtoceste, a žal so tam hitrostne zahteve za kolesarje previsoke. Zunaj tega je nesprejemljiv.

Plašen: Gospod sekretar, še zadnje vprašanje: Ste že kdaj uspeli prikolesariti visoko v gore? Ste se takrat počutili kot onesnaževalec naravnega okolja, oropan polnega in elementarnega doživetja narave okoli sebe?

Bergla: Osebnostno se vozim le po asfaltnih cestah, pa še to le z mehкими tubularji na platiščih kolesa. Upoštevati moramo, da je tudi asfalt razmeroma občutljiv in ga grobi plašči gorskih koles na daljši rok lahko poškodujejo. Če pa asfalta zmanjka, se, moram priznati, pri čem počutiti kot eden od onesnaževalcev okolja. Pa-

dem na njihov nivo, če veste, kaj hočem reči. Zato grem na takih odsekih raje peš. Se bom pa še naprej zavzemal za to, da bi bilo asfaltnih ali vsaj makadamskih cest čim več. Tako bi bili kolovozi, poti in steze, torej ti najbolj občutljivi naravni segmenti, na mnogo manjšem udaru.

Plašen: Gospod podsekretar, hvala za pogovor.

Bergla: Hvala vam. Upam, da niste tudi vi med kršitelji!

***

Pri odhodu iz poslojpa Ministrstva za elementarno doživljanje narave si novinar Tibor Plašen skrivaj pripne nazaj razpito razpoznavno značko gorskih kolesarjev z napisom »Dost mam!«

P. S.: Kakršnakoli podobnost z imeni, pisanjem in intervjujem v članku »Vožnja z gorskimi kolesi v naravi« avtorja Igorja Maherja, objavljenem v PV št. 10/96, je zgolj naključna.

ZAMISEL, KI BI BILA NEMARA VREDNA POZORNOSTI SLOVENSKE PLANINSKE ORGANIZACIJE

JESENSKA SREČANJA V HALOZAH

TOMISLAV JAGAČIĆ

Haloze s svojimi zaobljenimi grički, okrašenimi z vinogradi in gozdovi, v vsakem letnem času privlačijo marsikaterega človeka in planinca. Največ jih je na tamkajšnjih poteh spomladi, ko svetejo češnje in breskve, predvsem pa še jeseni, ko se gozdovi obarvajo z rumeno-zlatimi barvami.

Tako je bilo tudi med mojima zadnjima obiskoma, na avguštinovo, v nedeljo, lanskega 25. avgusta, in v soboto, 12. oktobra.

Na avguštinovo, ki ga vedno slavijo zadnje avgustovsko nedeljo, se tam zmeraj zbere veliko ljudi iz sosednjih slovenskih in hrvaških vasi. Zdi se, kot da takrat tam meje ne bi bilo. Meni osebno zveni beseda »meja« v tem prelepem predelu med Slovenijo in Hrvaško preveč uradno, pravzaprav kar grdo. Meja je tam formalnost. Če nič drugega, Sveta Magdalena in Sveti Avguštín pripadata enako enim kot drugim. Tako Slovincem kot Hrvatom.

Lani je bilo na avguštinovo zaradi lepega, sončnega dneva posebno lepo in slavnostno. Mašno slovesnost v cerkvi svetega Avguštína je v koncelebraciji z dvema duhovnikom vodil mariborski škof **Vekoslav Grmič**. Sam sem skupaj s svojo planinsko skupino ta dan izkoristil za ogled neke zapuščene zgradbe kakšnih deset metrov daleč od hiše, v kateri stanuje sedanji zvonar, 33-letni **Janez Šmigoc** s svojo materjo Tilko.

PLANINSKI DOM OB CERKVAH

»Janez,« sem govoril mlademu Šmigocu, cerkovniku in zvonarju četrte generacije v tej družini, »to zgradbo bi bilo treba preurediti v planinski dom, ti pa bi bil zanesljivo lahko njegov oskrbnik. To bi bila posebnost v Sloveniji, pa ne le tukaj: zvonar in cerkovnik ter hkrati oskrbnik planinske kočice.«

Kdo se ne bi ustavil in občudoval ta prizor: cerkvi svete Magdalene in svetega Avguštína s hrvaške strani.

»Toda ta hiša, v kateri so imeli med drugo svetovno vojno Nemci mejno postojanko zaradi bližine meje s Hrvaško, z Neodvisno državo Hrvaško, ob kateri je bila takrat visoka žična ograja, pripada Cerkvi in je last Cerkve!«

»Nič zato,« sem nadaljeval pogovor z Janezom in njegovo mamo Tilko. »Cerkvene oblasti zanesljivo ne bi nasprotovale temu, da bi slovenski planinci, Planinska zveza Slovenije, predvsem pa še planinsko društvo iz Ptujca uredili to stavbo in njene tri prostore, jedilnico, kuhinjo in spalnico, Cerkev pa bi, seveda, obdržala lastništvo in si izgovorila pravico do izključne uporabe ob praznikih svete Magdalene in svetega Avguštína ali pa za katerega od drugih velikih cerkvenih praznikov, ko bi bila tam kakšna verska slovesnost. Za takšno rešitev je potreben dogovor.«

Tako sem premišljeval tudi že prej in v tem smislu napisal pismo Planinskemu društvu v Ptuj ter Ptujca- 27

Zapuščena in propadajoča hiša — ali ne bi lahko kmalu postala planinska kočica?

Foto: Tomislav Jagačić

nom predlagal skupen izlet z varaždinskimi planinci za enega od koncev tedna na Ravno goro, kjer bi se o tem natančneje pogovorili.

JANEZOVA POT IN STEZA

Ob tej priložnosti bi rad slovenske planince opozoril na to prelepo pokrajino. Haloze so sicer obrobni del Slovenije, toda v planinskem in turističnem pogledu to ne smejo biti.

Ali pravzaprav ni žalostno, da morajo Šmigocovi kot varuhi teh haloških biserov zaradi slabega električnega toka, ki je prišel v njihovo hišo šele pred nekaj leti, vodo nositi iz bližnjega studenca?

Če je bilo v času prejšnje oblasti ti dve cerkvi, ki stojita malone druga ob drugi, neprimerno vključevati v Haloško planinsko transverzalo, čeprav kot nekakšna

svetilnika dominirata nad okolico, bi zdaj lahko bili ena od kontrolnih točk haloške transverzale.

Sanjarim o dnevu, ko se bomo slovenski in hrvaški planinci srečali na odpiranju urejene planinske kočice, ki se bo morda imenovala Planinska kočica svete Magdalene in svetega Avgušтина ali pa kako drugače, tako pač, kot jo bodo imenovali slovenski planinci. Prav rad bi to doživel. Prav rad bi tudi dočakal, da bi se tam na dogovorjenih sestankih srečevali slovenski in hrvaški planinci.

Želel bi, da bi varaždinski planinci markirali planinsko pot iz hrvaške vasi Cvetlin do slovenske meje, slovenski planinci pa do obeh cerkvic, ki stojita na slovenski zemlji. Pravzaprav mi že vemo, kako bi se imenovala gozdna steza, na kateri se je končalo življenje Janeza Šmigoca, očeta sedanjega zvonarja istega imena: Janezova steza; na slovenski strani pa naj bi bila nemara Janezova pot.

Sicer pa se pogosto sprašujem: ko smo že tako blizu, zakaj bi bili tako daleč?

RAZŠIRJENA HALOŠKA POT?

Moje simpatije so že leta dolgo na strani slovenskih planincev. Med njimi imam velikih znancev in prijateljev. Moj vtis je, da gore močneje in tesneje povezujejo kot katerakoli ideologija ali narodna pripadnost. Ali se motim?

Kadar gre in če gre za Haloze, potem za njihovo čim hitrejšo in čim boljše planinsko promocijo nisem edini. Pozdravljam pobudo **Janeza Cafute**, ki se v videmski občini zavzema za dodatno in razširjeno markiranje pešpoti v Halozah in za ustanovitev haloške planinske organizacije. Naj v teh načrtih ne bosta pozabljena haloška bisera, dve cerkvi na enem gričku.

TOLIKO NENAVIDNOSTI JE NA MESTNEM VRHU NAD KOČEVJEM

KOČEVSKA ZEMLJICA

PETER VOVK

Kadar se skozi okno zazrem na Mestni vrh, mi zadrhtijo in zašepetajo usta. O, moja gora, kjer se za teboj skriva Jelenov studenec! O, slavnostna gora nad Kočevjem! Kot zalet proti nebu si, polna spominov. Nikoli te ne morem videti z vseh strani. Če te gledam od razvalin gradu Fridrihštajn, te gledam z jugovzhoda; lepo zavaljena si, kot širok in visok stožec si.

Ko grem po skalnati poti, po rahlo zarisani stezi navzgor, vse pade od mene, vse dolinsko. Moji spomini so povezani s teboj, s soncem, oblaki, vetrom in dežjem. Pa tudi s snegom, mrazom in ivjem. Zapodil sem se po skalnati poti navzgor in osvojil Mestni vrh. Razgledišče na kočevski zemlji.

Tiho sem sedel na veji suharja, gledal mesto pod seboj, obsijano od poletnega sonca. Neizmerni gozdovi so polnili oči. Mesto, polno novih ljudi, hiš, ulic, cest, gospodarskih poslopij, kulturnih ustanov, šol, igrišč.

28 Pogled na levo mi je pričaral Rožni studenec, izvir

Rinže na Bregu. Kopaljšče pri Petru in Pavlu, most čez Rinžo pri Mahovniku. Kopaljšče pri skalah in jez pri bivšem mlinu. In vse naprej Rinžo do mesta, reko z njenimi mostovi in kopaljšči: »Pri skalah«, »Pri gozdarju«, »Pri črpalki«, »Pri Čebelnjaku«, »Pri koreninah«, »Nogometnem igrišču«, »Pri mestnem kopaljšču«. Sedaj teh kopaljšč ni več. Cele dneve smo se pred vojno kopali v tej reki, lovili ribe, peklj in jedli. Sedanjji otroci so prikrajšani za vse to.

Pogled na desno je pričaral smučišča do Livoldskega vrha, Kočevski šahen, kjer so bili včasih najlepši srnjaki.

MOJA STEZICA

In kamor grem, z menoj si, stezica iz mladih dni. Peljala si me po Rožni ulici, polni rož v vrtilih. Pripeljala do gozdarske pristave in čez brv si šla. Potem pa ob vodi, med drevesi črnih jelš naprej. Šla si, stezica, mimo drevesnice, polne smrečic, na glavno stezo.

Dišav je bilo polno ob tebi in ptičjega petja. Razmehčalo te je pomladno sonce in prve stopinje srn med

drevjem. Zimska tišina je bila ob tebi, zarisana stezica. Zmeraj vijugaš drugače in se izgubljaš med drevjem. Kako prijetno je bilo hoditi med leskami po mehkem listju! Kot bi prisluškoval stopinjam večnosti. Gosto listje grmov me boža po glavi.

Zame ni lepše poti, kot je ta do Rožnega studenca. Pokrita z mahom, koreninami dreves, vlažnim listjem in vejicami smrek si me peljala naprej, v svet pravljic. Priskakljata veriverici — samček in samica, s polnima gobčkoma suhih smrekovih vejic...

Vsak letni čas te je, stezica, pričaral v prelepah barvah. Blago speljana med drevjem in grmovjem me vlečeš naprej. Občasno se ustaviš, kot, češ, poglej okoli sebe, ne rini naprej. In res, glej, kos v črnem fraku in z rumenim kljunom igra na flavto, lepe melodije ubira. Lipe ob poti me pozdravljajo. Visoko gori kuka grahasta kukavica in kliče samčke k sebi.

Pelješ me, stezica, med vejami jerebik, lip, iv in lesk naprej. Skrivnostno se viješ v samoto skal in dreves. Pelješ me na dobra gozdna tla, kjer domujejo telohi, zvončki in kronice. Moja stezica se ne obrne, naprej hiti in jaz za njo. Skriva se med drevesi, grmi in skalami in se spet prikaže. Polagam stopinjo za stopinjo do Rožnega studenca.

ROŽNI STUDENEC

Tako čudno lepo je pomladno jutro pri tvojem izvirlu! Barve tvoje čiste mrzle vode se prelivajo v mavrico. Velik spomin si, Rožni studenec iz mladih dni, ko smo otroci hodili k tebi. Čista studenčnica v rdeči strugi srca. Žuboreč smeh. Igra besed med kamni in kamenčki. Večerni počitek, ko sedim ob tebi.

Vedno znova me kličeš in vabiš k sebi, Rožni studenec. Kot bogat pogovor s prijatelji in znanci si, vila rojenica in sojenica. Vsako pomlad, ko zvončki cveto, se ob tebi znova rojevam. Rdeča zarja tipa tvojo čisto mrzlo vodo, topla melodija ptic boža ušesa. Kot muha v sivi pajčevini si, vedno znova me zapletaš vase. Igram se z mlinčkom ob vodnih curkih, kar naprej se vrti.

Vse pri tebi, Rožni studenec, je ostalo naravno, domače, v cvetje lip odeto. Rahla sapica zaziblje gladko površino vode — kot v pozabi je vse to. Kot jutranja meglica si, obsijana od žarkov sonca. Okoli skal in kamnov se vijugaš proti Rinži. Hitiš naprej po ozki strugi, čas je zgrizel tvojo pot. Tudi bajke skrivaš v sebi, človeške ribice so privrele pozimi iz skalnatih tal. V kresnih nočeh letajo okoli tebe kresnice kot žive iskre sonca.

Cvetice rastejo okoli tebe, borovnice, jagode, maline. Cvetočji travnik je poln brenčočih čebel in čmrljev. Ptici pevci vnemajo drug drugega in si prižigajo pevski ogenj. Kos v črnem fraku z rumenim kljunom igra na flavto, lepe melodije ubira. Prileti pikapolonica, se vsede na roko in mehko draži kožo.

JELENOV STUDENEC

Ne dosegaš ne vem kakšnih nadmorskih višin, a zrak pri tebi je tako čist, zdravi pljuča in srce umiri. Pa sluh se zdravi — poln je glasov ptic in drobnih živalic. Podplati neslišno stopajo po mehkem mahu. Sedim poleg ognja, skrivnostno tiho prasketajo veje.

Poln sem sonca tu gori pri tebi, siva koča iz brun, in lune, ki se oži. Čudežne igre živali in ptic sem gledal. Razvozil njihovo življenje in govorico. In tisto brnenje čebel, čmrljev in os sem poslušal in gledal.

Ta moj prostorček za Mestnim vrhom je tako lep in preprost. Poln drevja, grmovja, skal in kamnov, pokritih z mahom. Nikjer ni pregrad, nikjer ni zastorov. Cvetice in trave so tu, polne mavričnih kapljic srebrne rose.

Prasledi so še tu, lepo oblikovane skale in skalnati bloki. Pa stara in prastara drevesa. Našel sem ta kraj. Drevesa, grme, trave in mah in studenec sredi gaja. To je zame sveti kraj, poln petja ptic, stopinj živali in dišečega zraka.

V mehki zemlji sem gledal parklje jelena in srnjaka. Tace medveda in njegovega mladiča. Tačke risa in lisice. Ta sveti mir v jutranjem gozdu me prevzema: resničnost se pokriva s sanjami. Ptičja pesem se v note spreminja.

Moj obraz je ves svež, kot od rose umita cvetna čaša. Mah topi stopinje mojih bosih nog. Berač s tiho muziko sem, vetrč drži prst na ustih. Čudovit mir in tišina sta ob rahlo zarisani stezi, shojeni od prednikov.

Jelenov studenec, to je moj drugi dom. Komaj je teloh zacvetel, že sem bil pri tebi, Jelenov studenec. Pol doline je bilo še v snegu, druga polovica že v travah. Kronice in snežnice so rinile iz razcvetelega snega. Posamezne čebele so brnele po toplem zraku. Kačji pastirji so se pred mojimi očmi ustavljali v zraku kot helikopterji. Metulj zapira in odpira obarvana krila.

Koliko drobnih živali je na enem samem kraju! V eni sami minuti toliko ptičjih glasov in živalskih glasov. Vsrkavam vase pomladno toploto sonca. Objemam rahlo zarisano stezo. Zvezda jutranjica ugaša pri studencu. Gledam uharico, kako se ziblje po toplem zraku in išče zavetje pred svetlobo sonca.

Čakal sem na glas srnjaka, kdaj bo mehko zabokal na poseki, polni smrečic. Kukavica kuka in norčavo šteje leta. Ne vem, koliko jih bo še naštel. Oglašča se zvon iz doline, iz bronca ulit glas. Ušesa mi je zasul droben šepet hroščev, muh in mušic. Pajek je oživel v kotu kuhinje in krpa mrežo.

Prebujen gledam v travo, iz tal se dviga kupček zemlje. Krt je pokukal na svetlo in se znova vrnil med korenine. Pticek, ves vesel, mi je zapel pesmico na vejici nad mojo glavo. Na tla je padel smrekov storž, rjav in naježen. Priletela je šoja, ena in še ena. Preletavale so z veje na vejo in kričale.

Petje ptic in glasovi drobnih živalic so vse močnejši. Zlati žarki sonca se love v mavričnih kapljicah srebrne rose. Otrok moj, sem rekel sam sebi, stopi noter v ta svet, ki te čaka že ves pretekli čas! Najmanjša stvarca je bila prelepa tu gori pri tebi, koča iz brun. Prestopil sem prag, stopil v morje bleščeče svetlobe in senc dreves, ležečih na tleh.

SIVA KOČA IZ BRUN

Lepo je bilo pri tebi, siva koča iz brun. V tej večnosti, polni ptičjega petja in glasov živali. Tako blizu so še vsi ti spomini iz preteklosti! Zavohal sem dim svežih smre-

kovih vej, napravil sedež iz mahu in suhih vej. Šelest in prasketanje drv sem poslušal iz ognjenih plamenov. Govori svojo govorico, čudne glasove daje od sebe.

Utujen sem se ulegel na mah poleg ognja in sladko zaspal. Zrak je bil poln kresnic, srebrnih žarkov lune, migljajočih zvezd, toplote ognja in zbeganih želja. Te lučke, drobne in majhne, kako fletne so bile! Kot da resničnosti ni, se mi je zdelo. Skrivnostni svetniki so bile skale, pokrite z žametnim mahom. Panji in panjčki leseni stoli. Skalnati bloki mize, pokrite z mahom. Cvetlice in trave pobarvane freske. Stolpi jelk, bukev in smrek kot stebri v starem grškem hramu. Pokončni storži jelk kot svečniki, storži smrek kot viseči lestenci. List se je dotikal lista, iglica iglice. Oviti sem bil v trdo hrupavost drevesne skorje, v vrtinčenje svetlobe in senc. Svečava lune, temne sence dreves.

Sove so se hahljale in dušile v histeričnem joku. Skovik je skovikal in klical samico k sebi. Netopirji so se vrtinčili, dvigali in padali, plesali nori ples radosti kresne noči. Komarji so mujkali v dremotni mir in pikali s svojimi šilci.

Hodniki med drevjem so polni svežega mahu. Skalnate vaze polne cvetic. Jutra so bila pri tebi, siva koča iz brun, kot tenak porcelan, pobarvan s cvetjem. Vstanem ves lahak, poln suhih smrekovih iglic. To niso navadne mestne smeti.

Siva koča iz brun, pri tebi je bilo lepo. Sedem dni je bilo v tednu — šesti in sedmi dan je bil ves moj. Prihajala je toča skozi veter, ki je trgjal suhe veje dreves. Čevalj je iskal rahlo zarisano stezo, mehko travo in mah.

Gledam skozi okno Mestni vrh — zbogom, moje poletje! Ne sekam več veje. Ne kosim več trave. Ne grabim več listja. Ne vem več, kdaj je poletne dišave odnesel jesenski veter. A tudi mojih ljudi, tistih prejšnjih — ni več, postali so stari.

Samemu sebi pojasnujem, kako je bilo lepo pri tebi, siva koča iz brun. Mnogo čudovitih smehljajev je bilo pri tebi, Jelenov studenec. Ni mi ostal niti eden od mojih smehljajev več.

Kadar dež šumeče gré in ko snežinke ob oknu se gosté, velike vse in bele, in ko sem v tišini sam v sobi, takrat imam spet v mislih tebe, Jelenov studenec. Pogosto v moje okno privrši veter in prinese sporočilo izpod Mestnega vrha, naj moja skrb pojenjuje, saj moja koča še stoji cela.

Nisem po nepotrebnem zapravljaj časa, ne spravljaj na kupček denarja. Hodil sem tiho po mahu, da nikogar ne prebudim. Sanjal sem takrat o vsemirju, razkošen svet je bil to zame, poln čudovitih slik. Zdelo se mi je, da zvezde žarijo do tal. Kresnice so se dvigale iz pritalnega sveta kot žive iskre sonca. Svečava lune je metala temne sence dreves na tla.

Šumno in bučno preleti ozračje divji petelin — črni trubadur. Redka slika, ki izginja iz gozda. Odtisi tac medvedke in mladiča v mehki zemlji so dobro vidni. V smreko zavrtan vid najde uharico, okrogle oči se čudno obračajo. Skozi zmešnjavo cvetja priskaklja pikčast srnjaček, mati srna stopica pit vodo k studencu. Bokanje srnjaka na poseki boža tenkočutna ušesa.

Drva za ogenj sem začel pripravljati že pozno popoldne. Zložil sem jih na ognjišče v obliki drvarske kope. Ko se je stemnilo, sem kopico zažgal. Švignil je plah plamenček in se počasi vil navzgor. Dim se je začel suklati med smrekami. Sedel sem ob ognju na hlođu in strmel vanj.

Grel sem se ob njem, razsvetljeval je okolico, pekel krompir, prasketal in še kaj. Temno je bilo kakor v rogu. Navdajala me je starodavna domačnost. Tu mi je stari čarodej — ogenj, tisočletni človekov spremljevalec, govoril posebno toplo in mikavno povest. Zamislil sem se vanj, ker se mi je v temni noči razodel tako neprikrito in toplo.

Bil mi je brat. Grel me je in dajal luč. Osvetljeval je okoli sebe drevje, polno, čudno divje, fantastične vsebine. Začel je čudno stokati in cviliti. Če sem ga grebel, je vzplamtel in metal sršeče iskre, ki so za trenutek razsvetlile okolico in izginile v temi.

Če sem mu dajal jesti smrekove veje, je prasketal, pokal, tulil in pošiljal iskre visoko v zrak. Če sem ga hranil z bukovino, se je oglašal drugače.

Tako muziko sem poslušal vsak večer na dopustu v mlaju.

Teki s krpļjami

Tek na smučeh je zadnja leta vse bolj priljubljena zimska rekreacija, okoli večjih mest je letošnje zimo »potegnjenih« ogradno smučarskih tekaških prog, ki so posebno ob koncih tedna množično obiskovane. Na neurejenih zasneženih planjavah pa je bilo letošnje zimo tudi že pri nas videti nekaj »pustolovcev«, ki so jim vseh vsakršne novotarije in novosti in ki so si nabavili v Švici in Kanadi iz naftalina privlečene novodobne krpļje.

Starim krpļjam so nekoliko podobne le po obliki, vezi imajo nove krpļje podobne turnosmučarskim ali tekaškim. Novi športniki se niso zadovoljili samo s hojo s krpļjami, ampak so se nekateri lotili tudi že teka, s pomočjo palic ali brez njih. Tisti, ki so to že poskusili, pravijo, da so krpļje za tek nerodne — ali pa so nerodne samo toliko časa, dokler se jih ne bi privadili. Nemara so jih letošnje zimo tudi v najbolj znanih slovenskih smučarskih središčih že nabavili nekaj parov in jih izposojajo najbolj radovednim zimskim športnikom.

KONČNO TISTA PRAVA JESEN ZA POTEPANJE PO BREZPOTJIH V GORAH

PREČENJE FUŽINSKIH VRHOV

VLADO HABJAN

V gore zahajam nekako najraje jeseni in zgodaj pozimi. Saj ima tudi zima svojo čarobno privlačnost, vendar je takrat gibanje precej naporejše kot ostale letne čase, ture pa zahtevajo več znanja in kondicije. Spomladi turno smučam, poleti se skrivam množicam na romarskih poteh, ubiram brezpotja, neoznačene lovske in pastirske variante, zlezem kakšno lažjo smer, potem pa komaj čakam, da se zaprejo kočice in se visokogorski svet počasi umiri. Pride jesen, čas umirjenih barv, sprva rumenih, kasneje zlatorumenih macesnov, svevlečih se trav, čas tiste prave modrine neba, plavanja nad dolinskim meglenim morjem, čas širokih in dolgih razgledov...

NA SAMOTNIH POTEH

Tudi to jesen sem bil precej po naših gorah. Prečil sem greben od Zelenice do Palca, se povzpел po brezpotju na Zelenjak, Vrtačo in Staničev vrh, trikrat lezel v Kalški gori, pa v Koglu in Štruci, prečil Plaski Vogel in Čelo, pa vendar vse skupaj ni bilo tisto pravo, kar sem čakal in bil vajen iz prejšnjih let. Lani so bile gore pobeljene že septembra, kraljevala sta tudi vlaga in požled. Nekaj pred dnevom, ko se spominjamo vseh, ki niso več med nami, pa se je nebo končno le umirilo. Prišel je dolgo pričakovan stabilen anticiklon, posijalo je sonce, njegovi žarki pa so pobrali nekaj snega in otoplili že zaspalo gorsko pokrajino. Teško je takrat gorski duši v zaprti sobi sedeti za računalnikom; le redki službeni kolegi vedo za to. Teško si izborim dopust za petek.

V glavnem hodim po brezpotjih. **Tine Mihelič** je zapisal, da še največ takega sveta v slovenskih gorah nudijo Trenta, Martuljkova skupina in Fužinske gore. In prav za slednje sva se tokrat odločila. Marija, tokrat moja sopotnica, jih pozna bolj malo, sam pa imam tam

praktično vse obdelano. Pa nič zato, gore so vsakokrat drugačne, čeprav se večkrat vzpnemo na isti vrh; to je povedal že Kugy in verjetno še kdo. Za brezpotja sem se odločil zato, da sem ubežal pred množicami. Če se le da, se čim manj gibam po označenih poteh. Ko se lotim kakšnega cilja, prej čimveč preberem o njem. Opisov ni prav veliko, dobri pa so še vedno nekateri Kugyjevi. Žal ne obstaja kategorizacija neoznačenih poti in brezpotij. Če se le da, poprašam tudi poznavalce osebno. Potem cilj ali pot naštudiram še po sliki in karti. Ko nato hodiš ali plezaš, si pravi raziskovalec. Goro odkrivaš in spoznaš iz več zornih kotov. Ko odkriješ en prehod, se ponavadi pokažejo še novi. V tem je tisti pravi užitek. Sicer pa včasih na brezpotja vzamem s sabo beležko in svinčnik ter si zapišem opis poti ali še kaj drugega. Tudi vrišem skico poti v karto. Pravzaprav imam popisane vse svoje ture, opisujem pa le brezpotja. Morda mi bo to še kdaj prav prišlo.

Prav zanimivo je, kako nekateri moji gorski kolegi zapisujejo vse svoje vtise s tur precej podrobno, drugi pa nič. Ti preprosto živijo za tisti čas, za tiste trenutke takrat tam, spomine pa imajo le v svoji duši. Važno je, da so zadovoljni.

O motivih za obisk gor je bilo že ogromno napisanega. Moj je, da obvladam gorski svet do tiste težavnosti in mere, ki mi je še v užitek. V gorah sem še vedno turist. Ni mi toliko do težkih sten, čeprav je občutek zmage nad strmo steno in samim seboj precejšen. Uživam prav tako v pristopih do sten in sestopih, v večerih in jutrih v gorah, v tihi samoti in miru, ki ga nudi ta svet, v spustih po celcu, vijuganju po sredu, v objemu vetra...

Včasih sem veliko hodil sam, zdaj pa ne več. Za svoja raziskovanja brezpotnega sveta imam nekaj sorodnih duš, s katerimi skupaj odkrivamo manj znane poti in pristope na naše vrhove. Vsak namreč ni za ta svet; ali mu to ne pomeni toliko ali pa ni dovolj zrel za tja. Gore

Od leve proti desni: Mišelj vrh, Triglav, Vernar, Tosc

Foto: Vlado Habjan

Triglav s Škednjovca

zahtevajo postopnost, tako kot plezarija. Šrauf je pravil, da bi moral vsak, ki se začneja ukvarjati s plezanjem, obdelati, na primer, slovensko planinsko pot ali kako drugače prehoditi nekaj kilometrov »navadnih« poti po gorah.

Tudi brezpotja zahtevajo postopnost. Lotiš se jih lahko prav tako šele takrat, ko prehošiš že precej označenih lahkih, zahtevnih in zelo zahtevnih poti po gorah. Prav vsak gre sicer skozi tisto otroško obdobje v gorah in če ga preživi brez hudih pretresov in nezd, je na dobri poti, da bo postal »varen« gornik.

Ljubzen do gora sem podedoval, saj me je z gorami zastrupil že oče. Tako kot za mnoge Slovence so gore način mojega življenja. In takšne duše se privlačimo. Takšna je tudi Marija, živahna penzionistka, ena od tistih pravih žensk, ki so s svojo trdno voljo znale ohraniti dobro voljo in zdravo dušo do zrelih let. Na vseh mojih vodenih turah se je izkazala z izrednim obvladanjem gorskega sveta, lahkotnim gibanjem in občutkom za ljudi. To je tista vrлина, ki je imamo v teh časih vsi premalo.

ČEZ STOGE, ŠKEDNJOVEC IN OGRADE

Avto mimo premaguje kilometre na avtocesti. Noč je še. Obrisi gorá se le slutijo. Z Marijo se pogovarjava o opremi, ki jo bova vzela s seboj. Ni problem v težavnosti, ampak v požledu. Kjer je skala vlažna, zna biti na severni strani ledeno. Temperature so dovolj nizke, da je tudi zemlja zmrznjena.

Z veseljem zapeljem mimo parkirišča na koncu Stare Fužine, kjer vrli Bohinjci sredi raja pobirajo cestnino. Danes je za to še prezgodaj. Zavijeva v Suho, Mariji kažem, kje je izvir, pa mi ne uspe zaradi teme. Kot se je kasneje izkazalo, mi to tudi kasneje ni uspelo.

Ko stopiva iz avta, naju objame mrzlo jutro. Počasni se dani. Ura je še »ta stara«, premaknila se bo naslednjo noč. Torej se bo zdanilo okoli sedmih, stemnilo pa okrog šestih. Enajst svetlih ur, to so pomembni podatki pri načrtovanju ture.

Nad nama je megleno. Ogradi bi se morali videti že s poti, pa jih ni bilo nikjer. Vzameva vsak svojo tehnično

opremo, Marija pa še dvajset metrov enajstke, za vsak primer. Pa gremo! Planina Blato leži mirno v svoji kotanji, presenetljiva tišina, ki jo motiva le midva, preveva pokrajino. Tudi ptic ni slišati.

Zamaknjeno opazujem spečo planino, tako da celo zgrešim odcep na kolovoz. Mariji pokažem dve skalni glavi nad planino. Tja se bova povzpela po lovski oziroma pastirski poti. Začetna strmina se počasi umiri, vzpenjava se dokaj lahkotno, vmes se pogovarjava. Marija je tudi zvezana z gorami in naravo. Več let je službovala na Komni. Nekatere prigode, ki jih ima od takrat, so prav zabavne, druge za pozabo. Grizljava suho sadje; to je Marijina stalna popotnica, ki si jo sama pripravlja.

Megla je vedno gostejša. Dokaj hitro doseževa lovsko kočo. Nad nama je megla, pod nama pa planina Blato. Še nekaj metrov in v gosti megli prideva na Krstenico. Kratek počitek si vzameva za požirek vročega čaja. Od tu naprej greva po Miheličevem opisu vzpona na Jezerški Stog. Vzpenja se po travnikih v smeri grebena. Doseževa manjši preval, nekakšno ramo z ostarelim macesnom, kjer se usmeriva na desno pobočje Krsteniškega ali Malega Stoga. Tu mora biti razgled! Ko doseževa prvi, vzhodni greben, z vrha nenadoma zraste pred nama zasneženi očaj. Trenutek je tako mogočen, skoraj slovesen, da zastaneva. Sva na robu meglenega morja na višini nekaj čez 1800 metrov. Fotografirava. Tu šele zaslišiva ptičje petje; seveda, ptice že vedo, kje se splača biti.

ZANIMIVA VRHOVA ADAM IN EVA

Svet proti Malemu Stogu, ki je bil prej neprehodno poraščen z gostim ruševjem, je tu razredčen. Zato sva v slabe četrte ure na vrhu. Pokažejo se nama fužinski vrhovi. Najin naslednji cilj, Jezerški Stog, stoji pred nama kot nekakšna graščina, sicer kratke, a strme stene padajo proti dolini. Macesni proti Velemu Polju so polni ivja — lep primer toplotne inverzije, ki je značilna za ta čas: v dolini je zaradi vlage in megle hladneje kot višje, kjer pokrajino že ogrevajo jesenski sončni žarki.

Mariji razložim potek najine nadaljne poti. Sestopiva po severnem grebenu na sedlo med Stogoma. Od tu dalje vodi pod steno Jezerskega Stoga neoznačena potka. Shodili so jo tudi alpinisti, ki plezajo v Stogu. Tu so smeri različnih težavnosti. Prav pod steno se ločiva; Marija gre po poti čez vzhodno pobočje, jaz pa levo proti strmemu travnatemu žlebu. Vse skupaj ni nič posebnega, vseeno pa je to zahtevno brezpotje. Dosežem greben in pod njim po strmem kršljivem skrotju vrh. Kmalu pride tudi Marija. Spodnja pot, ki poteka po vzhodnem pobočju, se nekako izgubi, zato se je zagrizla kar v strmo pobočje proti vrhu, kjer so mesta težavnosti I. in II. stopnje.

Z vrha drugega Stoga spet vidiva nadaljevanje najine poti. Po grebenu sestopiva na Jezerski preval pod zanimivima vrhovoma Adam in Eva. Tu srečava znanca, tudi matičarja. Že ves teden se klati po Julijcih. Kako mu to uspe? Ko sva se spoznala, mi je še dajal nasvete za brezpotja, zdaj pa sem že kar poznavalec tudi sam.

Z Marijo sestopiva na vzhodno stran; nekaj čas greva po poti, potem pa kar proti pobočju tretjega, Prevalskega Stoga. Po enem od redkih možnih prehodov se vzpena na greben in vrh. Pobočja tega Stoga so prijetna, travnata. Ura je enajst. Marija pravi, da je čas za kavico. S seboj ima vse, tudi skodelice. Dan je prav primeren za hojo, ne prehladen, ne prevroč. Vseeno morava zaradi dehidracije čimveč piti.

Pred nama je najtežji del ture: Škrednjovec se dviga kot strma špica. Mihelič je zapisal, da je prestižna bohinjska gora.

Sestopiva na Lazovski preval. Po širokem grebenu se po škrapljastem svetu mimo kraških jam vzpena na manjše sedelce. Tu pospraviva palice in natakneva čeladi, še kako potrebne pripomoček. Začetna gladka plošča je precej zaledenela; preplezava jo nižje, s trenjem. Pred nama je strmejši del pobočja. Splezava po

desnem žlebu, saj levega že poznam. Ta je nekoliko težji, vendar je skala kar dobra. Doseževa greben in po njem vrh. Greben je oster in neprijeten ter precej kršljiv. Vrvi nisva rabila, vendar je dober občutek tudi pomemben.

STRME JESENSKE TRAVE

Na vrhu sem četrtič. Marija je navdušena. Poslikava okolico, pregledava vse okoliške vrhove. Razgled je »ta pravi«. Poznava skoraj vsak kucej.

Do sem sva potrebovala šest ur. Še malica, nekaj poležavanja in kreneva dalje. Zahodni greben je lažji, vendar je treba paziti zaradi slabe skale. Po polici sestopiva na melišče južnega pobočja pod vrhom. Šele tu snameva čeladi. Kar poprek čez škrapljast svet prideva v glavnem po gamsjih stečinah do Lazovskega prevala. Spet srečava matičarja. Vso pot naju je spremljal od daleč. Žal mi je, ker se nisem pravočasno spomnil, da bi ga povabil z nama. Pa pravi: »Prehitra sta zame!«

Nadaljujeva proti Ogradom. Zaradi gostega rušja je prečenje grebena do vznožja Ogradov sila neprijetno. Po strmem žlebu in skrotju doseževa vrh. Še zadnjič se razgledava po okolici. Barve so temnejše, popoldanske, vendar prijetne.

Ura je štiri. Po vršnem slemenu se spustiva do nekdanjih stanov. Direktne sestopa od tam do označene poti pod nama ne odkrijeva, zato se morava ponovno vzpeti na pot. Prehod odkrijeva od spodaj, vendar je prav na robu, v smeri Krstenice. Strme trave so jesenske, drsijo in so zato neprimerne za sestop. Po označeni poti se spustiva v inverzno kotanjo in se do Krstenice ponovno dvigneva. V dolino sestopiva po isti poti in prideva do avta že v mraku. Pri Mihovcu spijeva še domač planinski čaj in se odpeljeva domov.

Prav lepa jesenska tura je bila. Čisto po mojem okusu.

KO SE NIKAMOR NE MUDI

SKOZI NOČNO SJAVN'CO

DARIO CORTESE

»Hej, kakšen dan! Kot da bi nekdo opral nebo in očistil zrak, kaj?« Ampak Eneja bolj kot bleščava sončnega dne zanimajo orehi ob poti. Da jih bo nabral, pravi.

Potem se zaletiva v strmino in takoj zaideva. Pravzaprav sva pot zgrešila takoj za prvimi markacijami. Še dobro, da je Eneju vseeno in da mu je povsod všeč, samo da opazi ali sliši kaj zanimivega. Potem tudi hoja ni težava. Skozi goščavo navzdol sicer motoviliva počasi in malo po občutku ter malo po sreči najdeva »najino« pot, prastaro stezo, ki drži z Reke na Šebrelje.

Malo peska ob poti kmalu zaukaže postanek. »Peskokop!« razloži Enej in se spravi na delo.

Pravzaprav je hoja z otroki nekaj posebnega. Njena hitrost se sicer meri z največjo počasnostjo, vendar hitro ali počasi tukaj sploh ni pomembno. Otroci odpirajo oči, ki zdaj lahko vidijo drugače, »počasnost« je prednost, ki

oblikuje povsem drugačno doživljanje narave kot pri običajnem hribolazništvu. Zato se skušam približati svetu, v katerem je vse zanimivo, vse novo in nenavadno, v katerem vsaka stran v knjigi narave prinaša presenečenje. Največje presenečenje pa je to, da med ponovnim prebiranjem knjige presenečenja niso nikoli

Lansko leto je bilo karseda tragično za slovensko planinstvo, saj se je v naših gorah smrtno ponesrečilo kar 37 ljudi. Kot že nekaj let opozarjajo gorski reševalci, postajajo nekateri obiskovalci gorskega sveta preveč objestni ter pogosto precenjujejo svoje moči in gorniško znanje, marsikdo pa gre v gorski svet neprimerno opremljen. Bralci Planinskega vestnika, ki redno opozarja na nevarnosti v gorah, so prav redko med žrtvami takih nesreč.

Sv. Ivan pri Šebreljah

na istem mestu. Vstopiš v čudoviti svet in odkriješ, da se znana stvar zdaj skriva drugje in da namesto nje na istem mestu tiči druga privlačna novost.

V JAMI SO ŽIVELE DIVJE BABE

Kljub poskusom vživetja v neomejeno bogastvo otroškega pogleda na svet pa ne morem povsem iz svoje otrdele kože in začnem prepričevati Eneja, da je peskokop že kar dovolj urejen in da bi morda lahko šla naprej. Ker pot vijuga v kar lepo strmino, se mora motivu za hojo pridružiti še kakšna zgodba, kasneje pa napredovanje uredi narava sama. Rumenkasti luk ob poti je naslednji »stop«, kasneje ima enak pomen skalovje, med katerim se dviguje pot in nudi strme poglede proti grapi potoka Sevnice, Sjavn'ce po domače.

»Veš, tam gori, kjer sva prej videla cerkvico, tam blizu je jama Divje babe. Včasih, pred dolgo, dolgo časa, so v njej živeli ljudje. Kaj misliš, kako je bilo takrat, kaj? Zakaj Divje babe, praviš? Kaj pa vem, morda so ljudje mislili, da so nekoč tam živele te divje babe.«

Pri cerkvici sv. Ivana si privoščiva postanek za malico in za pogled proti »votli gori« ter nabereva šopek rumenkastega luka, medtem ko Divje babe ostanejo skrite na pobočju pod vrhom. Pri cerkvi se kažejo še nekakšni zarasli rovi.

»Pravijo, da so v jami živele divje babe,« le izveva v Dolenji vasi oziroma najnižje ležečem zaselku Šebrelj. »Kadar otroci niso ubogali, so jih strašili z njimi in potem so bili hitro spet pridni.« Izveva še, da je pot iz Šebrelj v dolino nekoč držala mimo cerkve, vendar je v minulih desetletjih podlegla vremenskim razmeram in razraščajočemu se rastlinstvu. »Novo« pot, po kateri sva prišla na planoto, so menda zgradili Bošnjaki med prvo svetovno vojno. Takrat je bil rob planote pri cerkvi močno utrjen s strelskimi jarki - to so torej tisti rovi, ki se že desetletja pri cerkvi sesedajo vase.

ZDAJ PA GREVA V GRAPO

Zdaj sta dve skrivnosti manj, vendar jih še nešteto čaka na poti. Skozi vas ne gre hitro. Kozolec brez strehe,

stara sušilnica za sadje, sladke hruške na travniku, vse to je razlog za postanek. Prav, saj sem se že nekoliko navadil na najino raziskovalno hojo in konec koncev je v tako lepem dnevu vseeno (tudi v manj lepem bi bilo).

K nadaljnemu napredovanju spet pomagajo zgodbe in kolovoz, ki drži navzdol, proti potoku Kopačnici, kjer ždi samotna kmetija. Ravno kósijo, topla popoldanska svetloba oznanja prihajajoči konec dneva. Ampak nama se nikamor ne mudi. Še vedno je toplo in ko izveva, da so včasih hodili kar po Sjavn'ci, da je v grapi verjetno še vedno steza, se na prelazu nad domačijo brez težav ustaviva. »Zdaj pa samo še navzdol,« čez čas pravim Eneju, ki ravno nekaj raziskuje med travo in ima klancev za ta dan že dovolj. Med vriščem jo ucvreva navzdol ter vstopiva v samotni svet Sjavn'ce, v tem delu s še dobro vidno in celo označeno potjo.

»Zakaj ni nobenega v hiši? Kaj veš, tako daleč je, na samem, sem prideš lahko samo peš,« razmišljam ob samotni kmetiji pod Jagrščami. Čas je tukaj res drugačen, takole v predvečernem času, ko na travo lega rosa in se dnevna svetloba ohlaja, pa sploh.

»Zdaj greva pa v grapo,« skušam odpreti vrata v nov, tudi zame najbolj skrivnostni svet. Z upanjem na staro stezo in že malo v slutnji nočnih kolobocij - čelna svetilka je ostala varno spravljena doma - kar pohitim čez travnik v goščo. Steza je res tukaj, šlo bo brez težav. Pri stari elektrarni morava preiskati stavbo, ki »Kaj? Kako? Zakaj?« zanima Eneja prav tako kot vsa druga presenečenja na poti.

Na slikoviti poti pod sv. Ivanom

Sjavn'ca naj ne bi bila nobena posebna idrijska grapa. Slap tu, slap tam, vendar ni nobene pokrajinsko tako slikovite podobe kot v njenih bolj divjih sorodnicah. Toda divjino in samoto prinarave zdaj ne približuje graparska krajina, ampak čas dneva. Seveda, pozen odhod, hoja brez motiva o kakršnemkoli končnem cilju in radostno vandranje skozi novo in nenavadno so naredili svoje: svetloba dneva se poslavlja. Rad bi ji zaklical, naj še počaka, da sem se pri pogledu na karto uštel in da je grapa daljša, kot sem mislil. Pa nič. Ko se pot vedno bolj izgublja, ko se začno bregovi potoka postavljati vedno bolj pokonci, si dam že kar zdelanega Eneja na ramena in ... greva naprej, kaj bi drugega. Počasi že ne vem katerič čez potok, pa spet nazaj v iskanju komaj vidne steze. Ko Enej na ramenih zaspi, se počutim presneto samotno. »Ponoči skozi grapo pa res ne bi šel, in še s spečim otrokom,« razmišljam in ne vem, ali naj bi si očitel ali naj bi vse skupaj vzel tako, kot je, nenavadno, divje, drugačno. Tukaj sva, greva torej naprej!

NAJZANIMIVEJŠI DEL POTI

Prihod na travnik in ograja pašnika pomenita olajšanje, vendar je to še vedno svet, ki se je umaknil toku časa. »Hiša!« Zdaj ni več daleč, si mislim. Toda to je hiša kot iz pravljic o čudnih gozdnih prebivalcih in nenavadnih dogodkih sredi gozda. Trta objema prastaro stavbo kot bitje iz drugega sveta, skozi okno sije šibka rumena svetloba, prišla sva v leto 1895. Vanj držijo samo steze. Po širši se napotiva navzdol, vendar spečega Eneja prekladam po rokah in z rame na ramo še precej časa, dobršen del spet nad graparskimi strminami, preden prideva na izhodišče.

Ko sem Eneja kasneje vprašal, če mu je bil njegov prvi »graparski« izlet všeč, je ne preveč prepričljivo pritrtil. »No, kaj pa ti je bilo najbolj všeč?« »Da sem zaspal!« zasije Enej in doda, da morava naslednjič iti v daljšem dnevu.

Zdi se mi, da to vseeno ne bo dobra rešitev. Midva potrebujeva polarni dan ali pa čelno svetilko.

PO NOVI SLOVENSKI TRANSVERZALI

PREKO JANČ DO VELIKE ŠTANGE

RADO RADEŠČEK

Planinsko društvo PTT Ljubljana oziroma njegova Etnološka sekcija Planinsko-jamarskega odseka je lansko jesen pri Komisiji za planinska pota Planinske zveze Slovenije registriralo že svojo drugo planinsko pot, ki se imenuje »Pot slovenskih legend«. Vanjo je uvrščeni trideset kontrolnih točk, in sicer v večinoma manj znanih slovenskih krajih, kjer so med preprostimi ljudmi še ohranjene stare pripovedi - ljudske legende, ki govorijo o davnih potrjenih ali nepotrjenih dogodkih krajevne zgodovine. Nova slovenska planinska pot je namenjena vsem tistim, ki imajo radi skrivnostna izročila davnine, naključnim nedeljskim izletnikom in predvsem mladim ljudem za boljše razumevanje slovenske krajevne zgodovine ter ljudske pripovedne literature. Po tej poti nas vodijo in nas bodo tudi v prihodnje vodili planinski vodniki našega planinskega društva, seveda pa se lahko na pot podajo tudi posemezniki oziroma organizirane skupine drugih društev in organizacij.

NEPREČENLJIVI ZLATI ZAKLADI

Lepe in sončne jesenske sobote se nas je v organizaciji PD PTT Ljubljana po »Poti slovenskih legend« odpravilo deset pohodnikov: z vlakom do železniške postaje Jevnica in potem slabi dve uri strmo navzgor do znanega Planinskega doma na Jančah. Kratek počitek v prijaznem domu, kjer nam prijazna oskrbnica pove, da je med izletniki, ki se oglasijo pri njih, veliko zanimanja za novo planinsko pot. Zato ji poklonimo nekaj dnevnikov »Poti slovenskih legend« in se odpravimo naprej novim doživetjem naproti.

K svojemu cilju sledimo grebenski makadamski cesti in s tem ohranjamo dobljeno nadmorsko višino. Daleč pred seboj vidimo 716 metrov visoko vzpetino gozdnatega Kamplovega hriba, v katerem so po tradiciji zakopani silni zakladi, ki jih čuva v kačo spremenjena grofična. Legenda navaja, da so bili neprecenljivi zlati zakladi davno tega last roparskih graščakov z gradu na Kamplovem hribu, po prerokbi pa se jih bo polastil otrok, rojen na Špelčevi domačiji, ki se bo zibal v zibel, iztesani iz ogromne sedmerovrhe smreke, ki bo nekoč zrasla na Kamplovem hribu.

Že čez dobre pol ure smo v grebenskem zaselku Mala Štanga, od koder je najbližji in najlažji pristop na vrh skrivnostnega gozdnatega hriba. Odločimo pa se, da se spustimo še nekoliko nižje do stare gručaste vasi Velika Štanga z lepo cerkvijo sv. Antona Padovanskega, kjer v krajevni gostilni »Pri Janezu« hranijo kontrolni žig ter vpisno knjigo naše planinske poti.

Le malo je v litijemskem hribovju tako privlačnih naselij. Od tod se odpre izreden pogled gor proti Jančam, na severu pa se dviga mogočni gozdni greben Kamplovega hriba, ki ščiti kraj pred mrzlimi vetrovi. Središče te sončne hribovske vasi se je strnilo okoli mogočne romarske cerkve in so ga nekdanje imenovali Komun. Južnim, rahlo nagnjenim senožetom, kjer so bili nekdanje lepi vinogradi, okoličani še danes pravijo Gora. Skozi vas teče potok Dragoveš, ki izvira na Mali Štangi in se v Štangarskih Poljanah izliva v Reko. V globini pa se pogledu odpira ravan z gručnatim Šmartnim ter raztegnjeno Litijo.

Cerkev sv. Antona Padovanskega iz leta 1880, kasneje temeljito predelana, je v svojem jedru še gotska. Temeljni kamen ji je že leta 1677 položil štiski opat 35

Pohodniki pred cerkvijo na Veliki Štangi in pod staro »možljivo« lipo

Maksimiljan. Stari ljudje vedo še danes povedati, da je na mestu sedanje cerkve davno tega stala preprosta kapela. Cerkev pa so zgradili šele po čudežnem dogodku, ki se je pripetil pastirju z bližnje Zavrllove domačije.

GRADIŠČE NA KAMPLOVEM HRIBU

Blizu kapelice je baje rasla visoka smreka, skoraj gola, kot nekakšna »štanga«. Nekega jutra je Zavrllov pastir prav na vrhu zagledal veliko pismo, v katerem je bilo zapisano, da naj vaščani na tistem mestu sezidajo cerkev sv. Antonu na čast.

Pastir je seveda imel dogodek za potegavščino in je pismo doma skrbno zaklenil v skrinjo. A trikrat zaporedoma se je pismo znova pojavilo na »štangi«. Vaščani so v prepričanju, da je takšna božja volja, zgradili veliko in lepo cerkev.

Prav blizu cerkve stoji velika stara lipa, za katero tradicija zatrjuje, da se bodo dekleta, ki se bodo »zaletavala« v to drevo, kaj kmalu poročila. Večina okoličanov sicer zatrjuje, da to drevo ni več tisto, ki je bilo v prid zaljubljenim dekletom, nekateri pa pravijo, da je

lipa prava. Naj bo tako ali tako, dekleta iz naše skupine, ki so bila v večini, so pridno »butala« v drevo z mislijo: če že ne bo koristilo, vsaj škoditi ne more.

Ura je bila že pozna in morali smo misliti na vrnitev v dolino. Bilo pa je še dovolj časa, da smo se lahko povzpeli na sam vrh Kamplovega hriba. Na grebenu visokega gozdnatega hrbta je davno tega res morala stati razsežna gradnja. Zidov sicer ni mogoče več razločiti, pač pa so še dobro vidni obsežni nasipi ter kakih sto metrov dolga in vsaj dvajset metrov široka umetno zravnana ravnina.

Koliko so ostanki nekdanje gradnje stari in kdo jo je pozidal, je danes le težko ugotoviti. Je bil tu res srednjeveški grad ali pa predzgodovinsko gradišče? Zdi se verjetneje, da gre za predzgodovinsko gradnjo.

V zgodovini ni o tej stari gradnji znanega prav ničesar, med okoličani pa sem našel podatek, da naj bi bil grad na Kamplovem hribu v lasti graščincev s Tujega grma pri Jančah. Zanimivo je tudi ledinsko ime bližnjega gozda »Pod zidom«, kar prav tako spominja na nekdanjo gradnjo.

Bolj zaradi turistične privlačnosti kakor pa iz vere, da so v hribu skriti zlati zakladi, smo začeli iskati dragocenosti s kovinsko »bajalico«, ki je na nekaterih mestih silovito poskakovala. Pa ne zaradi zlata, četudi domačini zatrjujejo, da ob nevihtah v hrib rade udarjajo strele, ki jih privlačujejo zlati zakladi. Bajalica je »delovala« preprosto zato, ker je v hribu mnogo bakrene rude, ki se na nekaterih mestih celo izloča na dan kot modra galica. Domačini vedo celo povedati, da so nižje spodaj še vidni rudniški rovi, ker so mislili izkopavati bakrovo rudo. Zaradi slabih cestnih povezav so to misel opustili.

No, zabavno pa je le bilo »iskati« skrite zaklade. Ko smo se naveličali te svojstvene zabave, smo se po najbližji poti odpravili v dolino in se v Jevnici »vkrcali« na prvi vlak, ki nas je popeljal v Ljubljano. Vsi smo si bili edini, da smo preživeli lep, poučen in hkrati tudi razburljiv dan.

odmevi

Zakaj odpoved naročnine

Pisec članka v lanski 9. številki PV je na strani 411 napisal, da sem »starosta celjskih markacistov«. Napisal je popolnoma pravilno.

Rodil sem se nekaj let pred II. svetovno vojno, lanskega oktobra pa je minilo 40 let, ko sem prehodil Kamniško-Savinjske Alpe iz Logarske do Jezerskega. Sem član GS, PLV in markacist, ne za denar ali kakršnekoli osebne koristi. Gore so moj drugi dom. Povem pa tudi, da nikoli nisem bil pristaš nobene stranke ali vere.

Gospoda **Bojan Pollak** in **Brane Praprotnik**, kaj vaju motita križa na

Brani in Škratici? Morda vaju motijo tudi spomeniki — Kugyjev v Trenti, Aljažev na Dovjem, Kocbekov in Frischaufov v Logarski dolini, morda tudi kapele, na primer na Kredarici, Molički peči, na Veliki planini?

Teh ali podobnih obeležij je veliko po Sloveniji, vsako pa je bilo postavljeno z nekim namenom. S temi obeležji gore niso onesnažene, pač pa z različno šaro, ki jo puščajo nevedni oziroma neplaninci.

Alojz Knafelc (1859—1937) je leta 1922 dal zamisel in navodilo za enotno markiranje poti po Sloveniji. To je bilo sprejeto in še obstaja. Kdo ve, koliko markacijskih tabel, koliko žigov in vpisnih knjig nam objestneži uničijo. Nisem še slišal,

da bi kdo sebi postavil križ ali kapelo na gori ali pa sebi markiral pot. Takšno prerokanje v PV ne vodi nikamor. Upoštevajte sedanji čas in čas prihodnosti, ko bodo zanamci brali PV.

Ja, starosta sem in nimam vse prav; čas me prehiteva. Sem pa zelo hvaležen vsakomur, ki kaj naredi prostovoljno za naše gore.

Gospod Brane Praprotnik, z odpovedjo PV niste naredili ničesar (sramoto sebi), saj izhaja od časov (1895), ko še najinih staršev ni bilo.

Brane, razmišljajte od leta 1893 naprej, kako so postavljali postojanke, križe in kapele in nadelovali poti. Spoštovanja vredno (slabo plačano) delo!

Henrik Kožar,
Celje

Krvice pri prenosih lastninskih pravic

Kot borcu za ohranjanje Logarske doline in za popravilo krivic, ki so bile storjene v zvezi s prenosi lastninskih pravic na območju Logarske doline, predvsem s strani Planinskega društva Celje, in ker se pojavlja pisanje tudi v Planinskem vestniku v zvezi z mojo aktivnostjo, se čutim dolžnega podati nekaj dodatnih informacij.

Nabrlo se mi je že ogromno dokumentacije, ki je dokaz, da so se dogajale res čudne stvari. Predvsem je to gradnja planinskega doma in postavitev spomenika **Kocbeku in Frischaufu** s strani PD Celje. Pri pridobivanju lokacij niso bile upoštevane obveznosti, ki so izhajale iz obveznosti po prejšnjih pogodbah. Vsak prenos lastništva bi moral imeti soglasje prvotnih lastnikov, to je dedičev Plesnikovih. Prav zaradi tega sem v zadnjem obdobju zahteval revizije vseh teh postopkov. Vse navedene lokacije direktno posegajo v lastninske pravice dedičev **Plesnik**. Zahteval sem že tudi odstranitev posameznih objektov, kar naj bi storilo Planinsko društvo Celje. Odgovor teh pa je vedno isti. Zadeve ignorirajo in se sprenevedajo oz. navajajo, da so se pripravljene pogovoriti. V vseh dopisih, ki sem jih naslovil na Planinsko društvo Celje, sem jasno navedel, da se ni kaj pogajati, ampak je določene stvari potrebno spraviti v prvotno stanje. Pri lokacijskih postopkih so pristojni organi najbrž zadeve izpeljali površno. Bolj natančno bi morali ugotoviti dejansko lastništvo (tudi na terenu samem) in v postopek pritegniti vse zainteresirane stranke (mejaše) in upoštevati njihove pripombe. Pri zahtevah, ki so podane Planinskemu društvu Celje, pa tudi Planinski zvezi Slovenije in državnim organom (tudi Ministrstvu za okolje), nameravam v imenu dedičev Plesnik vztrajati in še enkrat poudarjam, da od tega ne bom odstopal. Prav tako naj tisti, ki jim sedanji režim v Logarski dolini ne ustreza (predvsem določeni iz PD Celje), ne pričakujejo, da se bo njihovim pritiskom popustilo. Na-

sprotno! Potrebno bo pričeti akcijo, da bodo vsi objekti, ki se nanašajo na planinstvo, prišli v upravljanje krajevno pristojnim planinskim društvom. Na tem področju se bo morala aktivno vključiti tudi Planinska zveza Slovenije in uresničiti zamisel o prenosu premoženja na krajevno pristojna planinska društva, ker bo le to dalo zagotovilo, da se bo z objekti gospodarilo tako, kot to želijo prebivalci, predvsem planinci s tega območja.

Še enkrat poudarjam, da bom pri zahtevah, ki sem jih naslavljal na različne naslove, vztrajal do izpolnitve.

Peter Plesnik

Poti se spreminjajo

To pisanje nikakor ni kritika, ampak le razmišljanje po turi na zavarovani plezalni poti.

V zelo dobrem planinskem vodniku »50 zavarovanih plezalnih poti« **Andreja Mašere** v opisu na strani 71, ko se priključimo s poti iz Pekla na pot od Staničevega doma (smeri peljeta na Rjavino), piše: »Sestopimo levo v škrbino ter se s pomočjo žic povzpemo po nagrnjenih ploščah na vrh grebenskega skoka, kjer nas čaka najtežavnejše mesto na celotni poti. Sestop po 30-metrskem navpičnem in gladkem kaminu je zavarovan s klini in skobami.« Kaj pa piše **Tine Mihelič** v planinskem vodniku »Julijske Alpe«, stran 146? Pot od Staničevega doma čez Dovška vrata je po Miheliču »izpostavljena, a dobro zavarovana, prav nič težka pot«.

V čem pa je razlika med obema avtorjema? Andrej Mašera pravi na strani 73, da je pot iz Pekla zelo privlačna in napeta plezalna pot, ki zahteva zvrhano mero pazljivosti, le v navpičnem kaminu pogrešamo žico za samozavarovanje. Isti kamin je na obeh poteh, pa vendar pravi Tine Mihelič (stran 146), da je pot iz Pekla znatno težja od običajne poti iz Staničevega doma. Takšna različna opisa lahko tudi boljšega planinca odvrne od zadnjega dela poti na vrh Rjavine. Pred kaminom bo obrnil in po običajni poti sestopil do Staničevega doma.

Pa še moje mnenje: Del poti iz Pekla je znatno zahtevnejši od sestopa po kaminu, saj poteka po izrazitem stebru in navpičnem razu. Prekoračiti moramo tudi nekaj grozljivih prepadov. Pa vendar je pot čudovita!

Opozoril bi še na opis poti čez severno steno na Stol (Andrej Mašera: 50 zavarovanih plezalnih poti). Po že rahlo zasneženem Stolu sem se vzpenjal čez severno steno. Ob pričakovanju težav sem se v mislih pripravljaj nanje. Vendar sem bil prijetno presenečen. Pot je popolnoma obnovljena z dobrimi varovali. Izgiba se nevarnih grap (sneg), na novo je speljana čez trdne skale z dobrim varovanjem. Obnova poti je bila v septembru 1996, zato avtorjev opis ustreza stari poti. — Kaj sem hotel povedati? Poti se spreminjajo na boljše ali slabše. Zato se je treba vedno dodatno prepričati, v kakšnem stanju so. Biti moramo pripravljeni na presenečenja, posebej na dotrajane in pomanjkljive varovalne naprave.

Pa še nekaj!

V obdobju od zime 1995—96 do konca oktobra 1996 je bilo več nepričakovanih nesreč v gorah. Smrtno so se ponesrečili dobri alpinisti in izkušeni planinci. Bomo dovolj pogumni in povedali vsa dejstva, zakaj do takšnih nesreč pride? To je potrebno, če ne zaradi drugega v opozorilo, da se takšne tragedije preprečijo.

Jože Žunec

Spoštovani urednik!

Kot naročnik PV od leta 1949 in z majhnimi presledki tudi zvest do današnjih dni se čutim dolžan, da podam svoje mnenje na politiko uredništva ali urednika PV.

Vem, da je težko urejevati tako kvalitetno glasilo. Vedno sem občudoval urednike, da so zmogli obdržati glasilo na tako visoko planinski ravni.

Verjel sem, da je to glasilo po vsebini namenjeno vsem planincem in ne politikom, saj imajo ti dovolj prostora v dnevnem časopisju in drugih revijah.

Žal zdaj ni tako. Zadnja leta sem v 37

PV večkrat zasledil polemične članke, ki zahtevajo odgovore in ponovne odgovore. Podobno kot v dnevnem časopisu, kjer novinar napiše članek z napol preverjenimi ali nepreverjenimi dejstvi, važno je, da je polemičen. Prizadeti ima pravico odgovoriti z miniaturnim odgovorom nekje na dnu strani ali med pismi bralcev ali pa sploh ne dobi prostora v časopisu.

V lanski 10. številki Vestnika je izšel predvolilni članek Križ na vrhu Škratlence, ki z grobo politično vsebino vsiljuje svoje poglede vsem bralcem PV. Nimam nič proti križu na Škratlenci, sem pa proti takim prispevkom v PV, ki vnašajo razdor med različno misleče planince.

V 11. številki PV se je slika ponovila. S podobnim prispevkom o Škratlenci in z dodatkom urednika Names-to komentarija — Narod gornikov.

Moje mnenje je, da naj bo planinska organizacija apolitična, last vseh, ki radi zahajajo v gore. Ravno taka naj bo tudi vsebina PV. Mnenja sem, da so v zadnjih številkah uredniški odbor in urednik grobo kršili omenjeno pravilo.

Na koncu sprašujem, ali je Gorniški klub član PZS in ali ima urednik pravico sprejemati polemične prispevke od društva, ki je privesek politične organizacije in ni niti član krovne organizacije.

Za zaključek mislim: kolikor se bo nadaljevala taka politika uredniškega odbora in urednika do PV, mi ne ostane drugega, kot da se odpo- vem pri ljubljenski glasili — PV.

Janko Koren, Tolmin

Zahvala Planinskemu vestniku

Poverjeništvu za Istrsko planinsko pot pri Hrvaškem planinskem društvu Željezničar iz Zagreba je ob lanski 20-letnici te planinske transverzale »za sodelovanje, pomoč pri organizaciji in izvedbo akcije istrske planinske poti 'Labinska republika' po Čičariji od Slavnika in Kojnika v Sloveniji prek Žbevnice do Učke na Hrvaškem« podelilo Planinskemu vestniku pisno zahvalo ob tem jubileju, ki so ga proslavljali lanskega 20. septembra na hrvaškem delu te poti. Planinski vestnik pri tem ni

imel kdove kako velikih zaslug, objavil pa je več prispevkov, za katere gre edina zasluga njihovemu avtorju **Josipu Sakomanu** iz Zagreba, poverjeniku te poti.

V 20 letih je Istrsko planinsko pot prehodilo 2090 planincev (toliko je registriranih), največ iz Hrvaške. Prvo leto, ko je bila ta pot »odprta«, jo je prehodilo 105 turistov, največ pa leta 1978, kar 215. V zadnjem desetletju je bil obisk znatno manjši, leta 1990, na primer, jo je prehodilo samo 19 planincev in leto dni pred tem 33, leta 1995 pa 69. Zdaj, ko so se razmere na Hrvaškem uredile in ko je mogoče pričakovati, da bodo kmalu tudi slovensko-hrvaško mejo zunaj urejenih mejnih prehodov na določenih krajih (enako kot slovensko-avstrijsko v gorah) planinci lahko prestopali samo z osebnimi in planinskimi izkaznicami, se bo obisk tudi na tej planinski transverzalni poti verjetno povečal.

Istrska planinska pot je dolga 92 kilometrov, na njej pa je nekaj tisočakov, zaradi česar je ta pot po Čičariji za planince prav zanimiva, predvsem še v tistih letnih časih, ko je visokogorje za povprečne planince »zaprtó«.

M. R.

Križ na Škratlenci

Slovenski planinci so lanskega julija postavili na Škratlenci križ, sedaj pa sem zvedela, da ga namerava Ministrstvo za okolje in prostor odstraniti. Sprašujem se, kakšna demokratična država je Slovenija. Ali ne bi bilo bolje, da bi si taisto ministrstvo ogledalo našo nekoč tako lepo alpsko dolino Tamar. Kaj je ostalo od te prelepe doline? Avtomobilska cesta do planiške smučarske skakalnice — velikanke, tam pa parkirišče za več tisoč avtomobilov.

To pa še ni vse. Danes se z avtom po široki cesti pripelješ do Doma v Tamarju. Pri srcu me je stisnilo, ko sem pred tremi leti zadnjič videla to dolino — kaj so naredili iz nje. Od takrat zahajam v Kamniške Alpe in Karavanke. Ministrstvo za okolje povabim na Norveško, da si bo ogledalo, kako se dela z naravo.

Slovenija ima dovolj drugačnih težav in problemov, ki so v zvezi z onesnaževanjem, zato naj križ na Škratlenci kar pustijo pri miru.

Amalija Leber,
Rodskrubben 38A,
1476 Rasta, Norveška

Kdo je zažgal koč na Kališču?

V lanski 11. številki Planinskega vestnika je bil objavljen prispevek »Steziče na kranjsko hišno goro«, v katerem je med drugim zapisano tudi to, da je moja koč na Kališču »aprila 1943. leta pogorela. Partizani ali kak mimoidoči je tiste pomladi pozabil pogasiti žerjavico v štedilniku in je slabo zaprl vrata. Potem se je najbrž prikradel še veter in zdramil rdečega petelina, da je pogoltnil lepo in trdno gorsko domovanje. Lahko da so zakurili tudi Nemci. Vedeli ali vsaj slutili so, da koč od časa do časa nudi zavetje partizanom. Navsezadnje je bil 18. junija 1942 na tratah pred koč ustanovljen Kokrski odred.«

Resnici na ljubo moram povedati, da je znano, kdo je požgal mojo koč na Kališču.

Nekoč med vojno sem šel tja gor k svoji koči, pred tem pa sem se oglasil na žandarmeriji v Preddvoru, da potem ne bi imel kakšnih sitnosti, ko bi se vrnil z gore. Tam je bil neki Tirolec **Patiš**, ki je dobro govoril slovensko. Ko sem mu rekel, da grem gor, je rekel, naj kar grem, vendar na lastno tveganje. Ko sem se naslednji dan vračal mimo, me je vprašal, če je kaj tam gori, pa sem mu rekel, da ni nič.

Pozneje sem šel še enkrat, spomladi, šmarnice so cvetele, trgjal sem jih in počasi šel gor, ko sem pri dveh macesnih, ki še vedno stojata, kakšnih 15 metrov stran zagledal civilista s klobukom in puško. Ker se nisem mogel več umakniti, sem ga vprašal, kaj dela tam, pa je odgovoril, da straži slovensko zemljo. Opomnil sem ga, da iz smeri, kamor gleda, od Storžiča, ne bo nihče prišel. Povedal sem mu še, da sem lastnik koč nad nama, ukazal mi je, naj počakam, pripeljal je nekoga in ta me je peljal h komisarju **Mišku Štetetu** iz Šen-

čurja. Povedal sem mu, da sem bil prejšnji dan nedaleč od tod, da so njegovi fantje prav tako stražili tisto stran proti Storžiču in ga vprašal, kaj bi bilo, če bi z druge strani prišli Nemci: nihče ne bi ušel. Tudi njemu sem povedal, da sem lastnik te kočice in da smo jo zgradili, ker smo predvsem poleti radi hodili sem gor, pa v pastirski koči pogosto ni bilo prostora za nas. Dejal mi je še, da v tej koči ne bo nihče nič prodajal. Takrat sem videl, da je v moji koči, ki so jo zasedli partizani, že marsikaj manjkalo.

Preden sem se poslovil, mi je nekajkrat dejal, da ne smem nikomur povedati, kar sem videl tukaj, in obljubil sem mu, da se lahko zanese name. Ko sem prišel v dolino, sem se oglasil pri Tavčarju, ki me je vprašal, kaj je novega tam gori, pa sem mu rekel, da ni pravzaprav nič.

Aprila leta 1944 je kočica pogorela. Neki **Francelj Šiška**, ki je bil terenec, je prišel to povedati moji sestri, vendar ji je dejal, naj meni tega ne pripoveduje, da ne bom preveč žalosten. Pa sem sestri, ko mi je vendarle povedala, dejal, da vse že vem in da je na koncu koncev najpomembnejše, da smo vsi živi, bajto bomo pa že še postavili.

Iz tega se menda jasno vidi, kdo je zažgal to kočico na Kališču.

Franc Jalen, Kranj

Prisojnik in ne Prisank!

V tako ugledni reviji, kot je naš Planinski vestnik, ne bi smelo biti pačenja slovenskega pravopisa.

Pogled na hišo Tone Zidarjeve v Moravčah

Foto: Marina Stuman

Prisojnik je pravo ime gore v Julijskih Alpah, ne pa nekakšen Prisank, v kar ga prisiljujejo nekateri domišljivi dopisniki. Če PD PTT Ljubljana upošteva ime Prisojnik, naj bi se PZS zavzela za to, da tudi drugi dopisniki v Planinskem vestniku pišejo po slovensko, ne pa v njihovem krajevnem narečju.

To je že moj drugi opomin, ki zadeva pačenje slovenskega pravopisa s posiljevanjem planincem ustaljenega imena Prisojnik.

Franc Šuštaršič,
Zg. Pirniče 52, Medvode

Spomin na Levstikovo pot

Rudi Bregar, vodja organizacijskega odbora jubilejnega, 10. pohoda po Levstikovi poti od Litije do Čateža in organizator vseh dosedanjih pohodov po Levstikovi poti, je po lanskem pohodu, ki je bil — kot vsi dosedanji — na Martinovo soboto, uredništvu Planinskega vestnika poslal prijazno pismo, v katerem piše, da je bil lanski pohod doslej najuspešnejši.

Na startu v Litiji se je za 22 kilometrov dolgo pot prijavilo okrog 4000 pohodnikov iz Slovenije in tujine, »po nekaterih ocenah pa je bilo vseh udeležencev tega pohoda kar med 12.000 in 15.000«. Rudi Bregar piše, da tako uspešnega odziva brez medijske podpore zanesljivo ne bi bilo. Tako je bila to lani največja takšna prireditev v Sloveniji.

Ob pohodu je organizator izdal dve posebni razglednici; na eni so panoramske fotografije Litije, gradu Bogenšperk, Šmartnega, vaške si-

tule v Vačah in Gabrovke, na drugi pa pogled iz 150 let stare Resnikove kašče na hišo Tone Zidarjeve v Moravčah, ki jo objavljamo kot spomin na lanski pohod in kot vabilo na 11. pohod letošnje jesen.

Pogled na hišo Tone Zidarjeve v Moravčah
Foto: Marina Stuman

Zakaj ni transverzalnih značk

Poštovano uredništvo Planinskega vestnika,

pišem Vam v upanju, da bo to pismo objavljeno v Vašem glasilu in bo odgovorne iz nekaterih planinskih društev in iz Planinske zveze Slovenije spodbudilo, da bodo izpolnili obljube, dane v pravilnikih, ki so jih sami določili. Gre pa za planinske transverzale.

Transverzale in pohodi so me že v začetku mojega planinarjenja posebej privlačili. Doslej sem prehodil 122 transverzal, od tega 59 v Sloveniji. Ko sem hodil po teh poteh, sem prehodil praktično celotno Slovenijo. Ni vrha ali kraja, ki je kontrolna točka neke od transverzal v Sloveniji in kjer nisem bil. Edina nagrada za nemajhne stroške so bile značke za prehojeno pot, ki jih dajejo planinska društva, organizacije ali zveza, ki te poti vzdržujejo. Do leta 1995 nisem imel nobenih neveščnosti, kajti društva, organizacije in PZS so bili zelo vestni. Knjižico z žigi o prehojeni transvezali sem poslal matičnemu društvu, organizaciji ali PZS, oni pa so mi zelo hitro vrnilo potrjeno knjižico in značko.

Od leta 1995 pa je imelo to pravilo, žal, precej izjem, kajti vrmljenih nisem dobil kar nekaj ustrezno potrjenih transverzalnih knjižic. Naj konkretno povem, za katere transverzale in društva gre.

Knjižico o transvezali Bovški razgledniki sem poslal matičnemu društvu Bovec v začetku septembra leta 1995, odgovora pa doslej še nisem dobil. Drugo transverzalo knjižico s Kamniške planinske poti sem poslal v začetku decembra 1995 na naslov PD Kamnik, iz Kamnika pa do danes odgovora še nisem dobil. Tretja transverzala je

ena od redkih, ki sem jo prehodil dvakrat, vendar je nisem štel dvakrat, ko sem dejal, da sem v Sloveniji prehodil 59 transverzali. Gre za osrednjo slovensko planinsko pot skupaj z razširjeno potjo (sicer pa sploh ne vem, ali gre v tem primeru za eno ali dve transverzali; sam sem jo računal, kot da je to ena pot). Knjižico o tej prehojeni poti sem poslal na naslov PZS v začetku meseca junija 1996, odgovora krovne organizacije slovenskih planincev pa do današnjega dne še nisem dobil, kar me je še posebej presenetilo. Če se tako obnaša PZS oziroma njena komisija za transverzalo, ni nenavadno, da se tudi nekatera planinska društva zgledujejo po svoji matični organizaciji. Sam sem Vam navedel svoje tri primere, verjetno pa je takih še več. Moj kolega ima tako težave s PD Medvode, ki mu že dve leti ne pošlje značke o prehojeni Kurirski poti Dolomitov.

Ne morem razumeti, da je za nekatera planinska društva in PZS tak problem vračanje potrjenih transverzalnih knjižic in objavljenih značk. Ne vem, kdo bi moral narediti red v društvih oziroma v Zvezi oziroma v komisijah, ki imajo na skrbi transverzalne poti. Upam, da bo kdo od odgovornih na moje pismo vsaj odgovoril.

Antun Željko Matišin,
Zagreb

Iz pisarne PZS so zagrebškemu planincu konec lanskega leta poslali naslednje pismo:

Spoštovani gospod Matišin!

V vednost smo prejeli pismo, ki ste ga poslali uredništvu Planinskega vestnika. V njem opisujete slabe izkušnje s planinskimi društvi in Komisijo za planinska pota, ki Vam ne vračajo pošte oziroma Vaših transverzalnih dnevnikov.

Obžalujemo, da dnevnikov s strani planinskih društev niste dobili, vendar je krivca mogoče potrebno iskati na kakšnem drugem naslovu.

Vaš transverzalni dnevnik smo na PZS prejeli konec junija 1996. Zaradi dopusta smo ga pregledali v drugi polovici julija in Vam ga poslali na naslov, ki ste ga navedli, dne 30. 7. 1996 s priporočeno pošto. Čez nekaj dni smo ga prejeli zavrnjenega z

oznako »Nepoznata adresa«. Iz bojazni, da se dnevnik ne bi izgubil, saj nismo bili prepričani, da je naslov pravilen, smo ga zadržali v upanju, da se boste oglasili in nam sporočili točen naslov. Torej krivda, da dnevnik niste prejeli, ni na naši strani in krivca poiščite na kakšnem drugem naslovu.

Dnevnik Vam ponovno pošiljamo hkrati s seznamom planinskih postojank s podatki o obratovanju za leto 1997 in kopijo kuverte, ki smo jo prejeli nazaj od Vaše pošte.

Planinski pozdrav!

Strokovni sodelavec:
Danilo Sbrizaj

Vpisna knjiga s Strevčevega

Sredi lanskega leta so v gostišču **Jože Firš** v Logarski dolini odprli stalno razstavo »Potočka zijalka — paleolitško najdišče«. Na razstavi je predstavljena kultura pračloveka in delo **Srečka Brodarja**, ki je leta 1928 pričel izkopavati v Potočki zijalki na Olševi.

Med razstavljenimi dokumenti je tudi pesem, ki jo je 30. julija 1929 zapisal visokošolec **Povoden**. Pesem je prepisana iz vpisne knjige, ki je bila na Strevčevem, to je pri mežnarju pri Sv. Duhu v Podolševi. Pesem je našel v očetovi zapuščini **Mitja Brodar**.

Razstavljeni dokument nas opozarja, da nam vpisne knjige odkrijejo marsikaj.

O vpisnih knjigah je pisal **prof. Tine Orel** v Planinskem vestniku leta 1954, ko je opozoril na vpisno knjigo iz leta 1862. Zapisal je, da se iz te solčavske vpisne knjige vidi boj za nacionalne pravice. Leta 1963 je Tine Orel objavil sestavek »Še ena vpisna knjiga iz Solčavske«, v katerem piše o Herletovi vpisni knjigi. To knjigo je v gostilni pri Herletu leta 1876 prinesel **dr. Frischauf**. Prof. Orel ugotavlja, da je v knjigi zelo veliko vpisov o **Francu Štifterju**, za katerega **Valent Vider** trdi, da je oče solčavskega turizma, ki je celo dr. Frischaufa navdušil za naše gore.

V sestavku prof. Orel piše o posameznikih, ki so se vpisali v knjigo. Dne 14. 9. 1893 se je, na pri-

mer, v knjigo v ruščini vpisal **Anton Aškerc**, 8. 7. 1893 se je prvič vpisal **Fran Kocbek**, med »nemčurje« je avtor sestavka uvrstil **Norberta Zaniera** iz Prebolda. Tu se je prof. Orel zmotil, saj je bil Zanier eden izmed najbolj zavednih Slovencev iz zadnjih let prejšnjega stoletja.

Zelo veliko je preučeval vpisne knjige in pisal o njih **Valent Vider** iz Solčave. V sestavku »Kje so vpisne knjige« (PV 3/1993), na primer, opozarja na nekatere knjige, med drugim tudi na tisto, ki je bila pri Starčevih. Opozarja na tri sonete, ki so bili iz knjige prepisani in objavljeni v PV leta 1940. Obširno piše o vpisnih knjigah v knjigi »Zapiski o Solčavi in njeni okolici«.

Vpisno knjigo je imel **Kristijan Germel**, p.d. Šturm, ki je imel gostilno od leta 1865. Verjetno je on botanike opozoril na solčavsko tiso, ki je bila takoj z zakonom zaščiten.

Prvo vpisno knjigo je leta 1832 prinesel v župnišče nemški pesnik **Johann Gabriel Seidl**, ki je leta 1837 napisal spis »Spodnještajerska Švica« in leta 1847 spis »Popotovanje po Tirolskem in Štajerskem«. V spisih piše, da je Zgornja Savinjska dolina štajerska Švica. V drugem potopisu predstavlja Solčavo in izredno župnikovo gostoljubnost.

Zanimivo je, da se je v knjigo prvi slovensko vpisal škof **Anton Martin Slomšek**, ko je kot spiritual v Celovcu 7. avgusta 1833 obiskal Solčavo.

V že citiranem sestavku g. Vider piše, da je sonete, ki jih je objavil Planinski vestnik leta 1940, napisal **Ivan Napotnik**. V nekem drugem dokumentu piše, da je sonete iz Starčeve vpisne knjige izpisal leta 1937 **prof. Jos. Šter** in da je te tri sonete vpisal v knjigo Ivan Napotnik pod psevdonimom **Lipakov** — Vokapil in se nanašajo tudi na Brodarjeva izkopavanja. Poleg vpisa iz leta 1929, ki se je ohranil v zapuščini Srečka Brodarja, so to edini do sedaj znani vpisi v knjigo. Da je bil Napotnik tudi pesnik, nam potrjuje še pesem »V slovo Sr. Brodarja pri odhodu iz Celja«, napisana 30. junija 1939.

Ob razstavi naj citiramo še Valenta Viderja: »Zanimivo je, da so se že prejšnje stoletje zavedali pomena

te zijalke za turizem, saj je Savinjska podružnica SPD že leta 1897 pri Potočki zijalki dala napraviti napisno tablo in klop.

Tega pa na razstavi ne izvedo.

Franc Ježovnik

društvene novice

Našemu Mateju Soškemu

Dragi Matej, zahvaljujemo se Ti za vse prijetne urice, ki smo jih smeli deliti s Tabo, nekateri na taboru, drugi v gorskih kočah ali na gorskih poteh, ki so nam ostale v spominu in nam bodo ostale nepozabne. Hvala Ti za Tvojo dobro srčnost in razumevanje — in še za marsikaj bi se Ti morali zahvaliti. Bil si tisti, ki si nas učil in nam kazal, kako prečudovita je gorska lepota; spodbujal si nas, naj hodimo za Teboj po teh čudovitih potih, ki si jih sam že mnogokrat prehodil.

Skrta sila, ki Te je vlekla v gore, Te nam je vzela in hotela, da greš na svojo zadnjo pot, ki si jo imel zelo rad, na Klemenče jamo, kjer smo se prvič srečali...

Prečudovit alpski svet z neštetiimi cveticami in živalmi Te je hotel in Te je tudi vzel: kot da je vedel, da si zvest planinec, dober vodnik in čudovit človek. Ko so gorski reševalci sporočili to žalostno, pretresljivo novico, nismo mogli verjeti, da se je nekaj takega zgodilo prav Tebi, ki si bil izkušen planinec. Za Tvoje starše, sorodnike in za nas prijatelje in za znance je bila to pretresljiva in nepričakovana novica, saj smo v trenutku izgubili dragega sina, brata, prijatelja, vodnika in znanca.

V nedeljo, 10. novembra 1996, smo se odločili, da gremo na spominski pohod, lahko bi rekli na Tvojo pot, po kateri si rad stopal in si na njej poznal vsak delček. Bili smo med poznimi pohodniki, a smo še kljub temu našli odprta vrata planinske kočice, v kateri so ob plamenu sveče in ob Tvoji fotografiji kramljali Tvoji prijatelji. Pridružili smo se jim v žalosti, bolečini in premišljevanju. Otožen veter je pričel preganjati temne oblake nad Ojstrico in nas je opozarjal na odhod.

Poslovili smo se, saj smo želeli stopiti med strmine usodnega prepada. Dežne kaplje so se stapljale s tistim večnim »zakaj« in že smo bili na mestu, ki kliče po spominu. Ob poti se je korak ustavil ob zelenih listih teloha: samo odgrniti je bilo treba nekaj listja in že smo opazili novo življenje — prvi cvet teloha.

Brez besed smo stopili v tiho goro in poiskali zavetni prostor, kamor smo položili šopek in ob njem prižgali svečko, katere plamen naj Ti za vedno gori.

Matej, dragi Soški, še enkrat hvala za vse, vedno boš živel z nami na naših poteh in v naših srcih. Radi Te imamo!

Nisi iskal cilja, zato nisi ostal prazen, ko si ga dosegel; našel si pot, zato boš cilj vedno nosil v sebi. In mi s Teboj.

***

Matej Užmah, star 28 let, se je lansko zadnjo oktobrsko nedeljo, 27. oktobra popoldne, smrtno ponesrečil na poti s Klemenče jame v Logarsko dolino, kjer je zdrsnil v prepada.

Jana Črepinšek, Celje

Sandi Blažina — sedemdesetletnik

Neizprosno tok časa je tudi **Sandija Blažina** pripeljal do življenjskega jubileja, ob katerem želimo v imenu njegovih plezalskih prijateljev in sopotnikov osvetliti nekaj drobcev iz kar obširnega obdobja gorniške in plezalske preteklosti, ki jo je s svojo markantno osebnostjo sooblikoval

tudi naš slavljeneec.

Kar predstavljamo si ga ob branju tega spisa: kadar začuti, da se je žaromet usmeril vanj, Sandi nekako postrani našo usta in zagode nekaj samemu sebi v brk, kar nemara razume le še Danica.

V gorniško revijo sodi gorniški portret, zato bom Sandija privatno pustil pri miru, za kar mi bo nedvomno hvaležen.

Nobena skrivnost ni, da je svojo poklicno kariero posvetil gradbeniški stroki in da se z njegovega okna ob čistem vremenu in kadar spodaj v Kopru preveč ne packajo, tam nad valovi Tržaškega zaliva zableste Dolomiti. Sandi, odlični in vsestranski alpinist ter pasionirani ljubitelj gora, je namreč čisto pravi Primorec in je seveda moral v svoji gorniški karieri požreti ničkoliko zbadljivk o »alpski mornarici«. V svoje mehko, sončno okolje je pritegnil odlično in očarljivo življenjsko sopotnico Danico, ki jo je srečal v surovem svetu prepadov in jo iztrgal gorenskem hladu. Sandi je torej nekak »slovenski Rebuffat« (ne zameri mi, stari prijatelj, te dobronamerne primerjave, s katero skušam ponazoriti tvojo popolno netipičnost v družini robotih »sinov gora«!).

Izšel je iz tržaškega plezalskega kroga, ki je vedno rojeval alpiniste velike veljave. Spomnimo se samo **Kugyja, Cozzija, Comicija, Cozzolina!** Ali je nemara naključje, da je pogled na Alpe s sončne strani tako usodno vplival na življenjsko pot **Staniča, Tume in Juga?** Pa tudi Sandija! Ti Primorci vidijo gore drugače kot prebivalci mrzlih alpskih vznožij.

Kot vsi tržaški plezalci se je tudi Sandi naučil plezati v trdi šoli Glinščice in kasneje Dolomitov. Bil je član kozmopolitsko usmerjene družine, ki ji nacionalni in sploh kakršnikoli prepriji niso bili mar. Na drugem koncu njegove vrvi je bil danes Slovenec, jutri Italijan in v bratski slogi so se lotevali najtežjih smeri svojega časa. Ko ga je življenjska pot bolj približala slovenskim goram, se je znašel med nami plezalec nekje iz »drugega sveta«, ki mu mi takrat nismo pripadali in smo ga lahko le na skrivaj občudovali. Kako smo, na

primer, zavidali Sandiju njegove lahke »scarponcine«, ki so na las spominjali na današnje plezalnike! Z njimi je plezal po stenah kot maček, mi pa smo lomastili v okornih, težkih gojzarjih, saj drugega takrat pri nas ni bilo dobiti. V našo družico je torej prinesel nekaj okusa po velikem svetu.

Sandi se je sicer z dušo in srcem vpisal med »akademce«, kar pa ga ni oviralo, da se ne bi v slogu svojega kozmopolitizma navezal na vrh s komerkoli, ki ga je enaka strast vlekla v robati, a tako privlačni svet »osvajalcev nekoristnega«. Tako se je Sandi v petdesetih in šestdesetih letih vpisal v zelo ozek krog najboljših slovenskih plezalcev. Vsi smo občudovali njegov elegantni slog plezanja, ki si ga je pridobil v krogu častilcev izročila velikega Comicija. Strast in sposobnost pa sta mojstra seveda potegnili tudi v gorstva, ki izdatno preraščajo rodne Alpe. Svoje najvišje korake je Sandi utrl v led sedemtisočakov Pamiirja in Hindukuša, neizbrisno pa se je vpisal v zgodovino raziskovanja Andov.

Da, Andov! Vzrok za to, da sem se ravno jaz lotil tega spisa, tiči prav v Sandijevi neizpodbitni vlogi pobudnika in začetnika slovenskega andinizma. V zgodnjih šestdesetih letih je bila pomisel na odpravo v Ande nekaj tako iluzornega kot sedma stopnja v skali (ki takrat še ni obstajala). No, prepričan sem, da je Sandi v Glinščici zmojstril tudi kak plezalski detalj s to takrat še neuradno oceno, pa se mu zato tudi ideja o Andih ni zdela povsem nemogoča. Iskra navdušenja je preskočila na družbico zanesenjakov in tako nas je Sandi leta 1964 peljal v Ande. Bilo je tako neznansko lepo, da vsi skupaj nenehno obujamo spomine na uresničenje vročičnih mladeniških sanj. Skupaj smo priplezali na prvi slovenski andski šesttisočak Huayno Potosi, pa na čudoviti Condoriri, ki je Sandija nedvomno spomnil na številne dolomitske campanile njegovega »gomiškega otroštva«. Doživeli smo tudi slast prvopristopnikov in zbrisali z zemljevida nekaj belih lis. Še danes nastopa v vseh vodnikih bolivijske

Kondorjevih gora, ki smo jih obdelali tako, kot je nekoč njegov veliki tržaški rojak Julius Kugy svoje Julijce.

Tudi drugo slovensko odpravo v Ande je vodil Sandi. Takrat nas je peljal v Peru in doživeli smo sijaj Cordillere Blanco. Žal je blesk Belih gora zasenčila tragedija, v kateri smo izgubili prijatelja **Igora Gollija**. Sandijeva vloga v reševalni akciji je bila odločilna in **Marjan Osterman**, preživeli član nesrečne naveze, ne bo mogel pozabiti čvrstih nosil, ki jih je praktično iz nič ustvaril Sandi in ki so mu rešila življenje.

Da, tako je zaznamoval zgodbo slovenskega alpinizma njegov neugnani pobudnik.

Naš jubilat seveda še ni sestopil z gorá. Kako pa bi, če jih ima tako rad! O, vem, kako nam, sivobradim veteranom, gore kipijo vedno višje. Pa kaj! Kdor jim je vtisnil sled trajne veljave, bo v gorah zapisan za vedno. Sam sem za Sandijem v tolikšnem »zaostanku«, da si lahko še privoščim katero lažjo izmed njegovih skalnih mojstrov, ki jih je natresel v Glinščici in na Črnem kalu. Do večine pa več ne sežem. (Vraga, saj še tedaj, ko sem bil pri najboljših močeh, marsikatero sploh nisem spravil skupaj!)

»Stari maček«, o tem ti bom poročal v Tamarju na našem rednem srečanju (VTK). Do takrat pa: Vse najboljše!

Tine Mihelič

Vinko Šeško šestdesetletnik

Več kot štirideset let je član planinske organizacije, dvaintrideset let pa tudi njen odbornik in funkcionar.

Starejša generacija planincev ga dobro pozna in ceni njegovo delo, medtem ko smo mu sevniški planinci dolžni še posebno priznanje in zahvalo za ves trud in prizadevanje, ki ga je vložil prav v naše planinsko društvo.

Vinko se je rodil 18. januarja 1936. leta na Zajčji gori nad Sevnico. Po drugi svetovni vojni je obiskoval gimnazijo v Brežicah in že v tistih letih spoznaval naravo v Vrbinu ob Savi, pot pa ga je s prijatelji pogosto popeljala v gore, predvsem na Lisco. V študentskih letih v Ljubljani je našel krog prijateljev, ki so hodili v Julijce in Karavanke, kjer je doživel planinski krst. Prav posebno sta mu prirasla k srcu Krn in njegova okolica, saj je s svojimi tremi prijatelji postavil prav tam lastno zavetišče, ki ga še danes zvesto obiskuje. Tudi v vojaški suknji je bil v teh krajih in se tako popolnoma zastrupil z gorskim svetom in naravo, ki ga je spremljala kot gozdarskega inženirja tudi v službi.

Tako oblikovan je po končanem študiju pristal v rojstni Sevnici. Najprej se je posvetil javni gozdarski službi. Tu je našel nov krog planinskih somišljenikov in se takoj vključil v PD Lisca v Sevnici. S svojo zagnanostjo je pomagal reševati takratno krizo društva. Leta 1964 je bil prenesen sedež društva iz Krškega v Sevnico, izvoljen je bil nov pomlajen in neobremenjen upravni odbor. Vinko je prevzel organizacijo izletov in osnovno društveno življenje. Rezultati so bili kmalu vidni. Gospodarjenje v Tončkovem domu na Lisci je bilo ob sodelovanju Pavleta in Marjanke nekaj let zatem dano v najem Konfekciji »Lisca« iz Sevnice. Društvo je pod njegovim vodstvom obnovilo Jurkovo koč na Lisci, ki zadovoljuje društvene potrebe. S temi spremembami so bili organi društva razbremenjeni gospodarskih skrbi in so se lahko posvetili osnovni planinski dejavnosti. Zaživelo je delo mladinskega odseka, v podjetjih pa so bile ustanovljene planinske skupine z močno izletniško dejavnostjo. Število članov se je povečalo od 620 na 1061 v letu 1988.

Vseskozi je Vinko skrbel za varstvo narave in za čisto okolje v dolini in

gorah. Pri občinskih organih je sodeloval in še sodeluje pri varstvu okolja. Zelo se je zavzemal za to, da je bil izdelan elaborat in na njegovi podlagi odlok o botaničnem naravnem spomeniku Lovrenc.

Dolga leta že sodeluje v Komisiji za varstvo narave pri PZS. Je tudi inštruktor za varstvo narave pri PZS. Vodil je nešteto tečajev Gorske straže in sodeloval pri njih ter predaval na tečajih za planinske vodnike.

Pot ga je zanesla v tuja gorstva. Leta 1980 se je udeležil meddržtevne odprave v Ande v Južni Ameriki. S planinskimi prijatelji iz društva in Zasavja je prehodil gore Jugoslavije, Grčije, Bolgarije in bil na Mt. Blancu. Mnogim je omogočil spoznavati čudoviti gorski svet doma in v tujini.

Zdaj, ko se je upokojil, si je organiziral svojevrstno porabo prostega časa. Najmanj en dan v tednu gre v gore, pri čemer ga ne ustavi niti slabo vreme. Vesel je vsakega, ki se mu pridruži, saj namerava tako sistematično obiskati vse vrhove in doline naše lepe Slovenije.

Kot predsednik društva vzorno pelje sevniško planinsko barko tudi v teh planinstvu malo manj naklonjenih časih. Posebna skrb mu je delo mladinskega odseka in vzgoja vodniškega kadra, brez katerega ne bi bilo tako uspešnega dela društva Lisca.

Zato ti, dragi Vinko, ob tvoji obletnici čestitamo dvakrat: najprej h kondiciji, ki si jo ohranil, nato pa še za 40 in več let življenja, ki si ga posvetil planinstvu, varstvu narave in planinskemu vodništvu. Želimo ti, da bi še dolgo ohranil srečo, ki veje iz zdravja in moči in da bi še dolgo užival poglede na samotne poti in vrhove, kakor si jih vreden ti na svoj način.

Lojze Motore

Denar iz programa Phare

S sredstvi Evropske zveze bodo iz programa Phare letos financirali ekološko sanacijo dveh slovenskih planinskih postojank v Triglavskem narodnem parku. Glede na stanje sta bili izbrani, kot je na eni od lanskih sej Gospodarske komisije pri

Predsednik države Milan Kučan je imel na cilju na Čatežu veliko dela.

Foto: Franci Rajh

Planinski zvezi Slovenije povedal član te komisije in strokovni sodelavec TNP **Martin Šolar**, dve lokaciji, in sicer Koča pri Triglavskih jezerih in tri kočice na Vrščicu.

V Koči pri Triglavskih jezerih se bodo lotili ukrepov, ki bodo zmanjšali porabo vode v postojanki, kočice bodo oskrbeli z električno energijo, in sicer s fotovoltaičnimi celicami, in pri koči postavili suha stranišča. Na Vrščicu bodo uredili sanitarije oziroma skupne čistilne naprave za Tičarjev dom, Poštarsko kočico in Erjavčevo kočico.

ogled se postavijo dolenski griči in prve zidanice. Hitimo mimo deseterih stojnic s cvičkovim mostom in suhimi sadnimi krlji na njih. Pohodniška telesa so pošteno ogreta. Zasliši se vriskanje in glas »frajtonarice« od zidanic.

Pri kontrolni točki pri Tonini bajti v Moravčah razredčimo cviček z okusno dolensko klobaso. Potem smo hitro sposobni napraviti oster zavoj proti Čatežu. Zadnjih, nežnejših vzponov sploh ne čutimo več.

Pet ur smo bili na Levstikovi poti. Sedaj smo na cilju v Čatežu. Kako lepo žari v soncu ves svet okrog cerkvice na slemenu! Po rjavkasti travi ležijo utrujeni ljudje, nekatere slišim celo smrčati. Kako uživajo na Martinovo soboto! Prejšnja leta ni bilo tako. Včasih je ob tem času že zima, sneg, ivje. To je »babje leto«, pravim, a ugaja nam prav to, to lenobno novembrsko sonce.

Na prireditvenem prostoru je velika gneča in živahno je. Pisane mažoretke poskakujejo in se celo potijo. Pri prvi stojnici jemo jagode, prave, take močno rdeče in sveže. Skoraj ne moremo dojeti pravega letnega časa, saj nam ponujajo pomladne jagode. Prav zaradi tega počakamo z drugo omamno pijačo na poznejši čas.

Največja gneča je pri spodnjih stopnicah. Brž ugotovimo, zakaj. Predsednik države **Milan Kučan** izpolnjuje želje mnogih pohodnikov. Podpisuje se na razglednice, na 43

Nostalgija za minulim

Štajerska se blešči v jutranji mesečini. Planinsko društvo Planika iz Maribora pelje z avtobusom svoje in tudi druge planince na izhodiščno točko 10. jubilejnega pohoda od Litije do Čateža.

V savski dolini je gosta megla. Seže prav visoko, tja do Liberge. Spolzko listje pod nogami nima prave moči za frfotanje po zraku. Pa saj tudi vetra ni. So pa dolge kolone pisanih pohodnikov, ki se prerivajo po blatnih kolovozih. Nekateri s ciljem, da čimprej srečajo kakšen znan obraz. Morda obraz lanskega znanca, starega prijatelja, sosedu, znanega politika. A le do onstran Grmad je to slutiti.

Proti Gobjniku se spremeni svet, z njim pa tudi pohodniki. Sonce posije direktno v obraze tisočih. Na

majice, na kape in na klobuke, v spominske dnevnik. Po naključju imam pri sebi spominek v podobi planinca s klobukom, izdelan ob 95-letnici PD Ruše, ki smo jo lani praznovali. Na njem je zapisan zgodovinski stavek: »Nikoli več ne bo tako, kot je bilo!« Dodali smo še besedico »žal« in ga takega podarili predsedniku v spomin.

In spet nas je spreletelo žalostno spoznanje, da so vse stvari na svetu minljive. Tudi desetega pohoda, na katerem smo užili toliko sonca, opazili toliko prijaznih nasmeškov, ne bo nikoli več — žal. Poslej živimo v pričakovanju enajstega pohoda in v pričakovanju novih srečanj na Levstikovi poti od Litije do Čateža.

Franček Hribnik

Potres tudi markacistom ne prizanese

Vrsta potresnih sunkov, ki so se vrstili v lanskem letu, in verjetno še najbolj septembrski, katerega središče je bilo v okolici Storžiča, tudi kranjskim markacistom ni prizanese. V ozkem skalnem prehodu, znanem z imenom Žrelo, skozi katerega vodi poleg lovske in Slovenske poti tudi zavarovana pot do Kranjske kočice na Ledinah, do sedaj plazovi in zapadno kamenje niso povzročili večjih poškodb. Pot skozi Žrelo je bila leta 1992 s sodelovanjem Komisije za pota pri Planinski zvezi Slovenije ponovno obnovljena in v zgornjem delu odstranjena

Foto: Rudi Lanz

Osvajalci bronastih kipcev. Za 40 let 40 vrhov na Gori Oljki.

tudi nekaj deset ton težka »nevarna« luska. Septembrski potresni sunki pa so botrovali veliko večjemu skalnemu odlomu (smer puščice na sliki) v čudoviti skalni glavi, ki se dviga nad ozkim prehodom. Uničil in zasul je več kot polovico zavarovane poti, planincem otežil prehod do kočice, kranjskim markacistom pa zagotovil (poleg dokončanja zavarovane poti na Veliko Koroško Babo in ostalih markacijskih in vzdrževalnih del v prihodnjem letu) zgodnje spomladansko popravilo poti in velik nepredviden finančni strošek.

Rudi Lanz

18. pohod na Slavnik

Obalno planinsko društvo Slavnik iz Kopra je 6. oktobra organiziralo svoj 18. pohod k Tumovi koči na Slavniku. Poleg planincev iz Slovenije so sodelovali tudi planinci iz Pazina, Buj, Umaga, Poreča, Pleternice in Zagreba na Hrvaškem.

Dež in veter nista bila prepreka na poti na Slavnik, kjer so zagrebške planince pred Tumovo kočico na Slavniku zelo prisrčno sprejeli, jim postregli s toplimi pijačami in jih povabili v tople jedilnico. Svojim hrvaškim gostom so gostitelji ponudili hrano in pijače, pisca teh vrstic pa so za več kot 50 pohodov na Slavnik nagradili s srebrnim in zlatim znakom.

Vračali smo se proti Herpeljankozini, več kot 12 kilometrov daleč. Dež je ponehal, odprli so se razgledi na vse strani, predvsem še proti Jadranskemu morju, kar je bila lepa

nagrada predvsem za tiste, ki so bili to pot prvič na Slavniku.

Na pohodu je bilo sicer kljub deževnemu vremenu nekaj sto planincev.

Josip Sakoman

Za 40 let 40 vrhov

Planinci Polzele smo lanskega novembra podelili v planinskem domu na Gori Oljki v akciji »Za 40 let 40 vrhov« kar enaintridesetim osvajalcem vseh 40 vrhov jubilejne pripone in bronaste kipce planinca. Med njimi jih je bilo pet, ko so akcijo končali že drugič.

Najmlajši je bil star 20, najstarejši pa kar 78 let. Vsi skupaj so osvojili kar 164 vrhov.

Najvišjo višino 40 vrhov je dosegel **Dušan Potrebuješ** iz PD Kranj, kar 92.554 metrov.

Z enominutnim molkom smo počastili spomin na udeleženca naše akcije **Igorja Merviča** iz PD Bajtar Nova Gorica, ki se je smrtno ponesrečil v Spodnjih Rokavih.

Vili Vybihal

Osmo srečanje mladih likovnikov

Potem ko so v prejšnjih letih mladi likovno obdelali planinsko območje Snežnika, gozdne jase Sviščakov, Gomancev, Mašuna in Črnega dola, odkrivali likovne motive Prema in stare Bistrice, so se lanskega 25. oktobra lotili zgornje doline reke Reke.

Na povabilo Zveze kulturnih organizacij Ilirske Bistrice in domačega planinskega društva Snežnik se je

v Osnovni šoli Podgora Kuteževo zbralo skoraj šestdeset osnovnošolcev — mladih likovnikov s svojimi mentorji iz dvanajstih osnovnih šol v občini Ilirska Bistrica in Postojna, iz sosednje Hrvaške pa iz Opštine, Viškovega ter reških šol Gornja Vežica, Dolac in Belvedere.

Odlični delovni pogoji v gostujoči šoli, predvsem pa prekrasen sončen dan je mladim likovnikom ponudil lepo priložnost, da v poljubnih tehnikah ujamejo svoj likovni motiv, ki je pritegnil njihovo pozornost. Možnosti so mladi imeli res na pretek. Tokratni motivski svet je bila jesensko obarvana narava ob reki Reki, ki je tu še neobogljten potok, obrana polja, obrobje gozdov, slikovita stara dvorišča in hiše v vaseh Kuteževo, Zabiče, Trpčane in Podgraje, pa krajevne cerkvice in drobni motivi, ki jih lahko odkrije samo večje likovno oko.

Po končanem delu so avtorji v podgorski šoli svoja dela razstavili in si jih skupaj z učenci šole ogledali, njihovi mentorji pa so dodali svoje strokovne komentarje. Tokratni likovni extempore z oznako »Snežnik 96« je bil prvič zamišljen kot srečanje mladih likovnikov brez izbora in nagrad za najboljša dela, da ne bi mlade obremenjeval z nepotrebnim, kar bi lahko motilo njihovo ustvarjalnost.

Likovna dela mladih slikarjev bodo, so sklenili, v naslednjih mesecih predstavljena tudi javnosti. Razstavljena bodo na Bistriškem in na Reki.

Vojko Čeligoj

Koledniki v Varaždinu

Ko so se leta 1989 po desetdnevni planinski turi po Durmitorju in Tari planinci PD Slovenijales pod vodstvom **Vojka Bučerja** z dvema avtobusoma vračali domov, so jim iz Ljubljane oziroma Kamnika prišli naproti Koledniki — basist **Rok Lap**, baritonist **Janez Majcenovič** in citrar **Tomaž Plahutnik**, ki so imeli v hotelu Kutina v Kutini na Hrvaškem po zaključnem večeru pravi koncert.

Tako lepo so peli in igrali, da je to planincem iz Kutine ostalo v nezopaznem spominu. Po osmih letih so Kolednike konec lanskega leta

povabili v Varaždin, da bi z lepimi slovenskimi pesmimi polepšali in dvignili na še višjo raven planinsko akademijo, ki jo je 20. decembra 1996 ob 20-letnici društva organiziralo PD Dugi vrh iz Varažдина.

Tomislav Jagačić

S Senovega na Primorsko in Notranjsko

V soboto, 12. oktobra lani, smo imeli planinci s Senovega dvo-dnevni izlet. Z nami so šli tudi starejši planinci iz Brestanice in Krškega. Zgodaj zjutraj smo se odpeljali do hotela v Ankaranu, na Socerb in na Tinjan. Ogledali smo si še cerkev v Hrastovljah in njene znamenitosti, predvsem freske Mrtvaški ples.

Potem pa peš odšli na Slavnik, visok 1028 metrov. V koči smo pomalicali, potem pa odšli na manjši hrib v bližini. Včasih je s tega hriba človek opozarjal na požare; streljal je s topičem in takrat so prebivalci vedeli, da je v bližini požar. V koči smo potem povečerjali in se šli različne igre, ob osmih pa smo šli v sobe. Malo smo si pripovedovali šale, potem pa zaspali.

Zgodaj zjutraj smo pospravili postelje, se preoblekli, pomalicali in odšli na pot. Z avtobusom smo se odpeljali do Škocjanskih jam, vendar smo prišli uro prezgodaj in si jame, žal, nismo mogli ogledati. Odpeljali smo se naprej, kmalu pa se je avtobus ustavil. Peš smo odšli na Vremščico, nekaj metrov nižje od Slavnika. Utrujeni smo se nato odpeljali še v Predjamski grad, žal pa tudi tam nismo šli noter, ker smo imeli premalo časa. Kmalu smo odšli v avtobus in se odpeljali proti domu. Dolgo časa je trajalo, preden smo se pripeljali pred šolo na Senovem, od tam pa smo odšli domov. Imeli smo se zelo lepo. Na tak izlet bom zelo rada šla še.

Ana Peruci, 10 let,
s Senovega

20. pohod Sromlje — Kozjansko

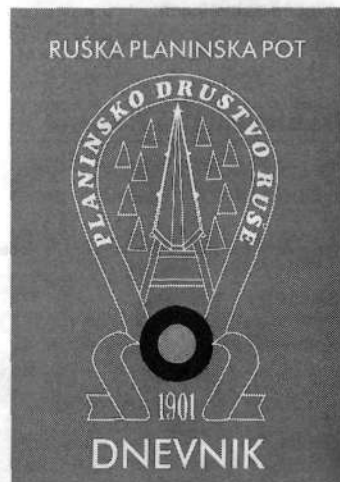
V soboto, 26. oktobra lani, je bil v organizaciji PD Brežice tradicionalni, 20. pohod Sromlje—Kozjansko, na katerem je sodelovalo

nekaj sto planincev, učencev in pripadnikov slovenske vojske ter nekaj planincev iz Zagreba. Narava je bila po nočnem mrazu na debelo pokrita z ivjem. Meglice so se razpršile, pokazalo se je sonce, ki je še polepšalo ta planinski pohod. Pohodniki so šli mimo treh spominskih obeležij, požgane hiše, križišča Silovec in mlina. Vsenaokrog so bile pisane jesenske barve, ki so bile prava paša za oči. V Sromlju je bila veselica, na kateri so sodelovali člani kulturno umetniškega društva in godba na pihala.

Josip Sakoman

Ruška planinska pot

Dne 1. septembra lani je bilo pri Ruški koči pri Arehu na Pohorju šesto srečanje planincev Podravja. Ob tej priložnosti je PD Ruše, ki je bilo organizator srečanja, odprlo novo planinsko pot, imenovano Ruška planinska pot, ki povezuje zanimive točke in naravne zanimivosti osrednjega dela Pohorja. Ima 9 kontrolnih točk, ki jih je možno obiskati v dveh dneh, sicer pa pot ni časovno omejena. Ker je ob poti kar šest postojank, ni težav s prenočevanjem.

Dnevnik Ruške planinske poti lahko zainteresenti naročijo pri PD Ruše, Trg vstaje 11, 2342 Ruše, ali ga nabavijo v bistroju Oniks na Falski cesti 7 v Rušah, kjer je prva kontrolna točka, lokal pa je odprt tudi ob nedeljah. Dnevnik je možno dobiti 45

še v Ruški koči, v Domu na Osankarici in v Koči na Klopnem vrhu. Kontrolne točke RPP so: **1.** Ruše, 309 m, **2.** Slap Šumik, 1070 m, **3.** Klopni vrh, 1340 m, **4.** Osankarica, 1184 m, **5.** Trije kralji, 1198 m, **6.** Žigartov vrh, 1347 m, **7.** Ruška koča, 1250 m, **8.** Glažuta, 1022 m, **9.** Pečke, 720 m.

Pot je označena z običajno Knafeljevo markacijo, le na posameznih mestih in križpotjih je dodana velika črka »R«. Spominska značka o prehojeni poti je elipsaste oblike in simbolizira pogled planinca med gozdovi po pohorskih slemenih. Želimo, da bi čimveč slovenskih planincev nosilo ta znak.

Franček Hribernik

Zahvala za pomoč

Dne 2. novembra 1996 sem bil na Dolgih stenah pod Grintovcem. Ob sestopu s Kokrskega sedla mi je pomagal **mag. Matjaž Vrtovec**, dr. med., ki je gorski reševalec PD Železničar; ob sestopu me je namreč začelo zanašati in me je vlekle nazaj. Če mi dr. Vrtovec ne bi pomagal, bi se lahko moj izlet tragično končal. G. Vrtovec me je s svojim avtom tudi peljal v Ljubljano. Za pozornost in pomoč se mu najlepše zahvaljujem.

Dušan Košir, 73 let,
Ljubljana, Linhartova 64

Praznovanje na Resevni

Planinsko društvo Šentjur pri Celju je lanskega 21. septembra praz-

novalo 45. obletnico delovanja. Praznovanje je bilo ob občinskem prazniku. Kot velik uspeh si štejemo postavitev razglednega stolpa, ki je nadomestil pred 30 leti porušen razgledni stolp. Stolp je iz montažnih elementov, sestavili smo ga na vrhu Resevne (682 m) in je visok 20 metrov. Idejni projekt zanj je izdelal predsednik društva **Ivan Straže**, projekt Projekтива Celje, izvajalec pa je bil SPOS d.o.o. Emo Celje.

Vrednost investicije je 8 milijonov tolarjev. Aktivnosti so potekale od februarja 1994. Opravljenih je bilo mnogo prostovoljnih delovnih ur planincev, predvsem pa še oskrbnika planinskega doma **Petra Močnika** in njegove družine.

Razgledni stolp pa ne bi bil postavljen, če pri aktivnostih in financiranju ne bi sodelovala občina Šentjur pri Celju. Med glavnimi sponzorji objekta je Alpos Šentjur, precejšen delež pa je prispevalo samo planinsko društvo. Približno 2 milijona SIT prostovoljnih prispevkov so prispevali obrtniki in posamezniki. Za objekt je prispevalo tudi okoli polovico planinskih društev v Savinjskem MDO. Vsi sponzorji so navedeni na plošči razglednega stolpa.

Društvo pa dolguje izvajalcu še približno 750.000 SIT, zato še vedno zbiramo prispevke za ta namen na žiro račun društva štev. 50770-678-55258.

Otvoritev stolpa je bila slovesna, ob sodelovanju župana občine, godbe

na pihala, predšolskih in šolskih otrok, večjega števila planincev in predstavnikov MDO **Tineta Aubrehta** in **Boža Jordana**. Objekt je predal namenu najstarejši član društva **Franc Šet**.

Resevna je postala s tem objektom privlačnejša za planince in ljubitelje planin, saj je mogoče z njega občudovati mnogo slovenskih vrhov.

Ivan Straže

16. pohod na Tisje

V organizaciji PD Litija je bil v nedeljo, 8. decembra lani, 16. pohod iz Litije na Tisje in v Kostrevnico. Med številnimi planinci iz Slovenije je bilo tudi nekaj planincev iz Zagreba.

Iz Litije je pohodnike pot vodila skozi Šmartno in Malo Kostrevnico oziroma po Levstikovi poti do cilja na Tisju. Na poti in na cilju so organizatorji poskrbeli za tople pijače, na voljo so bile tudi tople jedi, organizatorji pa so se potrudili še za kulturno-umetniški program. Razgledi so bili slabi, ker je bila vso pot gosta megla, po poti pa je bil vseskozi sneg.

Potem ko smo potrdili priložnostne dnevnike, smo skozi Libergo odšli do Velike Kostrevnice, kjer so podelili bronaste, srebrne in zlate značke ter plakete. Tam so se srečali tudi planinci-železničarji iz Ljubljane, Maribora, Celja in Zagreba. Zelo smo bili žalostni, ko smo zvedeli, da je neumorni planinec in organizator teh pohodov **Franc Štrus** umrl aprila leta 1996.

Organizacija pohoda je bila zelo dobra in bi bila lahko za zgled številnim drugim, ki so zdaj v Sloveniji.

Josip Sakoman

Praznovanje pod razglednim stolpom na Resevni

Na Veliki Rob

V lanski pozni jeseni je Planinsko društvo Ajdovščina zaključilo pohodniško sezono z vzponom na 1237 metrov visoki Veliki Rob. Pohod je vodil **Dušan Kompara**. Zbirno mesto je bilo pri kamnolomu nad Lokavcem. Ker je bilo napovedano slabo vreme, se nas je zbralo le 15 pohodnikov.

Temni oblaki so se združevali v sivino neba, ko smo krenili na pot. Megle so visele vsenaokrog precej nizko, v zraku je bilo čutiti vonj po dežju. Steza nas je vodila po strmih pobočjih južnih obronkov Trnovskega gozda. Meglene zavese so nam sicer zastirale razgled na Vipavsko dolino, pa vendar nam bo nekaj utrinkov s te poti za vedno ostalo v srcih.

Veje dreves in grmovja so tkale čarobne čipke, ki so nas obdajale kot razprostrte tančice. Na njih so se lesketale drobne kapljice rahlega rosenja. Pahljačasto razprte krošnje dreves z jesensko obarvanimi listi so se razpenjale med zimzelenimi iglavci. Slabo vreme ni skalilo našega razpoloženja in med potjo ni manjkalo prijetnega kramljanja.

Po številnih ovinkih, lovskih stezah, po skalah in meliščih smo se vzpenjali proti Krnici na robu Trnovskega gozda. Od tod so nas dobro označene markacije vodile na vrh Velikega Roba. Ta vrh zaključuje verigo gorá, ki objemajo Vipavsko dolino. Po obisku je v senci bolj znanih in lažje dostopnih gorá v okolici, zato pa ni nič manj zanimiv. Sam vrh dobro označujeta križ in skrinjica z vpisno knjigo.

Zaradi vetra in megle, v katero je bil tega dne ovit vrh, smo tukaj postali le nekaj trenutkov, nato pa smo nadaljevali pot proti Krnju.

Steza je bila blatna, vsi pohodniki pa kljub temu dobro razpoloženi, saj hoja po tej planoti tudi v meglenem vremenu ne pomeni prevelikega napora. V tem skrivnostnem svetu Trnovskega gozda, polnem miru in tihote, kjer ti le šumenje gozda igra in poje pesem, te prevzamejo neizmerno lepi občutki doživljanja gorskega sveta.

Z vrha Kuclja smo se skozi meglo, ki se je za nekaj trenutkov razkadila, napotili proti koči na Čavnu.

Na Dednem polju smo se pogovarjali s pravim planšarjem in spoznali njegovo delo.

Tukaj nam je prijazna oskrbnikova žena postregla s toplim čajem, ki se je po dolgotrajni hoji prav prilegel. Pot od kamnoloma po južnih pobočjih Čavna, vzpon na greben, nato pa Veliki Rob ter vračanje mimo Kuclja in Čavna je trajalo približno šest ur.

V prijetnem vzdušju v koči smo pokramljali o planinskih doživetjih, o prehojenih gorskih poteh v izteka-joči se sezoni... o Trnovskem gozdu, premalo znanem, pa vendar tako lepem.

Predsednik društva **Drago Ergaver** nas je seznanil z nekaterimi obetavnimi pohodi v naslednji sezoni.

Vida Durn

Štirideset novih članov

Pri planinski koči na Vimperku smo slovesno sprejeli v planinsko društvo 40 učencev Osnovne šole Vere Šlander s Polzele, ki jih vodi mentorica učiteljica **Jožica Ožir**. Ob sprejemu cicibanov med planince smo jim podelili spominsko razglednico in člansko izkaznico. Vsakega smo krstili s plezalno vrvjo in nagradili s ščepcem rozin za moč. Po čajanki smo se okeпали s prvim snegom.

VIII Vybihal

Alpska šola v naravi

Četrtošolci iz OŠ Dobrna so tudi to šolsko leto začeli pouk en teden prej kot ostali slovenski šolarji. Že četrto leto zapored se zadnji teden

v avgustu vsi učenci četrtega razreda odpravijo v šolo v naravi, ki smo jo poimenovali Alpska šola v naravi, saj je na območju Komne in Doline Triglavskih jezer. Tudi lansko jesen smo spoznali in doživeli veliko novega — poleg rastlinstva in živalstva v alpskem svetu in različnih tem, ki jih vsebuje planinska šola, smo si ogledali tudi diapozitive o Triglavskem narodnem parku, obiskali planšarijo in se pogovarjali s planšarji ter se preizkusili tudi v osnovah alpinističnega plezanja. Projekt smo zaključili v šoli. Izdali smo že tradicionalno glasilo »Mladi vihariki« in predstavili naše delo staršem. V okviru alpske šole so vsi četrtošolci dosegli bronasti znak v akciji Mladi planinec in uspešno opravili tudi planinsko šolo. Obe znački smo učencem podelili na pohodu na Šmohor in Mrzlico v začetku novembra.

Alenka Pešak

Izlet na Krn

Kot vsako leto septembra smo se dijaki ekonomske šole v Kranju tudi lansko leto dolgo pogovarjali o možnostih za dvodnevno bivanje v gorah. Predlogov je bilo veliko. Končno smo se odločili za Krn. Ker nas je bilo premalo, smo povabili še skupino iz PD Kranj.

V Lepeni se sonce še ni dvignilo prav visoko. Po malici smo z nahrbtniki, ki so počkali po šivih, hitro odsopihali proti Krmskemu jezeru. Bližina jezera in toplo jesensko sonce so nas prikovali na zadnje plati, od koder 47

smo opazovali strmine bližnjih hribov. Po nekaj sila potrebnih postankih smo z jezikom do kolen le prispeli do pravljice vrha.

Čprav nismo bili prvopristopniki, smo bili vseeno židane volje. Iz nahrbtnikov so prirumale tudi klobase. Priprave na odhod so se mrzlično pričele. Nahrbtniki so bili že pravi suhci, zato nam je pot kar hitro šla izpod nog. Ko smo zagledali Komno, smo se začeli šcipati, saj pravijo, da prividi lahko močno pokvarijo človekovo psihično stanje. To ni bila fatamorgana, saj si lahko naročil pijačo.

Avtobus v dolini nam je bil prav hvaležen, ker so bili naši nahrbtniki brez trebuščkov. Čprav nam je zagotovo zameril petje naših ekspertov.

Matjaž Hafner,
Slofja Loka

Srečanje planinskih taborjanov

Proti koncu lanske planinske sezone smo se predzadnji oktobrski vikend srečali udeleženci poletnega tabora mladih planincev na Zgomjem Jezerskem. Mladi planinci in njihovi vodje iz planinskih društev Braslovče, Vinska gora in Zabukovica, skupaj nas je bilo 30 (približno polovica vseh udeležencev tabora), smo se podali na dvodnevno krožno planinsko pot. Iz Zabukovice smo krenili mimo Beškovnika do Prevala in od tam mimo cerkve do planinskega doma na Šmohorju. Tam smo organizirali športne igre in pripravili taborni ogenj, ob katerem smo zvečer zapeli. Pred odhodom na počitek smo si ogledali diapozitive, film in fotografije ter se ob tem spominjali lepih trenutkov v taboru. Pripravili smo tudi brezplačen srečelov, kjer je vsaka srečka zadela.

Naslednje jutro smo se poslovili od prijaznih oskrbnikov planinskega doma in se mimo Prevala in Treh smrek povzpeli na vrh Gozdnika, obvezne točke Savinjske planinske poti. Med vzponom smo v lepem sončnem vremenu v daljavi občudovali bele vrhove Savinjskih Alp. Opravili smo še spust do lovske

lovcu, ki so ravno to nedeljo imeli na tem območju »jago«. Svojo dvodnevno krožno pot smo zaključili v Zabukovici z obljubo, da se čimprej ponovno srečamo. To smo storili že naslednjo soboto, ko smo se udeležili orientacijskega tekmovanja na Ponikvi pri Žalcu — vendar pa je to že druga zgodba.

Bogomil Polavder

Religiozna znamenja na Slovenski planinski poti

Slovenija slovi v svetu po svojih naravnih lepotah. Med njimi so prav gotovo naše gore, doline in soteske, polja in vinogradi, vasi in osamljene kmetije. Poseben čar naše pokrajine pa so cerkve na vzpetinah ter kapelice in kozolci na poljih.

Cerkvá je v Sloveniji skoraj 3000. Na poti do vsake je včasih tudi po več kapelic in križev. Poleg tega je po vaseh in še drugod tudi veliko drugih religioznych znamenj, toliko, da je vse prav gotovo težko najti. Samo na Slovenski planinski poti in v tistih krajih, skozi katere teče ta pot, je več kot 100 kapelic in več kot 50 cerkvá ter vsaj še toliko križev in razpel. Vseh religioznych znamenj je prek 350.

Cerkve z zvoniki so vidne že od daleč; vrisane so tudi na zemljevidih. Kapelic je že preveč, da bi lahko označili njihovo mesto tudi na vseh zemljevidih. Križi in razpela so navadno postavljeni ob poteh in na križiščih, oddaljenih od naselij, ponekod celo globoko v gozdovih. Druga znamenja, velika in majhna, so pogosto skrita očem popotnika.

Mnoga religiozna znamenja so pomembni kulturno-umetniški spomeniki. V starih cerkvah so tudi vredna dela znanih umetnikov — slikarjev in kiparjev, zgodovinsko pomembna pa so tudi dela domačih obrtnih mojstrov. Znamenja, ki so jih navadno izdelali domačini in lastniki zemljišč, izražajo veliko domiselnost v ustvarjanju.

Ko je leta 1994 izšel Dobnikov novi vodnik po Slovenski planinski poti, sem se kot njegov urednik odločil,

Križ iz 1. svetovne vojne na Batognici

Foto: Ciril Velkoverh

da bom na tej poti prehodil predvsem tiste dele, ki jih do tedaj še nisem. Na predlog prijateljev sem sklenil, da bom namesto žigov na kontrolnih točkah poskušal poiskati vsa religiozna znamenja na tej poti in v tistih krajih, skozi katere pelje.

Na razstavi »Rad jih imam«, ki jo bodo odprli 10. februarja 1997 ob 18. uri v galeriji knjižnice Prežihov Voranc v Ljubljani na Tržaški 47a, bom pokazal le nekaj fotografij pomembnejših objektov — religioznych znamenj na Slovenski planinski poti. Za popestritev bom dodal še nekaj posnetkov žive in nežive narave. Razstava bo urejena po geografskem načelu: od pogorja do pogorja in od mesta do mesta, kjer ta pot teče. Od Maribora se vzpenjamo prek Pohorja ter naših najvišjih in tudi najlepših gora in vrhov vse do »Jadranskega morja, ki nam predstavlja okno v svet 3. tisočletja« (po besedah papeža Janeza Pavla II. v Postojni na njegov 78. rojstni dan, 18. 5. 1996).

Ciril Velkoverh

Mali oglasi

Odкупujemo knjigo **Toneta Škarje** Stene mojega življenja. Informacije: **Meta Vukič** na PZS, tel. 061/312-553.

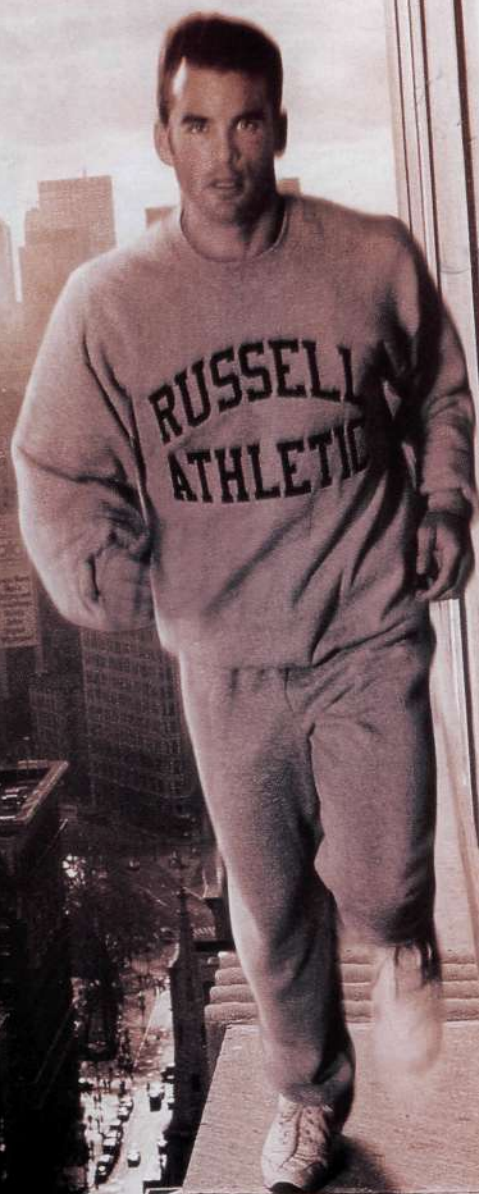
***

Ugodno prodam kompletne letnike Planinskega vestnika od leta 1982 do 1996.

Majda Grünfeld,
Šarhova 4, Ljubljana

**RUSSELL
ATHLETIC**

RUSSELL ATHLETIC
IS THE OFFICIAL CLOTHING SUPPLIER BY
THE EUROPEAN ATHLETIC ASSOCIATION
EST. 1902

A declaration RUSSELL ATHLETIC EST. ALEXANDER CITY ALABAMA U.S.A.
of INDEPENDENCE

since 1902

Uradni zastopnik za Slovenijo: TREND d.o.o., 4220 Škofja Loka, Podlubnik 235 • PE Ljubljana, 1000 Ljubljana, Leskoškova 4, telefon: 061/448 24

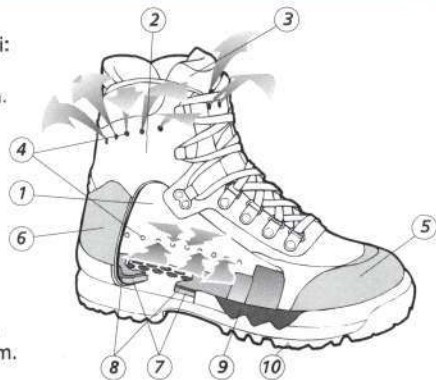
alpina®

trekking - korak naprej...

Trekking obutev odlikujejo naslednje lastnosti:

- 1.) Posebno oblikovana moška in ženska kopita.
- 2.) Anatomsko oblikovana gležnjica.
- 3.) Mehak in pravilno oblikovan jezik.
- 4.) Klima sistem za pravilno dihanje nog.
- 5.) Ojačana prednja kapica.
- 6.) Anatomski opetnik.
- 7.) Ojačan notranjik.
- 8.) Anatomsko oblikovana steljka.
- 9.) PU vmesni podplat za ublažitev udarcev in nudi anti-pronacijsko in supinacijsko oporo.
- 10.) Vibram podplat zagotavlja optimalni oprijem.

ALPINA d.d. Žiri, Strojarska 2, 4226 ŽIRI / tel.: 064 691 461, fax: 064 692 163